

דרישה וחקירה

קובץ תורני
לכל המשפחה
גליון קעה
האזינו וזאת הברכה
סוכות ש"ת תשפ"ג

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת | שישו ושמחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה

תוכן הענינים

'דובבות שפתי חיים' / מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (עמ' 2): הלכות סוכה וארבעה מינים.
'אורות אילת השחר' / מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל (עמ' 3): בענין ארבעה מינים במוצאי שביעית, ועוד.
'מתיקות התורה' / מרן הגר"י זיבארשטיין שליט"א (עמ' 4): האם מותר לקשט סוכה בפירות שביעית? □ האם מותר לסכך סוכה

בקש ותבן של שביעית? □ האם מותר לעשות סוכתו בגינה שיש בה עצים שנשתלו בשמיטה? 'אוצרותיהם אמלא' / הגר"א טורק שליט"א (עמ' 6): "אני הייתי הבחור השלישי" – הפטיר הרב אונגר. כשהיו הכל שבורים ורצוצים, דווים וכאובים בגיהנום עלי אדמות שיצרה החיה הנאצית הארורה – עמד רבי יצחק שלמה ושר שירה...

'מתיקות שבת הארץ' / הגר"ש לויןשטיין שליט"א (עמ' 8): כאשר החבל היה כרוך על צוארו של המלמד, פנה אליו המלך בשאלה: "מדוע עשית את זה? הרי יכולת להיות שר החינוך במדינתנו מפני מה הכית את בני מכות אכזריות?" 'פניני פרשת השבוע' / הגר"א קובלסקי שליט"א (עמ' 9): כבר

במוצאי שבת נחתמה העיסקה כדת וכדין, דירת החלומות נרכשה לזוג הצעיר והמאושר. ולהרב שפירא לא נותר אלא לשוב ולומר, כי הוא רואה בעיניו עד כמה הימזמור לתודה' בשירה ובנעימה פועל ישועות נשגבות, מחולל מהפכות רצויות, יוצר ניסים גלויים!

'ליקוטים וסיפורים נפלאים' / הגר"ב רובין שליט"א (עמ' 11): החייט תמה: "הלא כשקבלת את החליפה היא היתה כל כך מוצלחת, מה קרה פתאום?" "הנה תראה", משיב הכפרי, ולובש את החליפה על בגדיו המסורבלים... "אתה רואה? היא ממש מתפוצצת עלי... היא מחניקה, היא כובלת אותי... היא לא נראית יפה..."

'נפלאים מעשיך' / כאיל תערוג (עמ' 12): גאון הגאונים רבינו אליהו מוילנא זצוק"ל 'הגר"א', נלב"ע י"ט בתשרי תקנ"ח. 'שתולים בבית ה' / הגר"י פליסקין שליט"א (עמ' 13): כיצד לנהוג בחגים זמנים מיוחדים?

'סיפור ושאלה בציודו' / האיחוד בחידוד (עמ' 14): נשמתו עדיין אינה יוצאת ממנו, נתנו לו משמים עוד כמה רגעי חיים. לרגע הוא הסתפק מה עליו לעשות, האם לברך כעת ברכת 'לקדש את שמו' בשם ומלכות, שהרי הוא נהרג כעת מפני יהדותו, או שעליו לחוש שמא לא יחיה עד סיום הברכה, ויוציא חלילה שם שמים לבטלה...

'עשרה מי יודע' / יהושע לינטופ (עמ' 5): בגדר חיוב אכילת כזית ראשון בסוכה.

'אוצר היסודות והחקירות' / יהושע לינטופ (עמ' 17): עניני סוכה.

'שמחת התורה' / הגר"ש סטורץ שליט"א (עמ' 19): האם יעקב אבינו בירך את ראובן? □ האם בני לוי מלו במדבר?

'שלום לאוהבי תורתך' / הגר"ש חזקיה שליט"א (עמ' 20): גדר השמחה בשמחת תורה □ הקפה בלי ד' מינים סביב ספר התורה

□ ביאור ההושענא 'ממתנת עד כלות השבת'.

'מחודדים בפיך' / הגר"י גלינסקי שליט"א והגר"מ אלינגר שליט"א (עמ' 23): חידונים נפלאים לפרשיות ולמועדים.

המדורים: 'אכסוף נועם שבת' (עמ' 18) □ 'ביאורי תפילה' (עמ' 21) □ 'מרגליות שאול' (עמ' 24)

דובבות שפתי חיים

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מראי מקומות והוספות, ע"י הרב הגאון מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס 'בית מתתיהו' ו'מועדי הגר"ח' באדיבות מכוון גם אני אודך, בראשות הרב הגאון גמליאל רבינוביץ שליט"א

הלכות סוכה וארבעה מינים

מקום אחד בסוכה

שאלה: אם יש מקום אחד בסוכה לישון, מי קודם, גדול, או קטן שהגיע לחינוך.

תשובה: י"א שקודם קטן כי הוא חיוב של אביו.

ועמש"כ בזה בס' חוט שני סוכות ס' תר"מ ובשו"ת משנת יוסף ח"ו ס' קי"ט ח"א ס' צ"ח, ומש"כ בשם מרן שליט"א בס' דרך שיחה ח"א עמ' שפ"ג, ובשו"ת רבבות אפרים ח"ו ס' של"א אות ג' ובס' חינוך הבנים כהלכתו פ"ב ס' כ"ג הערה ס"ג.

חולה בסוכה

שאלה: חולה שאוכל דרך צינור לוושט אם חייב לאכול בסוכה.

תשובה: יתכן.

ובשו"ת מציון תצא תורה תשו' קי"ד השיב הגר"א נבנצאל שאין חייב. ועמש"כ בזה בס' חשוקי חמד סוכה עמ' קנ"א, וע"ע בשו"ת מנחת יצחק ח"ג ס' י"ח ובס' רופא חולים ח"ג פ"ה ס' ו' ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ח ס"ב.

צדקה בסוכה

שאלה: יושב בסוכה ובא עני לבקש אם חייב דפטור מעוסק במצוה דישיבת סוכה פטור מצדקה.

תשובה: לכאן חייב.

ובס' חוט שני סוכות ס' תר"מ ר"ל דחייב משום תשבו כעין תדורו, אולם בריטב"א סוכה כ"ה להדיא דשייך פטורא דעוסק במצוה, וכן נקט בשו"ת מי יהודה או"ח ס"ה שיושב בסוכה פטור מצדקה, ובס' משברי ים כללי המצוות ס"ד הביא ממרן שליט"א שחייב משום תשבו כעין תדורו, וע"ע בגיליון בנתיבות ההלכה ל"ב סוכות עמ' 82, ובס' בית מתתיהו ח"א ס"א אות ו' ובס' שערי אושר ח"ג ס' צ"ג ובס' מראה אליהו ס' כ"ג.

רעש בסוכה

שאלה: כשישן בסוכה ויש רעש עצום, ואין יכול לישן אם פטור משום מצטער.

תשובה: יתכן.

ועמש"כ בזה בס' חוט שני סוכות עמ' רנ"ח ובס' אשרי האיש ח"ג עמ' קפ"ו ס' מ"א ובס' גם אני

אודך משנת אהרן סוכות ס' ל"ט.

פטור משמשי חולה

שאלה: בשע"ת ס' תר"מ ס"ג הביא מהשב"י ח"ג ס' מ"ז בטעם דמשמשי חולה פטורים מסוכה שצריכים להשיג על החולה ומצטערים בצער, ופטורים משום מצטער, וצ"ע מ"ט לא מטעם עוסק במצוה פטור מהמצוה וכמש"כ הלבוש ס' תר"מ והמשנ"ב שם.

תשובה: לשמש חולה הוא מדרבנן כמש"כ הרמב"ם פי"ד מאבל.

וע"ע מש"כ בזה בס' פתח זוטא ס' תר"מ סק"ג ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ג ס' ל"ב ובס' באר המלך להגרא"ד רוזנטל זצ"ל פ"ו מסוכה, ומש"כ בבית מתתיהו ח"א ס"א אות י'.

עוד בענין הנ"ל

שאלה: צ"ע הא גם במ"ע דרבנן שייך פטורא דעוסק במצוה מהולך להקביל רבו שפטור כמבו' בסוכה י' ובסוכה כ"ה ברש"י, אף שהקבלת רבו מדרבנן.

תשובה: הוי כהכנה לדאורייתא.

אולם הביכורי ס' תר"מ סק"כ ובספרו ערוך לנו סוכה כ"ה הוכיח מהקבלת רבו דפטור עוסק במצוה הוי גם במצוה דרבנן, וכן הוכיח במצפה איתן סוכה י', וע"ע מש"כ אם עוסק במצוה דרבנן פטור, בשו"ת שם אריה יו"ד ס' ס"ד ובשו"ת שנות

חיים ס' קס"א ובשו"ת יהודה יעלה יו"ד ס' ש"י ובקובץ שיעורים ח"ב ס' ל"ב פסחים אות צ"ז ובקובץ הערות ס' מ"ח אות י"א ובשו"ת לב אריה ח"א ס' נ"ו ובאמרי בינה או"ח ס' י"ג ומה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"א ס"א אות י"ז, וע"ע בס' מנחת אליהו ח"ב ס' י"ט, ובחוט שני סוכות פי"ב סק"ז אות ה'. סימן תרמ"ג

אשה בעניית אמון

שאלה: אם האשה תענה אמון אחר ברכת שהחינו בקידוש, שכבר בירכה בנר.

תשובה: לא.

ועמש"כ בזה בשו"ת הר צבי ח"א או"ח ס' קנ"ד ובספרו מקראי קודש פסח ח"ב ס' ל"ח ובשו"ת אגרות משה ח"ד או"ח ס' כ"א או"ט ובשו"ת אור לציון ח"ג פי"ח ס"ב ובשו"ת שבט הלוי ח"ג ס' ס"ט ובשו"ת רבבות אפרים ח"א ס' קפ"ב ובהגש"פ מועדים זמנים עמ' נ"ו ובס' אסיפת שמועות תשרי עמ' קל"ב, ובס' שלמי תודה יו"ט ס"ז ובס' בית דוד סוכות פי"ז ס' י"ד.

אמון לאשה בסוכה

שאלה: אם יש להקפיד שהאשה לא תענה אמון אחר ברכת לישב בסוכה כיון שאין חייבת בסוכה.

תשובה: יכולה לענות כמו שיכולה לברך.

ועמש"כ בזה בשו"ת אור לציון ח"ג פי"ח ס"ב ובס' הליכות אבן ישראל ח"ב פ"ל ס"ג ובס' חוט שני סוכות פי"א סק"י"ד, וע"ע בשו"ת בית העזרי ח"א ס' ס"ג.

שכח רצה ויעלה ויבוא

שאלה: יו"ט שחל בשבת, ושכח יעו"י בברכהמ"ז, וחזר ושכח רצה, אם יחזור פעם ג'.

תשובה: ישכח עוד פעם [ומ"מ יחזור].
ובס' זכרון שמואל ס' כ"ב כתב שה"ז תליא בגדר הזכרת יעו"י, ובס' חוט שני שבת ח"א עמ' רט"ו כתב שא"צ לחזור פעם ג' ע"ש ומש"כ בזה בבית מתתיהו ח"ב ס"י או"ב. סימן תרמ"ט

מצוות לאו להנות ניתנו להידור

שאלה: אם אמרי' מצוות לאו להנות ניתנו לצורך הידור מצוה כלולב כל היום, או לניענוע.

תשובה: אולי.

ועמש"כ בזה בשו"ת ציץ הקודש ח"ב ס' מ"ז ובשו"ת מנחת יהודה או"ח ס' י"ג ובשו"ת ישיב יצחק ח"ל ס' ס"ג, ובשו"ת מי יהודה סו"ס פ"א ובס' יקח מצוות עניני הידור מצוה ס' ל"ג ענף ל"ב ומש"כ בבית מתתיהו ח"ב ס"א אות ה'.

מצוות לאו להנות ניתנו לאשה כלולב

שאלה: אם אמרי' מצוות לאו להנות ניתנו לאשה ליטול לולב.

תשובה: לא שייך.

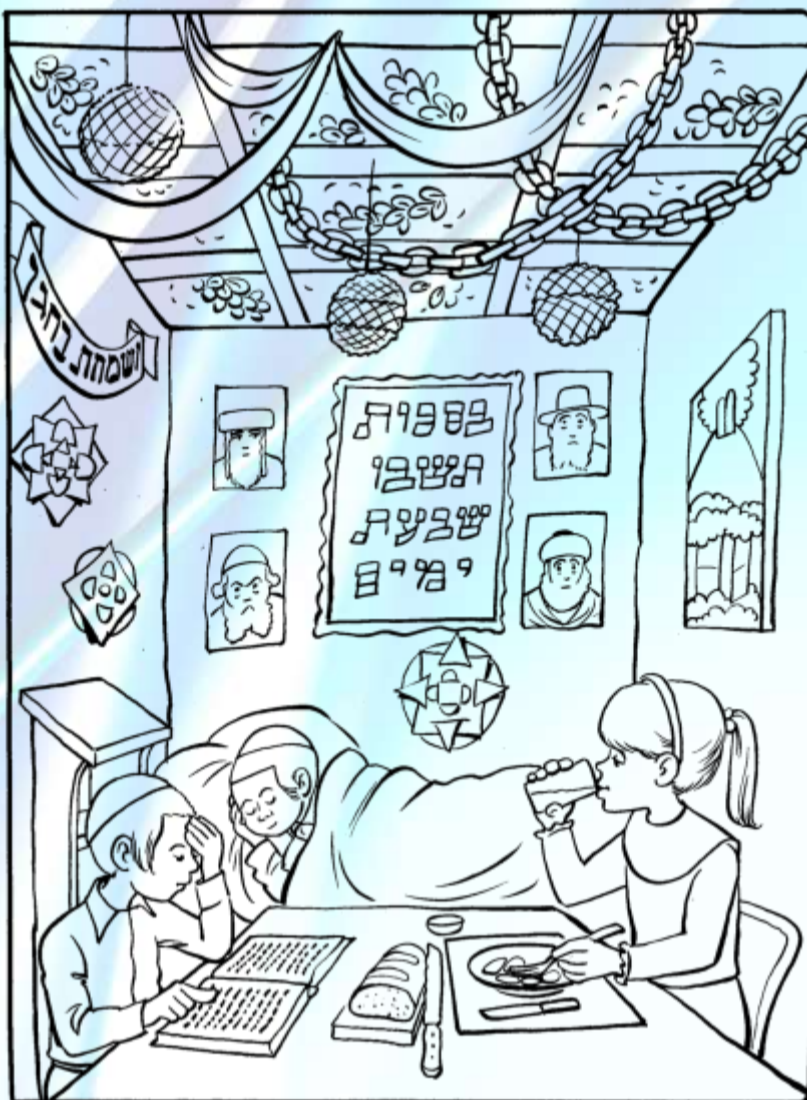
והסתפק בזה בס' המקנה כלל כ"ב פרט ז' ובשו"ת ציץ הקודש ח"ב ס' מ"ז, ודעת מרן שליט"א דבנשים ל"ש מלה"נ, אף שס"ל שגם במ"ע קיומית אמרי' מלה"נ כמובא בס' דולה ומשקה עמ' רכ"ב, ע"כ לנשים אין קיום מצוה, וע"ע מש"כ מרן בשיח השדה ח"ג גיטין כ' ע"ב ומש"כ בזה בבית מתתיהו ח"ב ס"א אות י"ב.

אשה בלכב

שאלה: אשה הנוטלת לולב אם צריכה להקפיד בכל דיני לכס.

תשובה: כן.

ועמש"כ בזה בשו"ת רבבות אפרים ח"ו ס' ש"מ ובס' בית דוד סוכות פכ"ח ס' י"ב.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל מתוך הספר 'כאיל תערוג'

בענין ארבעה מינים במוצאי שביעית, ועוד

אתרוג במוצאי שביעית

בשנה אחת של שביעית חשש רבנו ששנה הבאה מוצאי שביעית לא ישיג אתרוג, ולכן שמר את האתרוג בהקפאה שנה שלמה, ולשנה אחרת האתרוג נשאר בשלמותו רק קצת נעשה כתום, ומ"מ בסוף השיג רבנו אתרוג אחר ובירך עליו.

שנה אחת הלך רבנו לחצרו של ידידו הג"ר אליעזר צדוק טורצ'ין ששם גדל עץ אתרוגים שהופקר בשביעית, אך כשהגיע לשם ראה רבנו שיש שם רק אתרוג אחד כשר ומהודר, ונכנס לרא"צ ואמר לו שיקח את זה לעצמו דהרי הוא בעל העץ, ורא"צ טען שבשביעית אין לו מעלה יותר משאר אנשים ואדרבה שרבנו יקח את זה, ואדהכי והכי עבר שם א' וראה שהם מתיידנים על האתרוג, ולקח את זה לעצמו. (מפי נכדו הרה"ג ר' שרגא ברלין)

ושנה אחת הלך חתדב"נ הג"ר זאב ברלין לחצר ביתו של הג"ר אליהו דרבקין רב העיר רמתיים, ששם גדל עץ אתרוגים מזן קיבלביץ [המיוחס למהרי"ל דיסקין] והביא לרבנו משם אתרוג, ורבנו שמח מאוד על אף שלא היה האתרוג נקי כ"כ, כיון שזכה ליטול גם מזן זה במוצאי שביעית באופן שלא היה שמור ונעבד.

עיניים להם ולא יראו

בשנת תשע"ו, מוצאי שנת השמיטה טרח הרה"ג רי"א להביא לרבנו אתרוג מזן חזון איש שגדל בקליפורניה, והיה לו חשש שבאחד המקומות יעשו בעיות להכניס אתרוג זה, ולפני הבדיקה התקשר לבית רבנו שיברך שלא תהיה תקלה, ואמר רבנו 'עיניים להם ולא יראו', ומיד התחילו לפתוח מזוודתו, ולפתע קמה מהומה במקום הנ"ל מאדם אחד שרצו לתופסו, ואמרו לו תסגור מיד ותלך.

לולב אחרי שביעית

אמר רבנו שהחזו"א הוציא ממון רב ע"מ להשיג לולב מחו"ל כדי שלא תהיה שאלה על שביעית ולמרות שאלבא דרוב הפוסקים אין בימינו קדושת שביעית בלולב כיון שלא משתמשים בלולב למטאטא אין בו הנאתו וביעורו שוים.

וגם רבנו החמיר בכך ולקח לולב שנקטף בשמינית, ומעבר לכך למרות שבלולב אין כמעט השפעה למלאכות הנעשות באילן על גידול הלולב דאג שאת הלולב בשמינית יקחו משדה שבשנת השמיטה היה בפיקוח בית דין. (מזקנים אתבונן על חג הסוכות עמ' 139)

כפוף

באחד השנים כשהראו לרבנו כמה אתרוגים לבחור, ובין האתרוגים היה אחד שהיה נקי ויפה מאוד אך ראשו היה כפוף מעט, ואמרו לרבנו שמקובל מהמהרי"ל דיסקין שאמר על אתרוג מסוג זה 'אזוי דראף זיק אוייס זיען אאיד, ריין שיין און אביסאלע איין געבויגען. – כך צריך להראות יהודי: נקי, יפה ומעט כפוף. החזיר רבנו את האתרוג, צורה זו מתאימה ליהודי אבל לא לאתרוג. (מפי הרה"ג ר' ראובן אינדורסקי)

תיקה מחבר

פעם הוכיח רבנו לאברך שאמר לו שאין לו זמן לטפל בילדיו כראוי, כי הוא מעוניין ללמוד באותו זמן, שאם הוא נוהג כך, אזי שלא יחפש ד' מינים, ואת הזמן שהוא משקיע בחיפוש ד' מינים ישקיע בחינוך הילדים, כי נטילת לולב אפשר לקיים ע"י מתנה ע"מ להחזיר ואילו חינוך אי אפשר לקיים כך.

היה רגיל רבנו לומר לאברכים שהגיעו אליו עם ד' מינים, שקודם חובה עליהם לקנות בגד לאשה מפני שמחת יו"ט, ואח"כ להשקיע בד' מינים, דזה אפשר להשתמש בשל אחרים.

שותפות עם הגר"א דושיניצר

סיפר רבנו שכשבא לארץ ישראל וגר בפתח תקוה בשנת תש"ו, רצה הגה"צ ר' אלי' דושיניצר לעשות עמו הסכם לקחת אתרוג בשותפות. וסיפר לו הגרא"ד שהחפץ חיים לקח אתרוג בשותפות עם אחר, והתנה עמו שכל אחד כשלוקח את האתרוג יהיה שלו לגמרי. ואין צורך להשקיע שהאתרוג יהיה מהודר מאד רק שיהיה כשר. וכך רצה הגר"א לעשות כע"ז. ורבנו נסע לחדרה לקנות שם אתרוג עבורים. אמנם מאחר שלא הורגל באתרוגים מהודרים, שבחו"ל היו בקושי אתרוגים, רימו אותו ונתנו לו אתרוג פשוט.

וסיפר רבנו שלפני המלחמה לא כל אחד היה קונה ד' מינים כמו כאן, רק הביהכ"ס היה קונה והיו משלמים קצת לבית הכנסת. וזה היה רק אחרי המלחמה הראשונה, אבל לפני כן היתה תקופה טובה יותר, שכל אחד היה קונה. [החפץ חיים פעם קנה בשותפות עם מישהו והיה צריך להסביר לו איך בדיוק לקנות ולהקנות. הח"ח לא היה גביר גדול...]. רוב האתרוגים היו מיאנווע ומקורפו שבאיטלי'.

עין הרע

לפני שנים הגיע ת"ח אחד באחד מלילי חול המועד סוכות, וביקש מאוד שרוצה לראות את האתרוג, ומתחילה לא הי' ניחא לי' לרבנו בכך, אך היות ואותו ת"ח הפציר מאד, נתן לו לראותו. והלה עמד והתפעל מהאתרוג עד מאד, ולמחרת נפל הפיטם... ותלה רבנו את הדבר בעין הרע שנתנו באתרוג. (פרי חיים גליון שמ)

אתרוג מהודר או צדקה

בגמ' בברכות (כ, ב) 'דרש רב עורא זמנין אמר לה משמיה דר' אמי וזמנין אמר לה משמיה דר' אסי, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורה אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד והלא אתה נושא פנים להם לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך והם מדקדקים על עצמם עד כזית וכביצה'. וכתב הגר"א במשלי (כב, ט) וז"ל 'הוא תמוה, א' למה אמר כזית בראשונה הא כזית פחות מכביצה וכיון שמדקדקים עד כזית כ"ש שעד כביצה ידקדקו, ועוד הלא זהו מאמר השם ומי איכא ספיקא קמי שמיא, לומר עד כזית ועד כביצה, שזהו פלוגתא לקמן (ברכות מה), ועוד למה השיב להם זאת החומרא דווקא הלא יש עוד כמה וכמה חומרות שהחמירו ישראל על עצמן'.

ותירץ דהנה שיעור סעודה שיברך על מזונו הוא שלש ביצים והם עשרה זיתים שהוא ואכלת ושבעת אך ישראל עם קדושים ומחפשים לגדלו ולרוממו יותר ולכן כשיש לו שיעור הנז' שהוא י' זיתים מהדר אחר עשרה כדי שייגיע לכל אחד כזית ויברכו בשם, ואם לא ימצא עשרה עם כל זה לא אוכל בעצמו אלא מהדרין אחר שלשה ויתן לכל אחד כביצה ויברכו בזימון, וזהו שכתוב וכי לא אשא פנים לישראל וכו' והם מדקדקים עד כזית תחילה ואח"כ עד כביצה, ובאמת ב' שיעורים הם אלא שלכתחילה מהדרים לעשרה ואח"כ לכה"פ לשלשה. ועתה ל"ק קראי אהדדי דהפי' כך: כשהם נושאים פנים בתורה ומדקדקים, גם אני נושא להם פנים וכשאני נושאים פנים בתורה כתוב אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד וז"ש הכתוב במשלי טוב עין הוא יבורך כלומר שיקבץ אחרים לסעודתו הוא יבורך מה' שישא לו פנים והיינו מפני שנתן לדל מסעודתו כדי לברך ב' או בג', ע"כ.

ולפי"ז מבואר היטב הלשון בגמ' והם מדקדקים 'על עצמן' שלכאורה שתי תיבות אלו מיותרות, והול"ל והם מדקדקים עד כזית. ולהאמור היינו שמדקדקים לגבי עצמן שיהיה להם עד כזית לכה"פ או עד כביצה.

והעיר רבנו דא"כ מבואר שמי שיש לו אפשרות לקנות אתרוג כשר בתכלית במחיר מוזל, ובידו לקנות אתרוג יקר מהודר יותר, לכאן עדיף שיקנה את הכשר ויתן את העודף לעניים, כעין המבואר כאן, שמעלה היא למעט ממאכלו כדי שיזכו אחרים, אף על פי שבכך ממעט במדרגת ברכתו שלו. ואולי אם כבר נתן צדקה מנכסיו כראוי יכול לקנות את המהודר טפי, וצ"ע.

מתיקות התורה

מאצרותיו של מרן רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לרדב"ז המחלק בין סוגית תבן ולפי המהר"י קרקוס תלוי לצורך מה נלקט, ולרוב הפוסקים אין בהם גזירת ספיחין ויש בהם איסור הפסד, ואסור לעשות בהם דברים אחרים כל זמן שראויים למאכל בהמה, כגון הסקת תנור, אך למרחץ לרמב"ם מותר מדין מלוגמא לאדם.

לאור זאת לא ראוי להשתמש בתבן וקש לסכך אלא אם כן ליקטו לסכך בו, וגם כשהוא גס, וכעין המבואר במסכת סוכה דף מ ע"א עלי קנים ועלי גפנים שגבבם לחובה על פני השדה, לקטן לאכילה יש בהם משום קדושת שביעית, לקטן לעצים אין בהם משום קדושת שביעית, אבל אם יש בו קדושת שביעית אולי דומה למבואר לעיל שאין נותנים אותו לתוך הכר והטיט כשיש חשש שיתקלקל שם. אך אם ברור שלא יפסדו על ידי שימשו לסכך, אולי מותר.

והנה באחד הישובים שומרי התורה נוהג חקלאי בשנים רגילות להעמיד דפנות של הסוכה בחבילות חציר, הם שירתו טוב את יושבי הסוכה כי עמדו טוב ומנעו כניסת חום לסוכה. ואם יהיה לחקלאי זה חבילות חציר הקדושים בקדושת שביעית ולא אסורים משום ספיחים, מסתבר שמותר להעמידם כי לא נפסדים בכך, ויקיימו בהם אחר כך "לאכלה" "לבהמתך".

האם מותר לעשות סוכתו

בגינה שיש בה עצים שנשתלו בשמיטה?

שאלה. ישנן גינות נוי שנשתלו באיסור שביעית, האם מותר לעשות שם סוכה כיון שנהנה מהעצים והפרחים שנשתלו באיסור? תשובה. נראה שמעיקר הדין אין כאן איסור, וכמו שנאמר ברמב"ם (סוף פ"ג דשמיטה ויובל) שהנוטע בשביעית יעקור, ואם לא עקר, הפירות מותרים, יעו"ש. וכל שכן בנוטע עצי נוי שאינם מצמיחים פירות.

אך למעשה נראה שהנהנה מגינה שנשתלה באיסור בשנת השמיטה, מראה שאין לבו כואב על העבירות הנעשות בארצנו הק', ויש בזה משום חילול השם. כמו כן ראוי לעצום עינים ולא ליהנות מהשתילים שנשתלו בשביעית באיסור. והעושה כך יתברך מהשי"ת ויתן הש"ת ויחזרו בתשובה שלימה. וכעין מה שנאמר בחזו"א (א"ח

סימן לח סק"ד) וז"ל: זרם חשמל הנעשה בתחנת חשמל, ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו, מפני שיש בשימוש איסור חילול ה', שאינו חס לכבוד שמים... והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו, שאין ליבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישובו בתשובה שלימה במהרה, יעו"ש. וה"ה בענייננו, הגע עצמך אם אדם היה שותל נטיעות שהיו מרגיזות ומעליבות אותו, ברור שלא היה נהנה לראותם, ואיך יערב לבו לראות גנות שמרגיזות את אבינו שבשמים, ונאמר בירושלמי (שביעית פ"ט ה"ו) וז"ל: ר' חזקיה הוי קאים בשוקא דקיסרין, חמי חד טעיון עלל מן איסורי, הפך אפוי דלא מחמיניה תני פרק, כל כך למה? כדי שיעשה מקומו הוכיח, שמע ר' יעקב בר אחא ואמר: אמה דהן ילדה בר! [פירוש: ר' חזקיה ראה אחד הפורק משא של פירות שביעית שלקטן בשוק של קיסרין, הפך ר' חזקיה את פניו, כדי להוכיח אנשי מקומו שעשה שלא כדן ושלא ילמדו ממעשיו, שמע ר' יעקב בר אחא ואמר: אשרי אמו של ר' חזקיה שילדה בן חשוב כזה]. גם הנוסע באוטובוס ורואה נטיעות של שביעית שנשתלו באיסור עליו לעשות כך, ואף אם אין לו למי להוכיח הרי זו מחאה של עצמו שתתקבל לרצון לפני אבינו שבשמים. ואשרי המוחה ונמנע מליהנות מאיסור ועוצם עיניו מראות רע, וע"כ נראה שראוי שלא יעשה שם סוכתו (סוכה מ, א).

האם מותר לקשט סוכה בפירות שביעית?

שאלה. האם מותר לקשט סוכה בפירות שביעית. צדדי הספק הם, כי נוי סוכה אסור בהנאה, נמצא שאנחנו מפסידים שביעית לימות החג כי אז הם אסורים בהנאה ואז לא יוכל לקיים "לאכלה", וכמו כן יתכן שאנו גורמים הפסד לפרות במה שיהיו בשמש ובגשם, לכל ימי החג?

תשובה. בשאלה זו כבר האריכו רבותינו האחרונים והפוסקים, יעוין בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סימן קיט), ובשבט הלוי (ח"ז סימן נז), ובשו"ת להורות נתן (ח"ג סימן לו) שהביא ראייה מהמשנה בסוכה דף לט ע"א דלוקחים אתרוג שביעית למצוה אף שנאסר באכילה משום שהוקצה למצוותו. וכן יעוין בארחות רבינו (ח"ב עמוד שלג). ולמעשה התירו לעשות כן, ובתנאי שיזהר לא להפסיד את הפירות שביעית כגון שלא יתחוב בתוכם מחט וכדומה. וכן לכתחילה כתבו שיש להתנות שלא להבדל מהפירות כל בין השמשות, וממילא אין הפרי נאסר כל ימות החג.

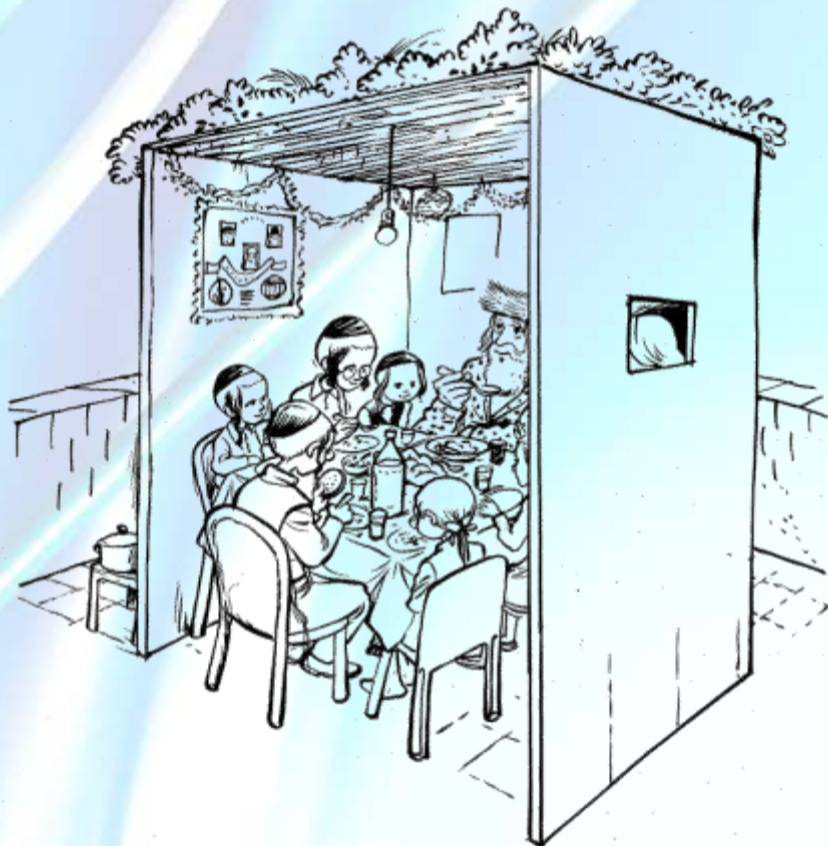
ויעוין במש"כ בהערות על מסכת בכורות (דף יב ע"ב) בשם מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שכתב שמדברי הגמרא שם שבהמת שביעית פטורה מן הבכורה, מפני שלאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה דהאימורין סלקי לגבוה,

למדנו דכשהקדש סותר לשביעית, לא חל עליו דין הקדש, יעו"ש. וא"כ ה"ה אם הלכות הנוי סוכה, יהיו סותרים להלכות שביעית, לא יחול על הנוי סוכה דין מוקצה, ולא יחול עליו שום איסור, ואם כן פשוט שמותר לתלותו בסוכה. אכן כל זה אם היה סתירה בין הלכות נוי להלכות שביעית, אכן לפי מה שהסיקו האחרונים שאין סתירה להלכות שביעית, בכך שהפירות נאסרים בהנאה לשבוע אחד, אם כן ממילא יחול עליהם דין של נוי סוכה (ב"ק קא, א).

האם מותר לסכך סוכה בקש ותבן של שביעית?

תשובה. נאמר במסכת שביעית (פ"ט מ"ז) מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית וכו', ומבואר בראשונים דסתם תבן וקש חזי למאכל בהמה, ויש בו קדושת שביעית ואסור לאבדו, דדרשינן לאכלה ולא להפסד, ונאמר בתוספתא דשביעית (פ"ה

הלכה יח) תבן של שביעית אין נותנין אותו ולא לתוך הכר והטיט, וכתב הרמב"ם (פ"ה משביעית הלכה כג) אין נותנים תבן וקש של שביעית לא לתוך הכר ולא לתוך הטיט, אמנם אם עבר ונתנם לתוך הכר והטיט הרי הם כמבוערים ומותרים. וברדב"ז נוטה לומר דהלכה זו של תבן וקש של שביעית דאסור, הוא רק ברך, שראוי למאכל בהמה אבל תבן הגס והסרוח שאינו ראוי אין בו קדושת שביעית. והמהר"י קורקוס כתב דאולי יש לחלק בדין תבן לאיזה צורך לקטן, אם למאכל בהמה אסור, ואם לשימושים אחרים יהיה מותר, ומסתפק בכך, ובהלכה כ' כתב הרמב"ם מרחץ שהוסקה בתבן וקש של שביעית מותר לרחוץ בה בשכר. ולענין איסור ספיחין נאמר בירושלמי (פ"ט ה"ה) תבן של שביעית מה שיהיה אסור משום ספיחין. אמר ר' ירמיה מתניתין אמרה שהוא מותר. ומבאר הפני משה שהספק היה אם גזרו עליו כשאר ספיחין או דילמא לא נחשדו עוברי עבירה על התבן. ומביא ר' ירמיה התוספתא הנ"ל, דלא נחשדו על הפסולת וה"ה על התבן, וכך פסק הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל פ"ד ה"ד, וכן התבן של שביעית מותר בכל מקום ולא גזרו עליו, וכתב על כך הראב"ד שהכוונה לאיסור ספיחין, אך הרדב"ז כתב בפ"ה שהכוונה דוקא לתבן הגס שאין ראוי למאכל בהמה שלא נחשדו לזרוע לצורך כך, אבל בתבן וקש שיש בו קדושת שביעית יש בו גם דין גזירת ספיחין. היוצא מהנ"ל שיש בתבן וקש קדושת שביעית, [פרט

87

עשרה מי יודע

קושיה בפרשה ועשרה תירוצים מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה', בעריכת יהושע לינטופ

בגדר מצות אכילת כזית ראשון בסוכה

יש לחקור בגדר מצות אכילה בסוכה בליל ט"ו, הנלמד בהיקשא ד'ט"ו - ט"ו מחג המצות (שו"ע או"ח תרלט, ג ומ"ב סק"ג). אי המצוה היא הישיבה בסוכה, והאכילה אינה אלא היכי תמצוי לאשוויי 'ישיבה'. או דלמא, דעיקר המצוה היא אכילת פת, וכמו מצות אכילת מצה בפסח, ורק שיש בזה דין לאוכלה בסוכה.

וכמה נפק"מ איכא בזה: א. אי יוצא ידי חובתו בפת גזולה. דאי עיקר המצוה היא אכילת פת, א"כ דינה כמו מצה גזולה דלא יצא יד"ח (שו"ע שם תנד, ד). אבל אי המצוה היא הישיבה בסוכה, והאכילה הוי רק היכי תמצוי לאשוויי ישיבת סוכה, שפיר יצא ידי חובת המצוה אף בפת גזולה.

ב. במה שכתב הגרעק"א (שו"ע שם תרלט, ג), שצריך לאכול הכזית ראשון שבסוכה, בשיעור זמן תוך כדי אכילת פרס [כמו שמצאנו בסי' תלה ס"ו גבי אכילת מצה]. ולכאורה תלוי בנדון הנ"ל, דאי המצוה היא האכילה, שפיר צריך שיאכלנו בכדי אכילת פרס. אבל אי האכילה רק היכ"ת לאשוויי קביעות של ישיבת סוכה, לא בעינן בכדי אכילת פרס [אמנם בזה

יל"ע, דיתכן שיותר מזמן כדי אכילת פרס אינו נקרא 'אכילה'. אף שבפשטות שפיר חשיב 'אכילה', אלא שיש דין מסוים של שיעור באכילה, ושוב אם הוא רק היכ"ת לאשוויי קביעות, לא בעינן שיעור זמן בכדי אכילת פרס, ויש לדון].

ג. בהא דמטו דהגר"ח מבריסק, בליל יו"ט ראשון של סוכות, לא היה נוהג להטביל את החלה בדבש [וראה מה שהביא בפסקי תשובות (שם תרלט, יג)]. ולכאורה הטעם, כיון שהמצוה היא אכילת פת, הרי אם יערב דבש אתי טעם דרשות ומבטל טעם דמצוה. אכן פשוט שאם המצוה היתה הישיבה, והאכילה אינה חלק מעצם המצוה, אלא רק היכ"ת לאשוויי 'ישיבה', שוב לא היה שייך לומר דאתי טעם דרשות ומבטל לטעם דמצוה, כיון שאין מצוה בגוף האכילה והטעם.

ד. למקפידים בליל הסדר, להוציא בפועל את המעשר ראשון והמעשר עני מהמצה, דשמא בעינן 'שלכם' - שהמצה תהיה שלו (עי' פסחים לז, ב), יש לדון, אי ה"ה שצריך להוציא מעשר מן כזית הפת בליל יו"ט דסוכות. דלכאורה דין זה מסתבר אם מהות המצוה היא אכילת פת, דאז שייך למילף מכזית דמצה שצריך שיהא 'שלו' לגמרי. אבל אם כל ענינו הוא רק היכ"ת לאשוויי 'ישיבה', לא נראה למילף מ'מצתכם' - שלכם.

ה. להנך פוסקים דס"ל, דאף שמצוות צריכות כוונה, מ"מ במידי דאכילה אף בלא כוונה יצא יד"ח, דהואיל ונהנה חשיב כמתכוון [ראה ביה"ל (סי' ס"ד ו"א)], יש לדון לפי הנ"ל, מה דין האוכל כזית פת בסוכה שלא לשם מצוה. דאי עיקר המצוה היא אכילת הפת, שוב יוצא בדיעבד ככל מידי דאכילה. אמנם אי עיקר המצוה היא הישיבה, והפת אינה אלא היכ"ת לאשוויי 'ישיבה', שוב אינה מידי דאכילה ולא יצא יד"ח.

ו. בפסחים (קח, א) מצינו, דרב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא, כדי שיאכל את המצה לתיאבון, עיי"ש. ויש לשאול, אמאי לא מצינו הכי נמי בערב סוכות, דיתייב בתעניתא בשביל לאכול כזית ראשון דסוכות לתיאבון. אמנם אם עיקר המצוה היא 'הישיבה', והפת אינה אלא היכ"ת לאשוויי 'ישיבה', א"ש, ויל"ע.

(גליון קטא עניני ירח האיתנים אות ו)

תשובה א. 'ישיבה כעין דירה באכילה בסוכה'

הגרא"ב פינקל (הובא בקובץ בנתיבות ההלכה, גליון מא עמ' 426) חקר חקירה זו עם רוב הנ"מ שהובאו כאן. והביא בשם הגר"נ פרצוביץ שבעל הברכת שמואל חקר בזה, ואמר את שתי הנ"מ הראשונות: א. האם יצא ידי חובתו בפת גזולה. ב. האם צריך לאכול כזית בכדי אכילת פרס.

והנה רבינו חננאל (סוכה כז, א ד"ה מתני') כתב: כרבי שמעון בן יהוצדק דאמר, נאמר 'חמשה עשר' (ויקרא כג, ו) בחג המצות - אכילת מצה, ונאמר

'בחמשה עשר' (שם, לד) בחג הסוכות - ישיבה כעין דירה. מה חג המצות אכילת [מצה] בלילה הראשון חובה, שנאמר (שמות יב, יח) 'בערב תאכלו מצות', הכתוב קבעו חובה, אף בחג הסוכות ישיבה כעין דירה באכילה בסוכה. מכאן ואילך רשות דמצוה.

ומשמע מדבריו, שהחוב הוא חיוב של ישיבה, אלא שצריך לקיימו על ידי אכילה [אמנם המגיה שם כתב להיפך, שצריך לומר 'אכילה בסוכה בלילה הראשון חובה'].

תשובה ב. השיעור יותר מכביצה

כתב הריטב"א (סוכה כז, א ד"ה ושיעור), שיש אומרים שהשיעור של האכילה בלילה הראשון של סוכות, הוא יותר מכביצה, שזהו שיעור של אכילת קבע החייב בסוכה. ומה שלומדים מחג המצות הוא רק לענין חיוב אכילת פת, אך אין השיעורים שוים, שבמצה החיוב הוא בכזית, שזהו שיעור אכילה בכל מקום, ואילו כאן שהחיוב הוא מדין סוכה, הרי שצריך שיעור הראוי לחובה, והיינו יותר מכביצה.

ומשמע גם מדעה זו שעיקר החיוב הוא הסוכה, ולא האכילה, ולכן בזה השיעור שונה במצוה [ויש לדון בזה, וכן בכל הראיות המובאות כאן].

תשובה ג. השיעור כזית כמו במצוה

הריטב"א (שם) הסיק בשם רבו, שבאמת החיוב הוא בכזית, משום שלומדים מחג המצות לגמרי, אף את השיעור. ואף על פי שבשאר החג אכילת כזית אין לה קביעות, ורשאי לאכול זאת מחוץ לסוכה, בלילה הראשון שקבעו הכתוב חובה בסוכה, הרי זה נחשב כאכילת קבע [וכן פסקו הרמב"ם (פ"ו מהל' סוכה ה"ז) והשולחן ערוך (או"ח תרלט, ג), שהשיעור הוא כזית].

ומדעה זו משמע שהמצוה היא לאכול כזית בסוכה, כמו במצוה [אלא שהוקשה לו, שמכל מקום אינו מקיים מצות סוכה בכך. ועל כך תירץ שיש בכך קביעות].

תשובה ד. חייבים גם לישון בסוכה

עוד כתב הריטב"א (שם ד"ה אבל), שאחד מגדולי הדור שבצרפת היה מחייב לישון בסוכה בלילה הראשון של סוכות, ואפילו אם ירדו גשמים [לפחות שינת עראי]. ולדעתו לא התירו לצאת מהסוכה אלא בשאר ימים שהם רשות, אבל בלילה הראשון שהוא חובה, חייבים לישון בסוכה.

ולפי דעה זו נראה פשוט שעיקר החיוב הוא הסוכה, שהרי יש גם חיוב שינה בלילה הראשון.

תשובה ה. אין חיוב בשינה

הריטב"א (שם) דחה דעה זו, וכתב שאין חיוב בלילה הראשון אלא באכילה, כמו בלילה ראשון של פסח, וחיוב שינה אינו נלמד משם, משום שאין שאין חיוב שינה בפסח.

ונראה מדברי הריטב"א שהם לשיטתו, שלומדים מפסח חיוב אכילה, ולכן אין זה שייך בשינה.

תשובה ו. המצוה היא באכילה

הרמב"ם (פ"ו מהל' סוכה ה"ז) כתב: אכילה בלילי יום טוב הראשון בסוכה חובה, אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובתו [מכאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה - סועד בסוכה, רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות או קליות חוץ לסוכה - אוכל, כדין אכילת מצה בפסח].

תשובה ח. רק מצה היא מצות אכילה

החתם סופר (שו"ת או"ח, השמטות סי' קצו) כתב, שמצות עשה של אכילת מצה היא המצות עשה היחידה שנותרה לנו מכל מצוות האכילה שבתורה, שהרי אין לנו לא פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני.

ויש שהקשו על דבריו, שהרי אכילת כזית פת בליל א' של סוכות היא גם כן מדאורייתא. ותירצו, שעיקר המצוה בסוכות היא הישיבה, ועל ידי האכילה מתקיימת מצות הישיבה, שהרי לגבי סוכות נקט הכתוב (ויקרא כג, מב) לשון 'תשב', מה שאין כן לענין פסח, שנקט הכתוב (שמות יב, יח) לשון 'תאכלו מצות' [כן הובא במקראי קודש (הררי, ליל הסדר סי' ז הערה יא)].

תשובה ט. יוצאים בפת גזולה

רבבות אפרים (שו"ת ח"ז סי' קפ) האריך בנידון האם יוצאים בפת גזולה, ובתוך הדברים הביא את הסברא שהובאה בשאלתנו, שכאן אין שייך מצוה הבאה בעבירה, משום שכאן החפצא של המצוה היא ישיבת סוכה, ואכילת הפת היא רק היכי תימצא לקיים את המצוה. וראה בתשובות הבאות מה שכתבו גדולי הפוסקים בענין זה.

תשובה י. אין יוצאים בפת גזולה

מטה אפרים (תרכה, נו) כתב, שכשם שאין אדם יוצא ידי חובתו במצה גזולה, כך אין אדם יוצא ידי חובתו בלילה ראשון של סוכות בפת גזולה. ובאלף למטה (שם ס"ק צד) כתב, שהדבר פשוט, שהרי לומדים ממצה חובת לילה זו, וכשם שבמצה גזולה לא יצא [כמבואר בשולחן ערוך (או"ח תנד, ד)], משום שהיא מצוה הבאה בעבירה, כך כאן לא יצא [וראה עוד בקצה המטה (שם אות צד)].

לתשובות רבות נוספות, ותשובות מרן ורבנן גדולי התורה, ראה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קפא).

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'. ניתן להשיג את הקובץ בבתי המדרשות, ובכתובת lyun1@iyun.co.il

אוצרותיהם אמלא

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' מאת הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"אני הייתי הבחור השלישי" – הפטיר הרב אונגר. כשהיו הכל שבורים ורצוצים, דווים וכאובים בגיהנום עלי אדמות שיצרה החיה הנאצית הארורה - עמד רבי יצחק שלמה ושר שירה...

נוסיף על הדברים, כי בפרשת בשלח דיברנו באריכות על כך ששירה היא דבר שנובע מהנשמה, ופורצת בבת אחת מהלב כשהאדם חווה רגע של התרגשות מופלאה. מכאן, שגם בעניין שירת התורה, יכולה היא לפרוץ ולבקוע אך ורק אם יש חיבור אמיתי לתורה.

מה ההבנה בחשיבותה של שירה זו?

ננסה להעמיק ולהרחיב בדברים, ונפתח בווארט נפלא שיבטא עד כמה התורה היא בחינת 'שירה'.

הגמרא במסכת סנהדרין (צד, א) אומרת: "ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח?"

"מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו רבונו של עולם, אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה - ועשהו משיח; פתחה ואמרה שירה לפניו, שנאמר 'מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק'... אמר שר העולם לפניו: רבונו של עולם, צבינו עשה לצדיק זה - המלאך שכל העולם מסור בידו מבקש מהקדוש ברוך הוא שאכן יעשה את חזקיהו משיח, עכשיו שנאמרה שירה על ידי הארץ (רש"י). "יצאה בת קול ואמרה: רזי לי רזי לי" - ומפרש רש"י "נסתרות שלי הן, ואני יודע על מה מעכב". היינו, שטענותיהם של הארץ ושל שר העולם הן טענות טובות, אך לא נתקבלה בקשתם מטעם הכמוס עם בורא העולם.

כמה וכמה נקודות במאמר זה טעונות הסבר. ראשית, מה יעזור שהארץ תאמר שירה במקום חזקיהו, הרי הטענה לא היתה כי חסר שירה בעולם, אלא שחזקיהו עצמו לא אמר שירה. אם כן מה תועיל הארץ אם תאמר היא

ויש ללמוד מדבריו, שהעיקר הוא שיש מצות אכילה ממש בסוכה, וזאת מכמה טעמים: א. מכך שנקט 'אכילה וכו' חובה'. ב. מכך שכתב שהשיעור הוא כזית. ג. מבואר בדבריו שאין חיוב שינה בסוכה בלילה הראשון.

תשובה ז. תלוי במחלוקת אם דון מינה ומינה

השולחן ערוך (או"ח תרלט, ה) כתב: ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית וכו'. וכתב הרמ"א: וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות, אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין.

ובאור לציון (שו"ת ח"ד, פכ"ט סי' ז) כתב, שמסתמת השולחן ערוך (שם) משמע, שאף בלילה הראשון אין חיוב לאכול בסוכה כשירדו גשמים [וראה מה שהביא במקור המחלוקת].

וביאר, שיסוד מחלוקתם הוא בנידון אם אומרים 'דון מינה ומינה', או שאומרים 'דון מינה ואוקי באתרה' (ראה יבמות עח, ב; סנהדרין עה, ב; ועוד), שלדעת השולחן ערוך אומרים 'דון מינה ואוקי באתרה', ואין צריך להשוות את כל דיני ליל פסח לליל סוכות, וכיון שבסוכה צריך 'כעין תדורו', אין חיוב לאכול בסוכה כשירדו גשמים. ואילו לדעת הרמ"א אומרים בנידון זה 'דון מינה ומינה', ולכן בלילה הראשון חייב לאכול בסוכה, אף כשירדו גשמים.

ויש שכתבו, שנידון דין תלוי אף הוא בנידון זה, שלדעת הרמ"א שאומרים 'דון מינה ומינה', הרי שזהו דין אכילה כמו במצה, ואילו לדעת השולחן ערוך שאומרים 'דון מינה ואוקי באתרה', הרי שזהו דין של ישיבה בסוכה.

[אך יש להעיר, שאם כן מדוע פסק השולחן ערוך (שם, ג) שצריך לאכול כזית, הרי אם זהו דין של ישיבה בסוכה לכאורה צריך לאכול יותר מכביצה, כמבואר לעיל (תשובה ב). ויש ליישב, שמכל מקום יש בכך קביעות של אכילה בסוכה, כיון שיש חיוב לאכול אכילה זו, כמבואר לעיל (תשובה ג). ולפי זה הנידון של כביצה או כזית אינו שייך לנידון דידן].

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי: יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי בשערים עלי דשא וכרביבים עלי עשב: פי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (לב, א-ג)

התורה גורמת לשירת הבריאה

שירת האזינו היא הפרשה האחרונה שלימד משה רבנו עליו השלום את בני ישראל. הוא בירכם באריכות לפני מותו כמתואר בפרשת 'וזאת הברכה', אך הלימוד האחרון ששינן להם נמצא בפרשתינו.

נעמוד על יסוד אחד מדבריו, שאולי ישמע בתחילה כמין הערה צדדית, אך האמת היא כי הוא עמוד איתן המקיף את כל תחומי חייו של כל מבקש השם.

לפני כמה שנים הגיע רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', למעמד הכנסת ספר תורה לבית מדרשו באחוזת ברכפלד במודיעין-עילית. הוא נשא מדברותיו לכבוד המעמד המרומם, ובסיום דבריו דיבר על כך שהתורה היא בבחינת 'שירה', כלשון הפסוק: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדו את בני ישראל שימה בפייהם, למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל".

ההבדל בין בני ישראל לאומות העולם, ביאר הרב וואזנר, הוא שגם בין אומות העולם היו שלמדו תורה - אבל זו לא היתה בפייהם 'שירה'. שירה היא דבר שקשור לנשמה, ונשמה אין להם!

הסיבה שמצוה גדולה זו ניתנה ונאמרה רק בסופם של חמשת חומשי התורה, הוסיף הרב וואזנר לבאר, היא כי רק אחרי שמשה רבינו סיים לפרש את התורה ונעשו הדברים ערבים ומתוקים בפייהם, אזי נעשו הדברים אצלם בבחינת שירה, ויכול היה לצוותם "שימה בפייהם".

שירה? וכי שייך שליחות בזה? וגם, עד כמה שעדיין ניתן לתקן הדבר, מדוע לא יורו לחזקיה עצמו שיאמר שירה?

עוד יש לדקדק בלשון הפסוק "מכנף הארץ זמירות שמענו". בגמרא כתוב שהארץ אמרה שירה, אולם בפסוק נכתב רק שנשמעו זמירות מכנף הארץ, ולא מבואר מי שר את אותה השירה? מה משמעות הדבר?

ושאלה נוספת – מה ענין התערבותו של 'שר העולם'? כמדומה שלא מצאנו במדרשי חז"ל אחרים נוסח כזה? בדרך כלל מוזכרים שמות המלאכים, כגון מיכאל, רפאל, גבריאל וכן הלאה. מה הייחודיות של ענין זה עד שנצרך שר העולם ללמד זכות על חזקיהו?

הגאון האדיר רבי חיים קרייזוויט זצ"ל, רבה הנערץ של אנטוורפן, עמד על קושיות אלו, ואמר פשוט נפלא בגמרא ליישב הדברים:

כשהגמרא אומרת שהארץ אמרה שירה תחתיו, יתכן שאין כוונתה כפשוטם של דברים שאמרה שירה במקומו. אלא היא טענה משהו אחר לחלוטין: "מכנף הארץ זמירות שמענו", הארץ נמצאת במצב בו נשמעת שירה כל העת, שירה של רוחניות וקדושה - ומי גרם לשירה זו שתשמע? חזקיה! לעיתים השירה היא מה שמוציא המשורר בפיו, אבל חזקיה - טענה הארץ - גרם במעשיו שכל הבריאה כולה התעוררה לומר שירה. וכשהגמרא אומרת שהארץ אמרה שירה תחתיו הכוונה היא תחת פעולותיו, ולא במקומו כפי שניתן להסביר בפשטות.

הלא חזקיהו הוא זה שנעץ חרב בבית המדרש, ואמר: "כל מי שאינו לומד

תורה - יידקר בחרב". בימיו בדקו ומצאו שאין תינוק ותינוקת מן ועד באר שבע שלא היו בקיאים בהלכות הקשות ביותר בתורה. (כמבואר שם, צד, ב). גם הנביא ישעיהו אומר על תקופה זו: "וְחָבַל עַל מַפְנֵי שָׁמֶן" (י, כז), ופירושו חז"ל (בסנהדרין שם) חובל עול של סנחריב מפני שבשמנו של חזקיהו היו בתי כנסיות ובתי המדרשות דולקים.

שר העולם מצטרף לעדות זו של הארץ, ומוסיף שלא רק הארץ אלא כל העולם ממש אומר שירה - ההרים, הגבעות, הימים והנהרות - כולם מלאים וגדושים באהבת תורה ובשירת התורה. מי הכניס את הבריאה למצב זה? חזקיהו, שהעמיד בפני בני דורו את המצב בו כל אחד מרגיש שאין לפניו אלא שתי ברירות: לעסוק בתורה בבית המדרש, או להידקר

בחרב... וטענה זו התקבלה בעצם, אילולא הרז הכמוס עם הבורא יתברך ומחמתו לא הגיע עדיין משיח.

הדברים נפלאים עד מאוד, ומיישבים אחת לאחת את כל הקושיות שהצגנו בראשית הדברים.

למדנו, כי כאשר ישנם אלו הלומדים תורה באהבה עצומה ובשקיעות, הבריאה עצמה לא פוסקת משירת לימוד התורה. בעולם מתפתחת 'אטמוספירה' של רוחניות וקרבת השם מחמת לימוד התורה.

לאור זאת נבין מהי ה'שירה' האמורה בפרשתינו: ההכרה בחשיבות העצומה, הקריטית ממש, של חיים רוחניים. חזקיהו המלך אמנם לא אמר שירה כדוד המלך, אך בכך שגרם לעולם כולו להבין כי אין דבר החשוב יותר מן התורה הקדושה - הגיע לאותה המעלה!

החסידי יעב"ץ בפירושו על אבות (ג, ט) כותב זאת במילותיו הוא - שהתורה הינה השירה הגדולה ביותר. זו לשונו: "כי העוסק בה משבח למקום במפואר שבתשבות".

הבחנה נאה זו הינה חלק אחד מהנושא בו אנו רוצים להרחיב היום, נושא המתומצת בשלוש מילים מתוך הפרשה: "הבו גודל לאלוקינו".

הבחור השלישי שהחיה את האסירים במחנות המות

לימוד הזכות על חזקיהו המלך טען כי על ידי נתרבתה שירה בעולם. שירה זו, לימד הרב קרייזוויט, היא הדרך לקיים את ה"הבו גודל" - להעריך

ולייקר את הרוחניות, ולדעת את שוויה האמיתי למול הגשמיות וענייני העולם הזה. נקודה זו עומדת בבסיסה של כל עבודת השם. האל"ף בי"ת של קיום התורה והמצוות, הוא לדעת ולהבין את גודל הזכות בהיותנו עבדים להשם ולתורתו.

הדבר מתבטא בכל המישורים - מאמונה פשוטה, דרך לימוד התורה ועד קיום כל מצווה ומצווה. חיינו של מי שחי עם נתינת גודל להשם יתברך, נראים אחרת לגמרי.

לפני הכל, הכרה זו במעלתנו נותנת כוח ועידוד במצבים הקשים ביותר, רוחניים וגשמיים. הגאון הצדיק רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, רב קהילת 'חוג חתם סופר' בבני ברק שעבר את אימי השואה ומוראותיה, סיפר כי בתקופה בה שהה בגיא צלמות היו שלושה בחורים שהחיו את הלבבות הנשברים: אחד הבחורים החיה את הציבור בדברי תורה, השני עודדם והעלה חיוך על פניהם עם מילתא דבדיחותא, והשלישי היה מחיה את נפשות ישראל עם שירות ותשבחות.

"אני הייתי הבחור השלישי" - הפטיר הרב אונגר. כשהיו הכל שבורים ורצוצים, דווים וכאובים בגיהנום עלי אדמות שיצרה החיה הנאצית הארורה - עמד רבי יצחק שלמה ושר שירה.

איך בן אנוש מסוגל בתוך התופת הזו לשיר שירה? היה הרב אונגר עומד ומסביר בלהט נורא, חודר לבבות: התבוננתי בגודל הזכות להיות יהודי, לקיים מצוות, לדעת שיש הקדוש ברוך הוא בעולם - זה לבד סיבה לשיר שירה! מליבו של יהודי אמורה לפרוץ שירה כל העת, אם הוא רק מבין את המעמד שלו - ולא משנה באיזה מצב הוא נמצא!...

אצל הרב אונגר היתה זו דרך חיים. אחד ממקורביו סיפר, כי פעם שמע הרב על אחד ממכיריו שנפל לכאון בגלל חוסר הצלחה. הוא קרא לאותו

יהודי ואמר לו כך: "וכי מה הינך חושב, שלי חסרות סיבות שלא להיות בשמחה?... תאר לעצמך כיצד מדי שבת בשבתו אני שב הביתה בליל שבת, השולחן ריק, וזוגתי הרבנית יושבת ומצרה על מצבנו שלא נפקדנו בזרע של קיימא... היודע אתה איזה כאב וצער אלו?"

"אלא מאי", אמר לו הרב בעוז, "השם יתברך רוצה שנהיה בשמחה! יהודי אמור להיות בשמחה - וזה עצמו סיבה מספקת להיות בשמחה"...

נושא זה משפיע על כל חלקי עבודת השם של האדם. לפני כמה שבועות קראנו בתורה את פרשת התוכחה, ושם כותבת התורה את הפסוק המפורסם המסביר מדוע הגיעו כל הקללות הנוראות האלה - "תחת אשר לא עבדת את השם אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". נורא הדבר! התוכחה החריפה,

הקללות הנוראות - הכל מחמת שלא עובדים את הרבוננו של עולם בשמחה.

עבודת הבורא יתברך היא זכות עצומה. כה הרבה יצורים יש בעולמו של הקדוש ברוך הוא, ואחוז אפסי מתוכם זוכה להכיר ולדעת את תפקידו בעולמו. עצם המצב הזה אמור להביא לשמחה ואושר תמידיים, עד כי יש תביעה נוראה על מי שאינו שמח על שפר עליו חלקו.

ולא מספיק לשמוח בלבד, אלא שמחה זו צריכה להיות גדולה יותר מכל דבר אחר שבעולם. האבן עזרא מפרש את שתי המילים "מרוב כל" בקצרה ממש: "מרוב כל - אשר תתאווה"; כלומר, שהתביעה לשמוח בעבודת השם צריכה להיות יותר מן השמחה בכל דבר אחר אשר מתאווה האדם להשיג כאן בעולם!

חכמי הדורות הוסיפו, כי רואים מכאן שהענין הזה אינו רק לבעלי מדריגה גבוהה, צדיקים יחידים בדורם; אלא כל אחד ואחד מישראל צריך להיות שמח ומאושר בעצם קיומו כיהודי שומר תורה ומצוות. ואם לא, רחמנא ליצלן, על כך נאמרו צ"ח קללות שבמשנה תורה.

ניתן להוסיף ולומר, כי עבודה זו של שמחה בעבודת השם יתברך ראויה היא כקבלה טובה לימי הדין - ומתאימה מאין כמוה להתחזקות בחג הסוכות, זמן שמחתינו: הלא פרשתנו, בה נאמרו המילים "הבו גודל לאלוקינו", נקראת לעיתים בשבת לפני יום כיפור ולעיתים בשבת לפני חג הסוכות... רמז נאה הוא.

מתיקות שבת הארץ

פנינים וסיפורים בעניני השמיטה, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שמיטה הרב הגאון שלמה לוינשטיין שליט"א

כאשר החבל היה כרוך על צוארו של המלמד, פנה אליו המלך בשאלה: "מדוע עשית את זה? הרי יכולת להיות שר החינוך במדינת! מפני מה הכית את בני מכות אכזריות?"

צוה המלך שיורידוהו מעמוד התליה ואמר: "הנך חכם גדול! אין מתאים ממך להיות שר החינוך".

זהו הטעם, אומר ה"בן איש חי", שהקב"ה נתן לנו את מצות השמטה. צריך שהעשירים ירגישו מדי פעם את העניים, את ההרגשה שאין לה כלום משלך. בשנת השמטה הכל הפקר, השדה לא שלף, תרגיש איך זה...

"וכי תאמרו מה נאכל?"

פעם בשבע שנים תשאל מה נאכל.

אמנם אני צויתי את ברכתך ואין סבה לדאג, אבל זה טוב שאתה תשאל מה נאכל. אם אתה אף פעם לא תרגיש איך זה להיות עני, איך זה שאין כסף לקנות אכל, לא תוכל לעולם להבין את העני.

זהו טעם מצות השמטה - "וחי אחיך עמך" - שנגיש אחד את השני, שנדע לתת.

פעם, באחד מימי החורף הקפואים, הלך רבי אליהו מייזל לאסוף כספים בעבור קניית עצים להסקת התנורים בבתי העניים בחורף הקר.

כשהגיע לביתו של אחד העשירים, עמד רבי אליהו על סף פתח הבית, ולמרות הפצרותיו של בעל הבית, שהזמין להכניס לתוך הבית המסק והנעים, המשיך רבי אליהו לעמוד בפתח כשהוא משוחח עמו על שלל נושאים.

בשלב מסוים, כאשר הקר חדר לעצמותיו של העשיר, שהיה לבוש בחלוק בית, שאל העשיר הרועד את הרב מדוע מסרב הוא להכניס לבית המסק. "כאן בחוץ הקר חודר לעצמות", הסביר כששניו נוקשות, "בפנים האח בוערת, ואם יכנס הרב לביתי, אכבדו בכוס תה רותח, ומדוע מתעקש הרב להשאר בפתח הבית?" הקשה העשיר.

"רצוני שתחוש בקר העז", הסביר רבי אליהו. "הלא באתי אליך כדי להתרימך בעבור עצי הסקה לעניי העיר, ואם תשב בתוך ביתך החמים והנעים, לעולם לא תצליח להבין את סבלם הנורא של העניים שאין להם במה לחמם את ביתם, ולהודות על הברכה הגדולה שה' נתן להם כדי שתוכל לסגוע לאחריך בנדבה הגונה".

רבי מאיר שפירא מלובלין הגיע פעם לעשיר אחד לבקש צדקה בשביל העניים. אותו עשיר היה גביר גדול, אבל כמו שהיה עשיר ככה היה קמצן.

ספר לו רבי מאיר על המצב של העניים ובקש את עזרתו.

הסכים הגביר לפתח את ארנקו ואמר: "לי קוראים דוד, ודוד בגימטריה זה ארבע עשרה, וכיון שכואבת לי היד היום, וגם יד זה ארבע עשרה בגימטריה, אז אני אתן לך עשרים ושמונה דולר, שהם בגימטריה "כח", ובזכות זה ה' יתן לי הרבה כח".

השיב לו רבי מאיר שפירא בחריפותו: "אם היו קוראים לך ארתחששתא, שזה בגימטריה אלף שלש מאות ושבעים, והיו כואבות לך שני הפרפשתא, שזה בגימטריה אלף שלש מאות ושש עשרה, אז הייתי מקבל ממך אלפים שש מאות שבעים וששה דולר, אבל עכשו לא יצא ממך מאומה..."

בדומה לזה מספרים שיהודי אחד הגיע פעם לאדמו"ר רבי יואליש מסאטמר והביא לו ארבעים ושבעה דולר לחלק לצדקה.

לשאלת האדמו"ר מדוע הביא סכום זה, השיב הלה שזה לכבוד הרבי, ששמו "יואל", ויואל בגימטריה זה ארבעים ושבע.

אמר לו הרבי: "טעית! כאן באמריקה קוראים לי יואליש, ויואליש זה בגימטריה שלש מאות חמשים ושבע..."

מספרים בהלצה שפעם עלה יהודי אחד לתורה, וכשאמר הגבאי ב"מי שברך": "בעבור שיתן"..." אמר הלה: "עשר פעמים חי".

אמר לו הגבאי: "עדיף היה אלו היית נותן פעם אחת מת..."

להתרגל לזתור ונתינה

אדם שבע אינו מרגיש מה זה רעב.

אדם שבע אינו מרגיש כשהשני רעב.

אדם שיש לו כסף איננו מרגיש שהשני נצרך.

התורה מצוה אותנו (ויקרא כה, לה): "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיך וחי אחיך עמך".

לא בכדי התורה מדגישה שלש פעמים את המלה "עמך". אין די בצווי לעזר ולסייע לנזקקים. עלינו "להרגיש" אותם.

אומר ה"בן איש חי": משל למה הדבר דומה?

מלך אחד רצה לחנך את בנו הנסיך כדי שיידע כיצד להנהיג את ממלכתו בבוא העת, ולצורך כך הוא הביא פדגוג גדול שילמד אותו כל החכמות שבעולם.

והמלמד עשה את מלאכתו נאמנה.

כשסיים ללמד את בן המלך, אמר המלמד למלך: "בצעתי את שליחותי כנדרש, סימתי ללמד אותו, והוא למד בהצלחה את כל העניינים הדרושים".

בחן המלך את בנו, ומצא שהילד החכים ויודע הכל.

התלהב המלך ואמר לפדגוג: "רואה אני כי הנך פדגוג אמון וממחה גדול במלאכת החינוך, לפיכך בנוסף על השכר שתקבל ממני, אני ממנה אותך בזאת לשר החינוך במדינת!".

הודה הלה למלך והוסיף: "נשאר לי ענין קטן ללמד את בן המלך. בקשתי היא שתראה לי ללמדו".

נתן המלך את רשותו, והפדגוג הממחה לקח את בן המלך לחדרו, קשר את ידיו ורגליו, והחל להצליף בשוט על גבו. צעק בן המלך מכאבים, אך הלה המשיך להלקותו עד זוב דם. רק לאחר שספר המלמד חמשים מלקות! עזב את בן המלך לנפשו.

הנסיך המכה והמשפיל רץ לספר זאת לאביו, וכשמוע המלך את דבריו, הורה מיד להוציא את הפדגוג להורג ללא משפט.

כאשר החבל היה כרוך על צוארו של המלמד, פנה אליו המלך בשאלה: "מדוע עשית את זה? הרי יכלת להיות שר החינוך במדינת! מפני מה הכית את בני מכות אכזריות?"

השיב הפדגוג: "אדוני המלך! בודאי הנך רוצה שבנך ימלך אחריתך, הלא כן?"

הנהן המלך בראשו לחיוב, והלה המשיך: "לפעמים מגיעים בני אדם לפני המלך למשפט, ועליו לחרץ את גזר דינם".

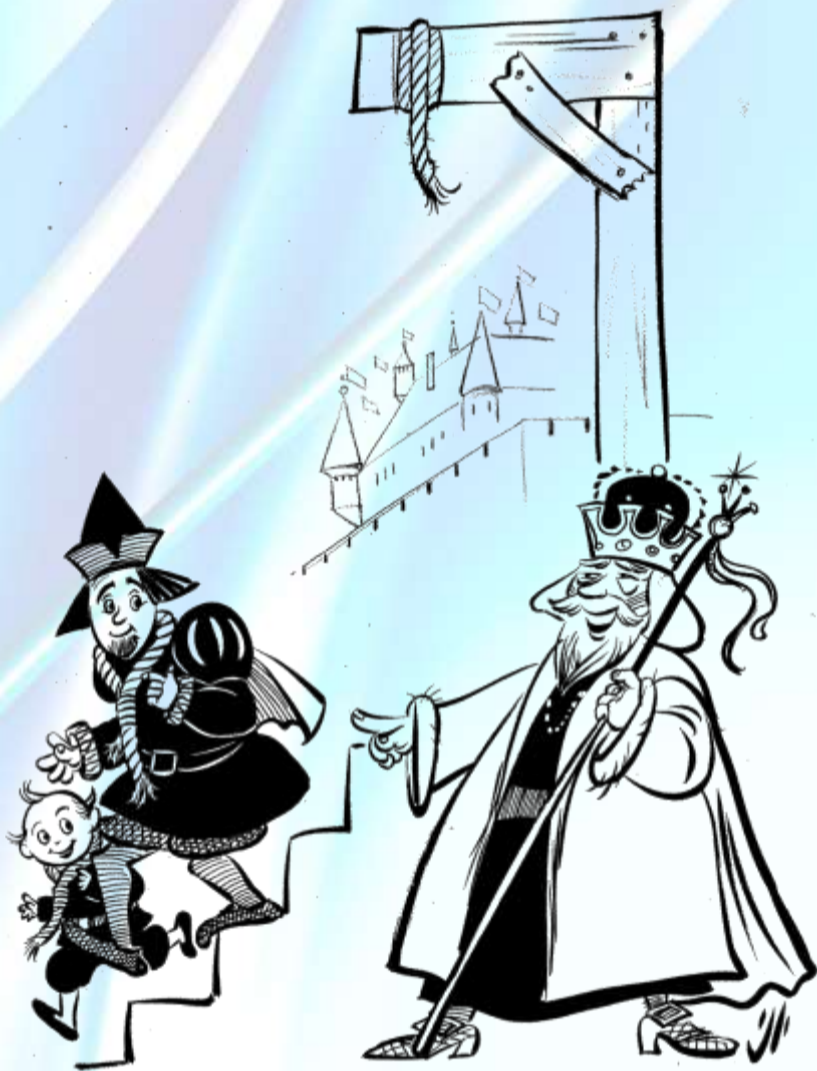
הנהן המלך בראשו כמסכים עם הדברים, והורה לו להמשיך בדבריו. והפדגוג המשיך: "אם יבוא לפני המלך הצעיר אדם שגנב בול. במקום לקנות בול בדאר הוא השתמש בבול שהוא הוריד ממעטפה שקבל, איזה ענש הוא יפסק לו?"

"עשרים מלקות!"

"מדוע?"

"כי אסור שיהיו גנבים. ואם מישהו יגנב עוף שלם מהמרפול? - הוא יקבל חמשים מלקות! ומי ששדד בנק יקבל אלף מלקות..."

"אדוני המלך! רציתי שהבן שלך ירגיש את כאב המלקות, וכך הוא ישפט דין צדק. עשרים מלקות זה המון! אלף מלקות - אף אחד לא יכול לעמוד בזה. שיידע שהוא גוזר בכך גזר דין מות".

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע' הרב הגאון אשר קובלסקי שליט"א

כבר במוצאי שבת נחתמה העיסקה כדת וכדין, דירת החלומות נרכשה לזוג הצעיר והמאושר. ולהרב שפירא לא נותר אלא לשוב ולומר, כי הוא רואה בעיניו עד כמה הימזמור לתודה' בשירה ובנעימה פועל ישועות נשגבות, מחולל מהפכות רצויות, יוצר ניסים גלויים!

בסוכות תשבו... למען יידעו דורותיכם!

הסוכות הססגוניות כבר מוצבות בכל מרפסת ובכל חצר, מעוררות התרגשות ומניעות את מיתרי השמחה בלבבות. מתוך תחושה עילאית של טהרה וקדושה אנו יוצאים מיום הכיפורים, נשאבים לחיקו של אבא, אל החיבוק האהוב בתוככי סוכתו, אל צלו הנעים ומחמם הלבבות. אנו באים בשערי הסוכה מתוך תחושה מרוממת, הנה כי כן, שוב זוכים אנו להיכנס אל החג שכל כולו שמחה והתרגשות, 'ושמחת בחגך והיית אך שמח!'

חג הסוכות מרומם את כולנו טפח וטפחיים מעל קרקע החולין השגרתית, מאפשר לנו ימים של הוד אלוקי כובש. אל הסוכה אנו באים יחד עם האושפיזין, חולקים עם בורא עולם ועימם קורת גג משותפת, ואין ספק כי עובדה זו ממלאת את ליבנו בשמחה. הרגליים כבר נישאות מאליהן בריקודי 'שמחת בית השואבה', מתוך הודאה ושמחה אין קץ.

בנקודה זו יש משהו שדורש התבוננות: מה יש בו, בחג הסוכות, שגורם לרצון השמחה לפרוץ, שמרעיד את הלבבות בשמחה נרגשת? מדוע דווקא בצאתנו מן הבית הממוזג והנעים אל הסוכה שהיא 'דירת עראי' - או אז יימלא פינו שיר ושפתותינו רינה? מהו הסוד הקסום הטמון בחג הסוכות, שפשוט נוטל את נפשנו ומרקיז אותנו בשמחה ללא גבול, באושר אינסופי? כדי לבאר זאת, הבה נגלה רובד עמוק בטעם מצוות הסוכה, אותו חושף הרשב"ם - מגדולי הראשונים, בבארו את טעמה של מצות סוכה. וכך הוא מבאר את הפסוק 'בסוכות תשבו שבעת ימים... למען יידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי...!'

בני ישראל צעדו להם במדבר, 40 שנה. עם שלם, 600,000 גברים ומשפחותיהם, נדדו בין 48 תחנות לאורך 40 שנה. היה להם רק אוהל מתנופף ברוח, לא היתה להם הכנסה קבועה, בוודאי שלא נכסים. הכל היה עראי, שברירי, נטול כל ביסוס של קבע. אחרי 40 שנות נדודים במדבר הצחיח, הם מגיעים לארץ המובטחת, ואז כל יהודי מקבל בית מלא בכל טוב, חלקת אדמה בה הוא מגדל גידולים משכרים, לפתע נוחת על היהודי עושר מופלג...

כאן על היהודי להיזהר ולהישמר, לבל יחשוב שהדבר מובן מאליו. שלא יהרהר ולו לרגע שכל

הנכסים שקיבל, הבית שבנה, האוצרות שבמרתפיו, האילנות שלו הכורעים תחת הפירות העסיסיים - כל אלה הם נכסיו האישיים, הפרטיים, משלו ומיכולתו. לפיכך, אחת בשנה, למשך שבוע ימים, מצווים אנו לצאת אל הסוכה. לחוש שוב את העראי, להרגיש בשנית את תחושת הנדודים, לחיות שוב תחת השמש הקופחת, בין מחיצות ערטילאיות ומתנופפות...

ואז - אז ייזכר היהודי, שכל האוצרות בהם זכה, אינם משלו, הוא קיבל אותם במתנה. אז ישוב ויתעורר כי לא מכוחו ומעוצמתו זכה בחיל הזה. הבית, הנכסים, האוצרות, הטוב הממלא את חיו - את הכל הוא מקבל במתנה מבורא עולם, מתנת אהבה מאבא. וכשנקודה זו תתחדד בלבו - או אז יפרוץ פיו ולבבו בשירת הודאה נרגשת לאבא שבשמים, לבו יימלא רגשות גיל ותודה למי שנתן לו את כל המתנות הללו...

מצוות הסוכה נועדה אפוא, 'למען יידעו דורותיכם'. כדי שלדורי דורות, יהודים יזכרו שכל מה שבידיהם, כל האוצרות והנכסים שלהם, הכל מגיע מבורא עולם. אז יתרונו ליבם בשירה והודאה, הם יודו בשמחה על כל מה שזכו בו!

כי כשאדם מגיע למסקנה הפשוטה שאין לו כלום, לא מגיע לו כלום, הוא לא שווה כלום - הכל הוא מקבל מאבא, הכל: הכשרונות, היכולות, הכוחות, הבריאות, הילדים, הכסף, הקשרים - הכל בכל מכל כל אינו משלו, או אז לבו נרגש בהודאה על כל המתנות הללו, אז מבין הוא כי 'טוב להודות להשם ולומר ולשמך עליון!'

ואז, אז לבו גואה בשמחה. זה מה שמכניס את השמחה ללב יהודי בחג הסוכות. כי כשההודאה כובשת אותו - הוא מבין שכל מה שנראה כי חסר לו - לא חסר לו באמת, הרי את מה שיש לו קיבל במתנה, וכיצד ילן על מה שלא קיבל?! מתוך תחושה כזו, כשהתובנה הזו מתחדדת, לבו נישא בריקוד סוחף

בכניסתו לסוכה, כי היא היא המייצגת את העובדה שכל מה שיש לו הוא מתנה, ולכן הוא כה שמח, מאושר, מלא ברגשי הודאה אינסופיים! הבה ניכנס עם המסר הזה אל הסוכה, ובעיקר - הבה נחיה אותו בליבנו בתוככי הסוכה, ונצא מהסוכה עם מבועי הודאה נרגשים לבורא עולם. הבה נבין את המסר הבוקע מהדפנות ומהסכך, כי כל מה שיש לנו הוא מתנה, ולכן - אנו מקבלים בתודה את מה שיש, מודים גם על מה שאין, ונרגשים עד אין קץ להודות מכל הלב תמיד.

וככל שנשקיע בהודאה, ככל שנחדד בליבנו את עוצמת ההודאה לה', ככל שניתן להודאה ביטויים בשגרת חיינו - כך נובטח שבורא עולם יוסיף ויעניק לנו מניסיו הנפלאים, ונמשיך ונודה על השפע המושפע עלינו, בשמחה ובטוב לבב!

נעימה שהביאה דירה בצליליה...

הסיפור הבא הוא 'תגובת שרשרת' מרגשת, סיפור שנובע מסיפור שפורסם בגיליון זה. הוא לוקח אותנו במסע בזמן כמעט 4 שנים לאחור, אל גיליון

פרשת וישב תשע"ו - מס' 56, אותו ניתן לקרוא בספר 'פניני פרשת השבוע', חלק א', עמוד תרנ"ה. את הסיפור שמענו מבעל המעשה, הרה"ג ר' ראובן שפירא שליט"א - מראשי ישיבת 'מקור ישראל' בפריז, וזה דבר המעשה:

בגיליון האמור, הובא סיפורו של הרב עזרא מזרחי הי"ו, שגילה כי הלכה פסוקה היא בשולחן ערוך או"ח סימן נ"א כי בתפילת שחרית יש לומר את 'מזמור לתודה' בשירה ובנעימה. זו הלכה שאינה מפורסמת דיה, והרב מזרחי התמסר לפרסמה, וזכה לראות ישועה גדולה. הרב שפירא קרא את הסיפור, ניגש לארון הספרים, פתח שולחן ערוך, וגילה כי אכן כן: מרן ה'בית יוסף' פוסק להלכה, כי יש לומר 'מזמור לתודה' בניגון ובנעימה.

לאור זאת, החליט הרב שפירא כי ככל הנראה ניתנה לו זכות שמימית להפיץ את דבר הלכה זו, והחל לפרסמה. הוא פנה למוסדות חינוך, בירר

אלו קטעים בתפילה מושרים בניגון, והתברר לו כי קטעים רבים מושרים בנעימה, אולם 'מזמור לתודה' אינו אחד מהם. 'אדרבה', היה אומר הרב שפירא למחנכים ולמנהלים עימם נפגש, 'אמצו את ההלכה הזו, חנכו את תלמידיכם לשיר את 'מזמור לתודה'. זו הלכה פסוקה, אשר אם יתחילו התלמידים מנעוריהם לקיימה - גם כי יזקינו לא יסורו ממנה!'

כך החל הרב שפירא לחזק ולעודד את שירת ה'מזמור לתודה', כביטוי רגשי סוחף לרגש ההודאה הגואה בלב כל יהודי, לנוכח חסדי ה' ונפלאותיו. הוא ומשפחתו, חבריו ומכריו, כולם נסחפו אל השירה, ומקהלה מעניינת של שירת 'מזמור לתודה' החלה עולה, מבתי כנסת, מבתיים, מכיתות לימוד בת"תים, בבתי ספר ואפילו בסמינרים...

תקופה קצרה אחר כך השיא הרב שפירא את בתו למזל טוב, והחל מחפש לרכוש דירה עבור הזוג הצעיר. אולם כל הנסיונות והמאמצים, המרדפים אחר המתווכים וההתרוצצויות הרבות - לא הניבו את הדירה המיוחלת. יום אחר יום הם מתקשרים, מבררים, רצים מדירה לדירה, בוחנים ובודקים, מוכנים כבר להתפשר על כמעט הכל - ועדיין לא נמצאה הדירה הראויה להם. כל יום שחולף עולה דמי שכירות יקרים, הכסף לרכישת הדירה מוטל כאבן שאין לה הופכין, אולם הדירה - איננה!

בצר לו החליט הרב שפירא לנקוט בשיטה בה נקט הרב מזרחי, כפי שפורסם בגיליון מס' 56 האמור. הוא תכנן מסע לציונו של ה'בית יוסף' אשר בצפת, ובימים שקדמו לנסיעתו שב ועודד את אמירת 'מזמור לתודה' בשירה

ובנעימה. גם ביום בו נסע צפתה, עוד באותו בוקר, ביקר בשני מוסדות נוספים, מעודד עוד ועוד אנשי חינוך לצרף את כיתותיהם למקהלת 'מזמור לתודה' העולמית...

לאחר מכן הצפין צפתה, הגיע אל ציונו של ה'בית יוסף'. עם בואו השתטח על הציון בבכי נרגש, הודה לה' מעומק לבו על כך שהיתה לו הזכות להפיץ הלכה בישראל ולעודדה, וביקש ממחבר אותה הלכה, בעל ה'בית יוסף' וה'שולחן ערוך', שיפעל עבורו בשמים כי כשם שזכה לשורר 'מזמור לתודה' בניגון, יזכה גם לשורר 'מזמור שיר חנוכת הבית' בניגון עליז, בביתם החדש של בתו וחתנו...

בתום שעה ארוכה של השתפכות הנפש על הציון, ולאחר שפירט את סאת הברורים והטלטולים שהיו מנת חלקו בחודשים האחרונים בתקווה למצוא את הדירה המיוחלת, שב הרב שפירא לשכונת מגוריו – היא שכונת הר נוף בירושלים, ועוד באותו ערב פגש ידיד שהתעניין בשלומו. בין הדברים עלה נושא חיפוש הדירה, כשהידיד מספר כי אף הוא חיפש דירה בכל ירושלים, אולם לא מצא דירה כלבבו, ונאלץ להתפשר ולרכוש דירה שלא בדיוק מתאימה לו...

'והנה', מוסיף הידיד ואומר, 'עכשיו מתקשר אליי מתווך, ומציע דירה מושלמת, נוף מדהים, 4 חדרים במחיר 3. רוצה אותה?'

'ברור!' - קרא הרב שפירא, וקיבל לידיו את מס' הטלפון של המתווך. עוד באותו יום התקשר אליו, והם קבעו להיפגש ולראות את הדירה למחרת -

ביום ששי. הרב שפירא נכנס אל הדירה יחד עם בתו וחתנו, ועיניו לא שבעו מלראותה - הרי זו בדיוק דירת חלומותיהם, גדולה, רחבת ידיים, נוף מרהיב, והמחיר - נמוך משמעותית ממחיר השוק!

כבר במוצאי שבת נחתמה העסקה כדת וכדין, דירת החלומות נרכשה לזוג הצעיר והמאושר. ולהרב שפירא לא נותר אלא לשוב ולומר, כי הוא רואה בעיניו עד כמה ה'מזמור לתודה' בשירה ובנעימה פועל ישועות נשגבות, מחולל מהפכות רצויות, יוצר ניסים גלויים!

וללמדנו בא: אין זמן מתאים כימי חג הסוכות, להטמיע אל הלב, לקרב אל ההבנה, להפנים אל הנפש, את ההתרגשות, השמחה והשירה הבוקעות בכל הזדמנות להודות לה'. זה הזמן לקבל על עצמנו לשורר 'מזמור לתודה' בשירה נעימה, להצמיד לחן משמח וקליט למילים הנפלאות הללו, להכין את הלב והנשמה לשירה נרגשת בעת אמירת 'מזמור לתודה'!

כי 'מזמור לתודה' איננו מילים, הוא שירה, שירת הלבבות, הודאה גואה. הבה נעמיק את רגשי ההודאה שלנו לאבינו שבשמים, הבה נחזק אותם בכל ליבנו ומאודנו, הבה נודה לה' על כל חסדו הטוב. וככל שנעשה זאת, ככל שנשקיע זמן, מחשבה, תווים ומנגינה בהודאה לה' - כך נזכה לראות כי בורא עולם נותן לנו שפע של סיבות טובות נוספות להודות עליהן, נפתח לעצמנו את שערי השפע והנפלאות ונוריק על עצמנו ברכה עד בלי די!

שיר קטן, מהפך גדול...

זה היה מפגש מוזר למדי, שהתרחש בחצר בית כנסת ירושלמי, בשעת ערב מוקדמת. שני בני השיח לא נפגשו אישית לפני כן, הם אפילו לא דוברים את אותה שפה. ובכל זאת, זיק מרגש היה בעיניהם, השיחה קלחה בהתרגשות נסערת...

מהעבר האחד ניצב הרב ש. פ. שליט"א, רב מכובד בקהילה ידועה בירושלים, ובעבר השני עמד ר' ארי - אהרן ו. ה"ו, תושב לוס אנג'לס שבארצות הברית. כשנפגשו לראשונה לפני דקות אחדות, וכאשר ר' אהרן אישש את תחושתו כי לנגד עיניו עומד גיבור חייו - ביקש ממנו להתעכב לרגע, כי הוא מבקש לספר לו משהו.

ובכן, הרב ש. פ. שהה בלוס אנג'לס כמה חודשים קודם לכן, ומסר שיחה מרתקת באחד מבית הכנסת בעיר, בה עמד על גדלות מצוות ההודאה לה', ועל החובה שהיא זכות כבירה לשורר 'מזמור לתודה' בהתרגשות ובנעימה,

בשירה ובזמרה. הרב ש. פ. האריך בדבריו, הסביר כי שירת 'מזמור לתודה' מבטאת משהו מעומק הנפש, וגם העיד על כמה סיפורי ישועה מופלאים שראה בעיניו או שמע מכלי ראשון, על הניסים בהם זכו אלו שאימצו את ההודאה בחייהם...

'בדרשה שמסרת אז - הצלת את חיי!' - אמר ר' אהרן בקצרה, והזקיף את גבותיו של הרב ש. פ. אל על. 'מה קרה?!' - שאל הרב, 'הן מסרתי בחיי לא מעט דרשות, על מעטות מהן מישהו יכול להעיד שדרשתי שינתה את חייו. מה קרה בעקבות אותה דרשה בלוס אנג'לס, וכיצד היא שינתה את חייך?!' 'זה סיפור ארוך', אמר ר' אהרן ונאנח, 'אולם אספר לך אותו, כדי שתוכל לפרסמו הלאה... ובכן, תקופה ארוכה קודם לדרשתך, חלתה אשתי במחלה. בתחילה לא היה ברור במה מדובר, עם הזמן התמונה התבהרה, והתברר שמדובר בנוראה שבמחלות. אינני יכול לתאר מה עשתה הבשורה לכשלעצמה לרעייתי, לי ולילדיי, על אחת כמה וכמה כשהמחלה החלה לתקוף בכל פה, מטילה ייסורים נוראים על גופה השברירי של רעייתי...

עברנו תקופה מזעזעת. אני והילדים כל הזמן בוכים ומתפללים, ואילו רעייתי ממש משותקת ומרותקת למיטה - גם מדיכאון וגם מייסורים... המחלה הולכת ומחריפה, הרופאים כבר סופרים את הימים והשבועות, ואנו חסרי אונים...

ואז, האיש נשם עמוקות והמשיך, 'הופעת בלוס אנג'לס, ונשאת שיחה בבית הכנסת. חידדת את ערך ההודאה וחובתה, ועד כמה החיבור להודאה להשם,

החיבוק הבלתי אמצעי עמו בשיחת הודאה - פותחי שערי שמים. ציינת גם שאמירת 'מזמור לתודה' בשירה היא הלכה פסוקה, ועד כמה כדאי לקיימה - להודות מדי יום על כל החסד והניסים בהם אנו זוכים!

השיחה שלכם, כבוד הרב, - המשיך ר' ארי וסיפר בהתרגשות, דמעות מבצצות בזוויות עיניו, 'פשוט עשתה חריש בלבי. חזרתי הביתה, הסברתי לילדים שאנחנו משנים כיוון. בוודאי נוסיף לבקש ולהתפלל על אמא שתבריא, אבל אנו מתחילים בלהודות מעומק הלב, בלבקש מתוך רגש מוקיר ומודה לאבא שבשמים על כל הטוב אשר הוא גומל אתנו. והביטוי הראשון שניתן לכך, הוא כמובן בשירת 'מזמור לתודה' בניגון, הלכה פסוקה וכה מרגשת!

הילדים שנחשפו לרעיון, קפצו בהתלהבות. חלקם חיברו לחן אחד ואחרים חיברו לחן אחר, המבוגרים יותר קיבלו על עצמם להעמיק בתובנה הזו, לחדד בליבם את ערך ההודאה,

לחשוב על מה עוד הם יכולים להודות, אם במילים שלהם ואם בכוונה תוך כדי שירת 'מזמור לתודה'. תפילתם לבשה צורה אחרת - מנגינה של הודאה, ושירת ה'מזמור לתודה' - הפכה נפוצה גם בבתי הספר ותלמודי התורה בלוס אנג'לס, כשילדיו של ר' אהרן הביאו את הבשורה לכיתותיהם...

'לסיפור שלי אין סוף טוב לגמרי, בינתיים כמובן!' - הוסיף ר' אהרן, 'רעייתי עדיין חולה, זקוקה לרחמי שמים. אבל לא ניתן לתאר את המהפך שחל במצבה. היא פשוט קמה מהמיטה, חזרה לעצמה, פעילה לחלוטין. אופה, מבשלת, מכבסת, יוצאת לקניות, מגדלת את הילדים, חייכנית, מאושרת. עדיין המחלה מחוללת שמות בגופה - אבל היא חיה את חייה כביכול באופן מנותק מהמחלה, קיבלתי אשה מחדש, ילדיי זכו באימם מחדש!

ואני בטוח!' - הוסיף ר' אהרן, 'כי כשם שבורא עולם חולל את המהפך עד כאן - הוא ימשיך לחולל את המהפך, ולהבריא אותה לחלוטין. ואנו, אני, ילדיי, קרובי משפחתי, מכריי, כל העדים לנס המופלא שהתחולל בזכות רגש ההודאה ושירת ה'מזמור לתודה' בניגון - אנו נוסיף ונפיץ את הבשורה הזו, נעשה הכל כדי שעוד ועוד יהודים ייחשפו לה. כי אנו יודעים וראינו בעינינו, שההודאה מעומק הלב, השירה עם ה'מזמור לתודה' - פותחת שערים, בוקעת רקיעים, מביאה ישועות!

זהו הסיפור שהתרחש בשנה החולפת, אותו קיבלנו מהרב ש. פ., שביקש לפרסם את הסיפור תוך טשטוש פרטים, בעיקר מחמת צנעת הפרט של ר'

ארי ו. ומשפחתו, ויהיה פרסום זה לרפואתה השלימה של רעייתו. והמסר הבוקע ממנו הוא עצום:

להודאה יש כח, סגולי, עצום, יוצא דופן, שובר מחסומים, מחולל מהפכות. כשיהודי מתחבר להודאה מכל הלב, הוא זוכה לראות ניסים, החיים שלו משתנים, הישועות 'רודפות' אחריו. הבה נאמץ את מתנת ההודאה, נודה לה' בכל עת מצוא ובכל רגע פנאי, נעשה לנו פנקס קטן בו נרשום את ניסי ה' ונפלאותיו - ונודה לו עליהם מכל הלב, במילים שלנו במשך היום, בפרקי

תהלים נרגשים, ובשירת 'מזמור לתודה' בתפילת שחרית בלחן שמח, מרגש, מעורר אושר...

עתה הזמן, בחג הסוכות, לאמץ את ההודאה. לקחת את ה'הלל השלם' הנאמר בימים אלו - ולהעתיק את תוכנו לכל השנה. להתחבר להודאה, להעצים את רגשותיה, לתת להם ביטוי נרחב, לשיר תודה מכל הלב. וככל שנעשה זאת - כך נזכה שבורא עולם יפתח את אוצרותיו ויעניק לנו עוד ישועות, כדי שיקויים בנו הפסוק: 'שירו לו, זמרו לו, שיחו בכל נפלאותיו!'

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע ועניני דיומא ■ הרב הגאון ברוך רובין שליט"א

החייט תמה: "הלא כשקבלת את החליפה היא היתה כל כך מוצלחת, מה קרה פתאום?" "הנה תראה", משיב הכפרי, ולובש את החליפה על בגדיו המסורבלים... "אתה רואה? היא ממש מתפוצצת עלי... היא מחניקה, היא כובלת אותי... היא לא נראית יפה..."

לשתות ברגע זה, אך טרם נסעך משולחנך אשתה". ובהגיע עת רחיצת הידיים למלך אחר האוכל, רחץ ידיו על אגן זהב, ותכף לקח הרב המים ההם, וישת לפני המלך והשרים. ויאמר הרב אליהם: "בשתייה הזאת אני חפץ, שמותרת לי. אבל בכוס יין- אינני יכול לשתות להיותו אסור לי מן התורה". והמלך שמר את הדבר ויאהבהו כפליים, וכדומה לזה שמעתי שאירע לרמב"ם ואחרים, ע"כ.

(קב ונקי)

"כי לא דבר רק הוא מכם" (לב, מז)

אם ריק הוא - מכם הוא ריק (ספרי עקב, יב) הרשע, שאינו חפץ בקיום התורה והמצוות, מבקש לעורר את הרשם כי לאדם נאור כמוהו אין המצוות מתאימות עוד. עבור 'ראש גדול' כמוהו, התפילין קטנות מדי... אבל האמת

הפוכה היא, אמר ה"חפץ חיים" זצ"ל (שיחות החפץ חיים, ח"ב עמ' מג) הרשעים - הם אלו שהצטמקו והתכווצו, וראשם נהיה כה זעיר עד שהתפילין נשרו ממנו...

משל למה הדבר דומה, לאדם שתפר חליפה אצל חייט ממחה. כעבור זמן הגיע, אוחז את מכנסיו בשתי ידיו וקובל: "ראה נא, החליפה גדולה ממדתי!" מתבונן החייט ואומר: "אבקש את סליחתך, החליפה תפורה היתה לפי מדותיך. כשקבלת אותה נראתה עליך נהדר. אתה הוא שכחשת ורזית"...

זהו שדרשו חז"ל כאן: "כי לא דבר רק הוא מכם", אם ריק הוא - מכם הוא ריק", ובכס האשמה תלויה!

על דרך זו, המשיל המגיד מדובנא את המשל הבא: כפרי גס, בא "העירה" לתפור לעצמו חליפה, לרגל חתונת בנו. החייט לקח ממנו מדות ותפר לו חליפה מהדרת, "תפורה" בדיוק לפי מדותיו. הלביש החייט את הכפרי בחליפה שתפר, והכפרי נהנה עד מאד: כל כך יפה... והנה, אחרי כשבוע בא הכפרי במרוצה אל החייט, ובפיו טענות וגדופים: "שקרן אתה! רמאי אתה! מכרת לי חליפה קטנה, לא מוצלחת!..." והחייט תמה: "הלא כשקבלת את החליפה היא היתה כל כך מצלחת, מה קרה פתאום?" "הנה תראה", משיב הכפרי, ולובש את החליפה על בגדיו המסורבלים... "אתה רואה? היא ממש מתפוצצת עלי... היא מחניקה, היא כובלת אותי... היא לא נראית יפה..."

והחייט, מחייך בסלחנות אל הכפרי, ואומר לו: "הבן, חביבי, על הבגדים המסורבלים האלה אי אפשר להרגיש בנח עם חליפה מכבדת. היפרד בבקשה מבלויי הסחבות שהנך עטוף בהם, ואז תראה כמה החליפה מתאימה ונוחה לך..."

הוא אשר אמרו חז"ל: "אם ריק הוא - מכם הוא ריק". אם התורה והמצוות אינן "מתאימות" לאדם, אל יתלה את האשמה באחרים, רק בו עצמו, שלא השיל מעליו את מדותיו המגנות ואת העברות ועל כן אינו יכול לקבל על עצמו עול מלכות שמים, וכשם שלא מתאים לכנס דבש לתוך כלי מטנף - כך גם לא נתן לכנס לתוך נשמה מלכלכת, מצוות ותורה שהם מתוקים מדבש ונפת צופים.

לפרשת האזינו

"אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (לב, ד)

כאשר שופט בית דין של מטה עורך משפט, אין הוא מתחשב בסובבים: לא באשה ולא בילדים, לא בבעל המכולת ולא בבידידים. לעומת זאת, במשפטו של הקב"ה הכל מדוקדק. "צדיק וישר הוא". אם לאחד מבני החבורה לא מגיע צער הקב"ה לא יעניש, ולכן חז"ל נותנים עצה שלפני יום הדין כדאי שירבה לו בידידים, ואם לא נגזר עליהם צער - הוא ינצל. מסיבה זו גם מבקשים מצדיק שיתפלל. הצדיק מצטער בצערן של כל יהודי והקב"ה רואה בצערן ומושיע כדי למנוע כל צער מהצדיק.

בשעבוד מצרים, יהודי שלא היה מסיים את מכסת הלבנים שהיה עליו לבנות, היו המצרים הרשעים לוקחים את בנו ומניחים אותו בקיר במקום הלבנה. משה רבנו ראה זאת וריחם על אותם תינוקות. אמר הקב"ה למשה שאל לו לרחם. זהו תיקונם. אותם תינוקות היו נשמות מדור המבול והפלגה, וכדי לתקן אותן היה עליהם לבוא בגלגולים רבים. מה עשה הקב"ה? ברוב רחמיו לקח את אותם תינוקות ונתן להם למות בידי המצרים, וידוע שמי שמת על קידוש השם בידי גוי מגיע למדור של רבי עקיבא וחבריו והרוגי לוד ששום בריה לא יכולה להתקרב אליהם. הקב"ה ברוב רחמיו ריחם על הנשמות האלה ונתן להם "מקפצה": כאשר הם ימותו על קידוש השם יסיימו את תיקונם ויגיעו לדרגה גבוהה.

"נקם ושלם" (לב, לה)

רבי מאיר מקוברין לא נקם ולא נטר מעולם. באו ושאלו אותו: מדוע? הלא הגמרא אומרת (יומא כב ע"ב) ש"כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם"! השיב רבי מאיר לשואלים: "תארו לעצמכם שאקום ואטור לאנשים שפגעו בי, וכשאבוא לפני בית הדין של מעלה, ישאלו אותי: 'מה טעם נקמת ונטרת?' 'אני' - אחזיר להם - 'על פי דין עשיתי זאת, שהרי תלמיד חכם הייתי...' מיד יפרצו כל דרי מעלה בצחוק גדול - ראו נא את ה'תלמיד חכם' הזה... לעמת זאת, אם לא אקום ולא אטור, נניח שישאלו אותי בבית דין של מעלה מדוע לא נקמתי ונטרתי כתלמיד חכם, אשיב: 'לא ידעתי שהייתי באמת תלמיד חכם...' יגידו שם מה שיגידו עלי, אבל לכל הפחות לא יצחקו ממני..."

"ישתו יין נסיכם" (לב, לח)

הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה קצ"ד), כתב שהזהירנו מלשתות יין נסך וזה לא בא כתוב נגלה בביאור, אבל אמרו בעבודה זרה (כט): "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם", מה זבח אסור אף יין אסור. בסדר הדורות (ה' אלפים י"ח), מביא על ר' יחיאל מפריש שהיה מקורב מאוד למלך, ויקנאו בו השרים וילשינוהו באמרם, שאם יגע המלך בכוס היין, היהודי לא ישתה ממנו. ויהי היום, ויתן המלך כוס יין ליהודי לשתות, והשיב הרב: "לא אוכל

נפלאים מעשיך

סיפורים נפלאים על גדולי ישראל, ממך בעל 'אילת השחר' זצוק"ל ■ מתוך הספר 'כאיל תערוג'

המזוודה לאחר שנודע מי הם הגנבים, אמנם הם כבר הספיקו למכור אותה, וכשמצאו את הקונה שהייתה אשה, ראו שהעלתה אותם באש מחשש שתיתפס לבית הסוהר, ונותרו רק דפים אחדים מתוך חיבורו על הזוהר הנדפס בס' יהל אור. וכפי הנראה משמים נגרם כיון שאין הדור ראוי לכך.

ואמר רבנו שהיו לגר"א 70 ספרים בכת"י ובעיקר ספרי קבלה, ומה שיש לנו, זהו אחוז קטן מזה. (ס' צדיק כתמר יפרח עמ' קטו)

והעיד רבנו בשם רבי יעקב אליעזר לנדא בן רבי אליהו לנדא נין ונכד לגר"א, שחיבור אחד שנשרף, היה ביאור על מסכת עירובין, ובהיות אביו קודם לכן בעיר בריסק, הספיק להציגו בפני הגר"ח מבריסק וזה הראה אותו לרבנו הגר"ז. ושמה זה החיבור המוזכר בעליות אליהו בדברי הרד"ל עלית הקיר אות כ"א. (מפי הגר"מ בן רבנו)

מעלת ההסתפקות

הנה מספר הגר"ר אברהם בן הגר"א בס' סערת אליהו (עמ' יא) וז"ל: "ומרגלא בפומיה [-דהגר"א] כי עדיין לא הגיע למדת ההסתפקות. שמעתי שפעם אחד בהליכתו לקבל עליו יסורי הטלטול והגולה בא לעיר מצער אחת בפולין, ויבא לביהמ"ד בליל ה' בשבוע וילמוד שם כל הלילה באין הפוגות, ולמחר בבוקר אחר תפלת שחרית שהלכו המתפללים לבתייהם. וירא והנה אשה

זקנה הגישה אוכל לאיש זקן סגי נהור שישב מוכתר בטו"ת ולמד בקדושה ובטהרה ויאכל את סעודת הבוקר. ויהי בתוך האכילה ויאמר הזקן להזקנה ראי נא מי הוא פה בביהמ"ד אשר למד בחשאי כל הלילה וקולו לא נכר לי, בטח עובר אורח הוא, ולפי דעתי הוא אורח הגון וקדוש מאד ובקשי פניו כי יאכל אתי סעודת בוקר, וכן היה, ותקרא את האורח אל הלחם, ולא אבה בראשונה באמרו כי אולי סעודה שאינה מספקת היא. ויפצר בו הזקן ויאמר יש ויש אתנו מאכל הרבה ושאלהו על ככה.

ויאמר הזקן, הנה אשתי הזקנה הולכת תמיד בבית הריחים שמה לאסוף ע"פ רשות בעל הריחים את שארית אבק הקמח אשר סביב בית הריחים, ומזה אנו אוכלים לשובע ב"ה ומתפרנסים עי"ז גם שארי עניים על שולחני, ויאכלו שמה מהמאכל הוא הנעשה מקמח ומים ויודו ויברכו לה. ולפנות ערב בקש כי ישבות ג"כ אצלו בש"ק, ושאלהו ג"כ על ככה, ויענהו הזקן כי בשבת קודש יתנהג כמנהג הבע"ב הגבוהים יען שזה דרך אשתו הזקנה להיות בבית המטבחים של עופות ושמה תמרוט נוצות העופות להקל על הבע"ב, וע"כ נותנים לה בשכרה הרגלים והראש מהעוף שהמריטה הנוצות, ומזה תעשה ש"ק בבשר לרוב, וקמח יש להם די מקמח של אבק הריחים ובעליצות נפש שמח הזקן על התנהגותו, ויהי כן, וישבות אצלו.

אאמור"ר הגאון הביט וירא כי אנשים רבים מבני העניים ת"ח ויראי אלקים אוכלים וסועדים אצלו בש"ק ושמים על המאכלים הנ"ל כשמחת סעודת שלמה בשעתו ולומדים ומודים לה' ברגשי קודש וביותר הזקן אשר ממש השכינה שורה עליו, מכ"ז הצטער אאמור"ר הגאון ז"ל ואמר תמיד בענות רוחו כי עוד לא הגיע למדת הסתפקות של הזקן הקדוש הנ"ל.

והסביר רבנו, שעם כל פרישותו של הגר"א מחיי העולם, והסתפקותו בלחם צר ומים לחץ, ראה בזקן הטהור ההוא מחייב עבורו, ודוגמא חיה למדרגה גבוהה יותר של הסתפקות, ואף כי בעצם ההסתפקות במועט, לא יעלה על הדעת צמצום רב יותר מאשר שני כזיתים לחם שרויים במים, שנהג הגר"א עצמו. אבל ברגשות האושר והשמחה שבהסתפקות, ניתן להבין קיומו של סולם בן כמה מעלות, מידה כזו של אושר שגילה האיש, ותחושתו כי מתנהג הוא באכילתו כדרך בעלי בתים חשובים, זו כבר דרגה גבוהה באמת, ואליה היה שואף הגר"א להגיע. (רשימות אחד השומעים)

גאון הגאונים רבינו אליהו מוילנא זצוק"ל

'הגר"א', נלב"ע י"ט בתשרי תקנ"ח

רבי אליהו מוילנא נולד לאביו רבי שלמה זלמן בא' דפסח שנת ת"פ. נלב"ע י"ט תשרי תקנ"ח.

רבנו קיבל כמה עובדות על הגר"א מהגר"ר שמחה זליג ריגר, ועוד. וכן הבאנו כמה עובדות על הגר"א שרגיל רבנו להביא, ומה שלמד מהם. ורבות לומד ומדקדק רבנו בספרי הגר"א, והרבה פעמים כשעונה בענינים מסוימים מראה אח"כ שהדברים מפורשים בגר"א. הערותיו על 'אגרת הגר"א' נערכו ע"י תלמידיו משיעור שמסר בביתו, ונדפסו בקונטרס מיוחד ע"י ישיבת 'גאון יעקב'.

גדלות הגר"א

היה רגיל רבנו להראות את דברי הגר"ר יונתן איבשיץ שביקש את תמיכת הגר"א בפרשת הקמיעות, וכתב עליו בספרו לוחת עדות (אלטונה תקט"ו עמ' 162): 'אחד מיוחד, החסיד קדוש וטהור, מאור ישראל, כלול כל החכמות, חריף ובקי, ולו עשר ידות בנסתר, מוהר"ר אליהו יצ', אשר נודעה תהלתו בכל מדינות פולין, ובברלין וליסא, מקום שעבר החסיד הנ"ל, יספרו ממנו גדלות'. והיה אז הגר"א בערך בגיל 35 שנה ואולי אפילו פחות, והגם שהתאמץ להסתיר את זהותו, הרי שבכל מקום בו דרכה כף רגלו, הכירו וראו שמדובר באיש אלוקים קדוש. [ופ"א נשאל רבנו האם כותבים יונתן עם ה"א. והראה לתשובת הגר"א שם שכותב 'כבוד קדושת שמו נאה לו מוהר"ר יהונתן וכו', הרי שהזכיר שיש בשמו של הגר"ר יונתן שם הוי"ה, וזהו רק אם כותבים באות ה'].

ברכה של הגר"א

שמעתי מהגר"ר שמחה זליג ריגר שהמהר"ל דיסקין סיפר על האחים הגאונים רבי שאול ורבי אריה ליב קצינלבוין, שאמם הביאה אותם לגר"א בטענה שאחד לא ישן מספיק, ואחד לא אוכל מספיק. ואמר להם שצריך לישון ולאכול כמו שצריך, וטענו שהרי הוא לא עושה כן. ואמר שהוא בריא בטבעו, והניח ידו עליהם ובירכם גדולים בתורה.

ואחד שאל למהר"ל דיסקין אם כשבירכם הגר"א הניח עליהם את שתי ידיו [ורצה לפשוט מזה אם מותר לזר לברך עם הנחת ב' ידים, ועי' ביאור הלכה סימן קכח סעיף א]. וענה לו המהר"ל דיסקין, וכי אתה סבור שביד השניה הוא לקח כסף. והיה משמע שהגר"א בירך בשתי ידיו, אבל אין לפשוט לדינא. (אילת השחר ויחי מח, יד. ועי"ש עוד מה שהביא בענין זה)

עוד סיפר רבנו על כוחו של הגר"א שהיה שותה הרבה יין בפורים ולא היה משפיע עליו כלום.

מסוף העולם ועד סופו

שמעתי שהגר"ר אליהו רגולר אמר שבלימוד ספרי הגר"א אפשר לראות מסוף העולם עד סופו. והסביר רבנו דאמרו בחגיגה (יב, א): 'דאמר רבי אלעזר: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון – אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים – עמד וגנזו מהן, שנאמר וימנע מרשעים אורם. ולמי גנזו – לצדיקים לעתיד לבא'. אמנם צדיקים גדולים זוכים לזה גם בעוה"ז. ובחובת הלבבות (שער חשבון הנפש ד"ה והעשירי) כתב ויהיה במדרגה העליונה וכו' ויראה מאין עין וישמע מבלי אזן וידבר בלי לשון. (אילת השחר בראשית א, ד)

כתבי הגר"א

מעשה היה עם אחד מנכדי הגר"א שנסע לפולין עם מזוודה מלאה כתבי הגר"א. בבואו לוורשא נגנבה ממנו המזוודה, ואחר מאמצים רבים נמצאה

הגר"א בקבלה

כשאברך רצה לערוך את הספר 'ביאור אגדות מהגר"א' עמ"ס ברכות, אמר לו רבנו, שבדברי קבלה של הגר"א אין ראוי לגעת כי הם גבוה מעל גבוה, ולא כל אחד יכול לגשת אל הקודש.

מסילת ישרים

שמעתי מרבי אורי כהן מכפר סבא ששמע מהגר"ר נפתלי מאמסטרדם ששמע מהגר"ר ישראל סלנטר, שלפני שהגר"א היה יוצא מפתח ביתו לרחוב, היה לומד את פרק הזהירות בספר מסילת ישרים. (רשימות ר"כ)

בולע אוכל

הגר"א היה בולע את האוכל, שהיה משרה לחם יבש במים ובולע, היה אוכל כזית בבוקר וכזית בערב. ובסוף ימיו אמר, שעכשיו כבר יכול לאכול רגיל כי כבר לא מרגיש טעם באוכל. (צדיק כתמר יפרח עמ' קטו)

התעלף מרוב צער

מסופר על הגר"א שכשהיה ילד קטן הזיז פעם בשבת קליפת פרי בשוגג והתעלף מרוב צער שטלטל מוקצה, ולא הסכים להירגע עד שאמו אכלה מזה, ואז הוברר א"כ שאינו מוקצה דאכתי חשיב אוכל. (אילת השחר ויקרא ד, כא)

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות הרב הגאון יחיאל פליסקין שליט"א

כיצד לנהוג בחגים וזמנים מיוחדים?

כל יהודי כשר, ובפרט בן תורה, חוגג את חגי ומועדי ישראל כדת וכדין. אולם, יש בזה דרגות דרגות. יש מי שמקיים את מצוות החג גרידא, ויש מי שנושם אותם, בוער בהם, מעמיק, מתחבר, ויונק מהם אור וחיות בלי סוף. וכפי שהביא המשנ"ב (סי' תע"ז סק"ה): ראיתי מבני עליה שהיו מנשקין המצות והמרור, וכן הסוכה בכניסתו וביציאתו וכן ארבעה מינים שבלולב והכל לחבוב המצוה, ואשרי מי שעובד ה' בשמחה, עכ"ל.

כאשר עוסקים בנערים מתמודדים, מומלץ במיוחד לעשות "עסק" מכל חג.

ראשית, כדאי לכנס ישיבת צוות מבעוד מועד, ולהשקיע רבות בתכנון מוצלח, תוך ירידה לפרטים. לדוגמא: אם בליל שבועות מנהג המקום ללמוד גמרא, אבל יש תלמידים שמתקשים בזה, מארגנים כמות של "תיקון ליל שבועות" שזה יותר קל להגיד. לקראת תפילות הימים הנוראים, דואגים מראש לשלב מקסימום של שירים בתפילה כדי להשיג השתתפות

עירנית של הציבור, ומזהירים את החזנים שלא להאריך יותר מדי בחזנות, ואם יש צורך אף מלמדים את התלמידים ניגונים מראש. לפני פורים, צריכים לבדוק בישוב הדעת, איך מצד אחד לעשות שמחה עצומה, ומצד שני להציב גדרים ושמירות מפני הוללות ח"ו [לדוגמא, למנות כמה תלמידים בעלי כח שימעטו בשתיה ויהיו אחראים לשמירת הסדר]. אם עדיין לא ייבנה בית המקדש, אזי לקראת תשעה באב מסדרים שיהיו דרשות מעניינות ואולי אפילו הקרנות מתאימות לרוח היום, וכדומה.

שנית, להשתדל שבחג יהיו נוכחים בישיבה כמה שיותר מרבני ואברכי הישיבה, כדי ליצור אוירה רוחנית.

שלישית, להשתדל לעסוק רבות בעניני החג: בגמרא, אגדה, הלכה, ולמעשה. מותר לחרוג קצת מהרגילות, ולהטות כמה מסדרי הישיבה אל לימוד עניני החג. לפעמים כדאי גם להביא רבנים ודרשנים מבחוץ, בכדי להרבות בתכונה נרגשת.

רצוי גם לעסוק יחד עם התלמידים בהכנת מצוות החג, כגון לבנות ביחד את סוכת הישיבה, לבחור ביחד ארבע מינים, לאפות ביחד מצות וכד', כשתוך כדי מעשה נפתח הלב לשמוע מן הרב אגב אורחא הלכות ואגדות, הרגשים וסיפורי צדיקים, שירים וניגונים, בעניני החג ומצוותיו, וכך לעורר כיסופים וגעגועים קדושים אל עיצומו של יום...

כפי שאמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל בפני מחנכים: ראוי להקדיש שיחות ופעילות במטרה לעורר הרגש לחביבות מצוה... כי העיקר הוא רגשות הלב

תענוג וחיות שמשיקיעים בקיום המצוות, ורחמנא ליבא בעי. ויותר ממה שהשיחות משפיעות, משיגים השפעה חזקה מיוחדת ע"י השיתוף שמשתפים בפועל את החניך לקיום המצוה בכל תכלית ההידורים, ובשמחה של מצוה, אם בעניני המצוות שבין אדם למקום כמו ארבע מינים סוכה ומצה וכד', ואם בעניני מצוות שבין אדם לחבירו, כמו לגמול חסד וכד' (מסורת החינוך עמ' מו).

סיפר אחד מבני משפחתו של הגאון הצדיק רבי משה הכהן קופשיץ זצ"ל, ר"מ בישיבת קול יעקב ורב ביהכ"ס חניכי הישיבות רוממה בירושלים, שהיה סח להם מדי שנה כמה חודשים טרם בא חג הפסח, איך שמצפה ומשתוקק כבר להחזיק במצות, ועל אחת כמה וכמה משתוקק לקיים כבר את מצוות אכילת הכזיתים. וכשהגיעו המצות לביתו בערב פסח, תפס אותם בידו וחיבקם ונישקם, והחל רוקד וצוהל בכל עוז, הי המצה... הי המצה... (אפית מצות למהדרין עמ' נו).

והעיקר - בחג עצמו, כשהלבבות נפתחים והנפש מתעוררת, אזי "מהר אהוב כי בא מועד"! זה הזמן לחוג כל ענין וכל פרט, ברוב פאר והדר, בשירה ובזמרה, בכוונה עם כל ה"לשם יחוד", בהתפעלות ובריקוד. וכמאמר הפתגם - הכו על הברזל בעודו חם! אזי נוכל לראות להפתעתנו תלמידים 'פשוטים' הנישאים על כנפי החג, מתרוממים מעל להשגתם, וזוכים לדרגות רוחניות חדשות.

מעשה בבחור ישיבה, בנו של אחד ממנהיגי היהדות החרדית, שעמד על פרשת דרכים והתלבט לגבי המשך דרכו בחיים. הוא נסע ללמוד במיר של רבי ירוחם, וכעבור שנה לא ניתן היה להכירו. בן ישיבה בכל רמ"ח ושס"ה. שאלו אותו: "מה עשו איתך שם? דיברו איתך, שוחחו, שיכנעו?" "לא", ענה, "הגעתי לישיבה בתחילת זמן קיץ, ועיני חשכו. לבנין לא היה יופי, לא הדר, בשבת לא שרו זמירות, אבל בשבועות ישבו ולמדו כל הלילה, ולאחר הלימוד יצאו בריקוד סוער. בריקוד זה הפכתי לאדם אחר!" (המשגיח הרב שלמה וולבה זללה"ה, מפיהם של רבותינו, עמ' 12-13).

באחת השנים ביום שביעי של פסח, נכנס תלמיד אל הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, ואמר לו הגאון זצ"ל, כי אתמול כשכבר הלך לישון, שמע מבית הכנסת ירחי כלה' שאומרים שירת הים בציבור לאחר חצות בשירה ובנעימה, ומאד התרשם מכך, ואמר בהאי לישנא: "חייבים גם קצת חיזוניות!" (קונטרס דבר זה רבינו הגדול אמרו - תורה).

להצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת ymp803@gmail.com עם המילה 'הצטרפות'.

סיפור ושאלה בציוד

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י מביית 'האיחוד בחידוד'

נשמתי עדיין אינה יוצאת ממני, נתנו לו משמים עוד כמה רגעי חיים. לרגע הוא הסתפק מה עליו לעשות, האם לברך כעת ברכת 'לקדש את שמו' בשם ומלכות, שהרי הוא נהרג כעת מפני יהדותו, או שעליו לחוש שמא לא יחיה עד סיום הברכה, ויוציא חלילה שם שמים לבטלה...

לפרשת וזאת הברכה

היו נשמעים אצל כל בני המקום, כבעל דעת ומבין גדול בכל ענין ובמיוחד בחינוך.

מי שניסה לברר מעט אודות מורי סעדיה, היה מגלה תגלית מענינת, מורי סעדיה מעולם לא לימד תלמידים, ולמרות זאת, בזכות עצותיו המועילות, ההגונות והישרות, התעטר ונתכנה בפה כולם בתואר 'מורי'. מה גם שהיה ידוע בעיירה ומחוצה לה כתלמיד חכם מופלג, השולט ביד רמה בכל חלקי התורה, וחכמתו היתה רבה ופקחותו נודעה לשם ולתהילה.

במשך כל השנים עסק מורי סעדיה לפרנסתו, בגידול עצי פרי בבקעה הסמוכה לביתו ומכירת פירותיהם. כאשר בכוונה תחילה בחר בעיסוק זה, מפני שבאותן שעות בהם הוא עבד בטיפול בעצים ובפירות, ראשו לא תפוס במלאכתו, אלא פנוי לשינון משניות ודפי גמרא על פה, הלכות הר"ף

והרמב"ם, ושאר ספרים חשובים, והכל במחזוריות קבועה ומסודרת, באופן שבכל שנה ושנה היה זוכה לעשות 'סיום הש"ס' ושאר ספרים, רק מלימודו זה.

עיסוקו בעצי הפרי היה בכל יום לאחר שכבר ישב בבית המדרש שעות רבות ועסק בתורה. כרבים מבני העיירה, גם מורי סעדיה היה מן 'משכימי הקום', עוד לפני עלות השחר היה יוצא מביתו בריצה לבית הכנסת, כהלכה שיש מצוה לרוץ לדבר מצוה, לומד עד התפילה, ושוב לאחריה חזר לתלמודו, ומלבד הפסקה קטנה לאכילת 'פת שחרית', פיתה עם מעט שמן זית וזעתר, לא הפסיק מלימודו עד לאחר חצות היום.

כמחצית השעה לאחר חצות, היה קם ממקומו בבית המדרש, בצער על שנאלץ להתנתק מהתורה הקדושה ועמלה, יוצא מבית הכנסת בנחת, כהלכה שאסור לצאת מבית הכנסת בריצה, כדי שלא יראה עליו הישיבה בה כטורח וכמשא שאדם שמח להפטר ולברוח מהם, ופונה אל הבקעה הסמוכה לביתו, שם ממתינה לו זוגתו במסירות יום יום, עם מנת צהרים חמה, שאותה אוכל בסוכה הבנויה שם, ובסיום ארוחתו פונה הוא אל מלאכתו, כשבמהלכה הוא חוזר על תלמודו כמנהגו.

כשעה סמוך לשקיעת החמה, חוזר מורי סעדיה אל בית המדרש, מתפלל מנחה, ובין מנחה למעריב, בצעירותו, כשבניו עוד היו קטנים, למד עמם את משנתם שלמדו באותו היום אצל מורי זכריה טאיירי, ה'מורי' של העיירה, ובשנים המאוחרות יותר, או שלמד עם נכדיו, או עם ילדים אחרים בני העיירה, ולאחר תפילת ערבית, היה שב לביתו, ובמשך שעה ארוכה היה מייעץ ומשיב מפרי נסיונו הרב, לכל הרבים שבאו לשאול ולהתעניין, להתייעץ ולהחכים, כאשר לכולם הוא מוסיף ואומר, שלא הייעוץ והעצה עיקר, אלא הדמעות שההורים שופכים בתפילתם לפני שוכן מרומים, ועיקר זמני התפילה, היה מפרט (עי' מ"ב סי' מ"ז סק"י), הם בראשונה ב'ברכות התורה', כשמבקשים ומתחננים ש'ונהיה אנחנו וצאצאינו... כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה'. בשנית, בברכת 'אהבה רבה', כשחוזרים ומבקשים, 'אבינו מלכנו... כן תחנונו ותלמדנו...', ובשלישית, בתפילת 'ובא לציון גואל', כשמוסיפים לבקש, 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה'.

*

בתקופות בהם עצי הפירות הניבו את תנובתם, היה מורי סעדיה משנה ממנהגו, לאחר תפילת השחר היה מעמיס כמה ארגזי פירות משובחים על

הרצון הפנימי של כל אב ואם, הוא להטיב עם ילדיהם ולעשות להם את הטוב ביותר, שינעם להם וירגישו שמחת חיים וחדוות נעורים, וימי ילדותם יזכרו להם תמיד לטובה ולברכה, ובעבור זאת, טורחים וזואגים ההורים לכל צורכיהם של ילדיהם, בכל ימות השנה, החל ממזון בריא ומשובח, שיאכלו ויגדלו בבריאות, במיוחד בימים בהם אינם חשים בטוב או שחלילה חלו במחלה כל שהיא, ועד לעיקר החיים, ללמדם אורחות חיים ולהדריכם בדרכי התורה והיראה, כדי שיגדלו לעובדי ה' ועושי רצונו בכל ימיהם.

פעמים רבות, שהפינוק הרב ומילוי כל צרכי הילדים, והרדיפה אחריהם למלאות את מאווי ליבם ובקשותיהם, לא זו בלבד שאינה מועילה לילדים אפילו באותם שנים כשהם עדיין בילדותם, אלא גורמת להם נזקים קשים וחמורים, בהרס והשחתת המידות הטובות שהקב"ה חננם, והופכת אותם לתלותיים, מפונקים וחסרי כל כח לדאוג לעצמם ולאחרים, ובמיוחד, שמצוי מאוד שאף יכולה לגרום להם שכל ימיהם יהיו בצער ודאגה, מריבות וצרות רבות, מחמת שהורגלו שכל דבר מגיע להם, וכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילם.

זאת ועוד כבר אמרו חז"ל, שפעמים אדם מרגיל את בנו בתענוגים ומעדנים, וכשגודל ומתבגר, מתרגל לחיות בדרך שגידלוהו, וכאשר מגיעים חלילה ימים קשים, בהם כבר לא הכל מצוי, הוא לא מסוגל לסגת מהרגליו ולהסתדר עם מה שיש, ומחמת זאת, או שהוא בא לידי חולי ומיתה, כפי שאירע לרבים מבני העשירים, שפונקו רבות, שהם היו הראשונים שנפלו שדודים במלחמות ובמחנות, או שחלילה יורד לדיוטה תחתונה יותר, שהופך להיות גנב וגזלן. לעומת זאת, אלו שחונכו בדרכי התורה, ולא הרגילו את עצמם ואת ילדיהם יותר מדי בתענוגים ומעדנים, גם אם חלילה יבואו ימים קשים יותר, יש בכחם לסובלם ולעמוד בניסיונות המיוחדים לאותם תקופות.

כפי שבכל אורחותיהם נהגו בני 'יהדות תימן' על פי דרכי ונתיבות התורה, כך גם בפרק זה של חינוך הילדים, שרובם המוחלט של ההורים חינוכו את ילדיהם להסתפקות במועט, לשמוח במה שיש, ולהיות מאושר למרות שהרבה

דברים אין, ובמיוחד נטעו בליבם את היסוד הפשוט, שלא כל מה שרואים אצל האחרים או השכנים, צריך שגם להם יהיה. פרק נכבד בחינוך הילדים היה, לחנכם וללמדם שידעו היטב ויפנימו בליבם, שעיקר העיקרים של כל אדם, והערך שבו הוא נמדד, הוא רק בתורה שלמד ובמצוות שמקיים, ולא בכל דבר ומעשה אחר, ופשוט שלא לפי כמות הכסף שיש לו או הבית בו מתגורר.

כשרואים אב שחינך עשרה ילדים, כולם בסייעתא דשמיא כשתילי זתים סביב לשולחנו, בני תורה שכל שאיפתם היא לעמול בתורה כל ימיהם, לא תמיד יודעים את הקשיים שעבר, העמל שהיה לו בגידולם, והדמעות כמים ששפך יחד עם רעיתו על בניהם אלו עד שגדלו וצמחו. כמה פעמים היה צריך לילך ולהתייעץ מה לעשות ומה לא לעשות, על מה להגיב ובמה עדיף שיעשה את עצמו כאילו לא ראה, על מה נאמר 'כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע', ועל מתי נאמר 'המשכיל בעת ההיא ידום'. למרות שלא יודעים מה עבר על אותו אב, עם אלו נסיונות וקשיים התמודד, אבל דבר אחד כולם יודעים, שניתן להתייעץ עם יהודי כזה על עניני חינוך. כמעט לא תמלט בעיה שהוא לא התמודד איתה, קושי בחינוך שהוא לא עבר, התלבטות וספקות שהיו צריכים הכרעה, וכמובן שבכל אותם ספקות וקשיים, בעיות והתלבטויות, הוא לא הכריע על דעת עצמו, אלא שאל את הרבנים והמחנכים, המבינים ובעלי הנסיון, כך שבמשך השנים גם הוא כבר נהיה לבעל נסיון גדול, ויכול לעזור ולהועיל לאחרים עם הנסיון שצבר, במיוחד כשרואים מה הם הפירות הטובים שיצאו מכך.

בעיירה 'סוקעלג'אמעאה', שמזרחית ל'צאנעא' עיר הבירה, הדמות של אב מיוחד ומוצלח, שהצליח לגדל משפחה לתפארת, דורות ישרים מבורכים, היה 'מורי' סעדיה יפת, איתו כולם התייעצו, על דעתו כולם סמכו, ודבריו

גבי חמורו, ויוצא למסע של כחמש שעות רכיבה, אל 'צאנעא' העיר הסמוכה, נכנס לשוק המקומי ומנסה למכור את פירותיו.

רבים מהישמעאלים המתגוררים בצאנעא הכירו את מורי סעדיה ואהבו לרכוש את פירותיו, שהיה בהם טעם מיוחד ומתיקות נפלאה, בלא כל השוואה לפירות האחרים הנמכרים בשוק, ועל כן, באותם הימים בהם היה בא עם פירותיו, רבים עזבו את הסוחרים האחרים, ומיד רכשו את פירותיו העסיסיים והמתוקים.

מעלתם זו של פירותיו, גרמה לו לצרות צרורות. הסוחרים הישמעאלים שבשוק, לא ראו בעין יפה את בואו אל השוק, וכמה פעמים רמזו לו, בלשון ישמעאלית "עדינה", שאם חייו יקרים לו, שימצא מקום אחר למכור את פירותיו, אבל מורי סעדיה שידע שבכל מקום שינסה למכור, יהיו לו את אותם בעיות וקשיים, פירותיו הם משובחים בלא כל יחס לשאר הפירות הנמכרים בשוק, ועל כן ניסה בכל מיני דרכים לדבר על ליבם של בעלי ה'באסטות' שבשוק, שישתפם ברווחיו או שיגלה להם עצות טובות ומועילות לשפר את פירותיהם ולשבחם.

רוב הסוחרים הבינו שכדאי להם לשמור על יחסים הגונים עם מורי סעדיה, אבל תמיד היו כאלו שניסו להתחכם ולהציק, להתגרות ולאיים, אך מורי

סעדיה תמיד השיבם במאור פנים ובלשון רכה, שאפילו גרם קשה משברת, וכמעט תמיד הסתיימו הדברים בלא נזקים או מאורעות מיוחדות.

*

פעם אחת אירע דבר חמור, היה זה כשיוסף, בנו הצעיר של 'עלי הועאכג'בר', בעל הבאסטה הגדולה לפירות בשוק, ראה היאך הבסטה הגדולה של אביו ריקה מלקוחות, וגם אלו הבודדים שבאו בשעה האחרונה לקנות, בקושי רוכשים מעט פירות, ואילו כשאך הגיע מורי סעדיה אל השוק, למרות שהגיע עם שלשה חמורים מלאים בפירות לרוב, בכל זאת, לא עברה שעה ארוכה, ולא נשאר לו אלא כמה עשרות פירות, שגם הם עמדו להמכר תוך זמן קצר.

חמתו של יוסף בערה בו עד מאוד, הוא יצא מהבאסטה של אביו בחמת זעם, רץ אל עבר מורי סעדיה, נעמד כנגדו בכל עוצמתו וגובהו, ואיים עליו שאם הוא יראה אותו עוד פעם אחת כאן בשוק, הוא יפגע בו וישלח אותו הישר ל'גן עדן'.

מורי סעדיה שכבר הכיר את ה'בן יקר' של 'עלי', חשש מאוד מאיומיו, והבין בליבו שכעת זה לא הזמן לרצות אותו, ובמיוחד שיש לו יחסים טובים עם עלי אביו, כך שמדובר רק בשעת כעס והתחממות, שעתידה להרגע תוך זמן קצר, ועל כן החל מורי סעדיה לאסוף את כליו וחפציו ולהעלותם על חמוריו, בכדי להשקיט את כעסו וחמתו. יוסף שראה שדבריו משפיעים ומפחידים על מורי סעדיה, ובמיוחד שחבריו מה'שאבאב' המקומי כבר התאסף סביבם לראות איך יפול דבר, רצה להראות את עצמו כגיבור גדול, לכך החל לדחוק בו ולמהרו להסתלק מהמקום, וכשראה יוסף שלפי דעתו, מורי סעדיה אינו מסתלק די בזריזות, הוציא מכיסו סכין גדולה ומושחזת, בה נוהגים הערביים לנחור את כבשותיהם, ובזעקה רץ אל עבר מורי סעדיה.

רק כמה חלקיקי שניות היו למורי סעדיה לחשוב מה הוא עושה במצבו הקשה זה. לברוח לא היה טעם, השאבאב סביבם, ומה גם שמורי סעדיה מבוגר וכבד הליכה ובמיוחד לעומת יוסף הצעיר והענק, ועל כן הרים את ידיו אל עבר השמים, ואמר את מה שכל יהודי צריך לומר במצב כזה, "ואתה צדיק על כל הבא עלינו, כי אמת עשית ואנחנו הרשענו", הוידוי הקצר ביותר, הכולל גם צידוק הדין, שכידוע בספרים הקדושים, שאם שעתו של אדם דחוקה, ועומד לפני מיתתו, ואינו יכול להתוודות לפי הסדר המקובל על פי

'ספר מעבר יבוק', יאמר דברי וידוי אלו, ואם יש לו רגע נוסף, יאמר גם "סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו".

בקושי הספיק מורי סעדיה לסיים את התיבות 'ואנחנו הרשענו', והוא הרגיש את עצמו שמקבל מכה ונופל על הארץ, כאשר סביבו רעש והמולה, ודם רב נשפך לכל עבר. לקח לו רגע קט נוסף בו הוא מבחין שאינו מרגיש כל כאב וצער. כנראה, כך חשב בליבו, מיתתי זו נחשבת כ'מיתה על קידוש השם', שהרי יוסף הורגני על דבר יהדותי, ואשר על כן, כך מקובלנו מרבותינו הראשונים, שאלו הנהרגים על קידוש השם, אינם מרגישים כל צער וכאב במיתתם.

את השניות האחרונות לחייו החליט מורי סעדיה לנצל לומר גם את החלק הראשון של הוידוי, והחל לומר בנהמת ליבו, סרנו ממצותיך הטובים...

נשמתו עדיין אינה יוצאת ממנו, נתנו לו משמים עוד כמה רגעי חיים, לרגע הוא הסתפק מה עליו לעשות, האם לברך כעת ברכת 'לקדש את שמו' בשם ומלכות, שהרי הוא נהרג כעת מפני יהדותו, או שעליו לחוש שמא לא יהיה עד סיום הברכה, ויוציא חלילה שם שמים לבטלה, או בכלל עליו לקרוא כעת 'שמע ישראל' ולקבל עליו עול מלכות שמים.

ברגע כמימריה החליט בליבו שעדיף לו לקבל עליו עול מלכות שמים, והחל בקריאת שמע בכל כוונתו, כפי שרק יכל, וכאשר הגיע לסיום פרשה שניה, התפלא עד מאוד איך הוא עדיין בין החיים, ונשמתו לא עלתה לתת דין וחשבון לפני בית דין של מעלה.

לפתע הרגיש מורי סעדיה, שגופו שלם לחלוטין, אלא שהוא מטונף כולו בדם, וכל השאבאב העומדים על ידו צוחקים במלא פיהם, כאשר יוסף עדיין עומד ומצווה עליו שיקום ויסתלק מהמקום עם חמוריו שנשארו.

לקח לו למורי סעדיה כמה רגעים להתאושש מהמצב אליו נקלע, ולהבין שה' הצילו ברגע האחרון מידו של אותו רשע ורוצח, שיוסף אכן רץ אליו בכוונה לפגוע בו, אלא שה' עשה עמו נס ופלא, והסכין המושחזת נתקע בתוך בטנו של החמור שעמד בסמוך אליו, וממכה זו נפל החמור ומת, וכל הדם הרב שראה והרגיש, היה דם חמורו שזב עליו.

יוסף החל לפתע לחשוש שאביו יכעס עליו על שטינף את השוק על יד הבאסטה שלהם בדם החמור ובקרבו וכרעיו שנשפכו על הקרקע, ועל כן מיהר להסתלק מהמקום. כשראה מורי סעדיה שיוסף הלך, החל להתאושש ולחזור לעצמו, כאשר הסוחרים האחרים סייעו בידו ועזרו זו.

באותה שעה עמד מורי סעדיה בנסיון קשה, כל בגדיו היו מגואלים בדם חמורו, ולא היו לו בגדים אחרים להחליף, אלא רק מה שהציעו לו הסוחרים הישמעאלים שהכירוהו. אבל הוא חשש שמא יש בבגדים אלו 'שעטנז', ועל כן נמנע מלהחליף את בגדיו ושב לביתו בבגדיו המטונפים הללו, כאשר בזכות מראהו המוזר והמשונה, קיבל חרפות וגידופים מכל עבר, והיו גם כאלו שדאגו ליידות עליו אבנים ובוץ, כך שמראהו היה ססגוני ומוזר עוד יותר.

*

כאשר מורי סעדיה יצא מהעיר ועלה על הדרך המובילה אל עיירתו, שבה אליו שלוות נפשו, והחל להרהר רבות על כך שאין לאדם שוב הבטחה על שיחיה בעוד דקה. שהרי לא היה חסר הרבה שבשעה זו הוא היה מוטל מת בשוק בצאנעא, ואשתו היתה עגונה, והוא אף לא היה זוכה להגיע לקבר ישראל, ולא היו אומרים קדיש לזכותו ולומדים לעילוי נשמתו האומללה. מחשבותיו נדדו אל ההלכה האומרת שעל האדם לשוב בתשובה בכל יום, שהרי אינו יודע עתו, וכמו כן התחזקה אצלו ההכרה בדברי חז"ל אודות מה

הם הדברים שאדם צריך להתפלל עליהם בכל יום, שלמדו זאת מהפסוק בתהלים (ל"ב ו'), "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא", שדרשוהו חז"ל, שהוא אף על קבורה, שיש לאדם להתפלל בכל יום שיזכה להגיע לקבר ישראל.

בעודו מתרחק מהעיר ומתקרב אל עיירתו, הבחין שמאחוריו רוכב פרש על סוסו במהירות, ועל כן נטה עם חמוריו מעם הדרך, בכדי לתת לפרש לעבור עם סוסו, כחוקים שהיו בתימן באותם ימים, שעל יהודי לפנות את דרכו לישמעאלי הרוכב, ובמיוחד אם הישמעאלי רוכב על סוס, שרכיבה זו מראה על כבוד וחשיבות.

בהלה רבה אחזה את ליבו של מורי סעדיה, כשראה שהפרש עצר את סוסו על ידו, הוא הבין מיד בשל מה קרה לו כדבר הזה. כפי הנראה, ממה שאירע עמו לפי כמה שעות, הוא לא התחזק מספיק בידיעה שחיי האדם הם כאבק פורח וכחלום יעוף, ועליו לעשות תשובה בכל עת ושעה, ולתפוס תורה ומצוות ככל שיוכל. ועל כן שלחו משמים שוב לעוררו.

כשירד הפרש מעל סוסו, הבחין מיד מורי סעדיה, שמדובר בעלי, אביו של יוסוף, ועוד לפני שהספיק לומר דבר, נפל עלי לפני רגליו, ובקש והתחנן שימחל ויסלח לבנו על מה שעשה, תוך כדי שהוא אומר, שהוא יפצה אותו בעשרה חמורים כנגד החמור שבנו הרג לו, ויתרה מזאת, הוא יתן לו חלק מהבאסטה שלו, שיוכל למכור בה בקביעות את סחורתו, ויגן עליו מכל הקמים עליו, כאשר יוסוף עצמו יהיה ראש השומרים והמגינים עליו.

תוך כדי הדברים הבין מורי סעדיה, כי אירע ליוסף דבר מה, ומצבו קשה עד מאוד. לאחר מכן נודע לו שאכן כך היה, מיד לאחר שיוסף חזר לביתו,

החל להרגיש כאבים עצומים בראשו, ותוך זמן קצר נפל על מיטתו בלא יכולת להזיז את אבריו, יחד עם איבוד חוש הראיה ו'חוש הדיבור', מצב נוראי. השאבאב שראה את מעשיו של יוסוף, מיהרו לעלי אביו וסיפרו לו את כל מה שעשה, אלא שהוסיפו לספר 'סיפור בדים', אודות 'מוחמד אבו סנינה', שהוא אחד מגדולי הסוחרים בשוק, שלפני כמה חודשים בתו הקטנה חלתה, והגיעה עד שערי מוות, ורק לאחר שמורי סעדיה בירכה, כנגד כל תחזיות הרופאים על מיתתה הקרובה, החלה להבריא עד שקמה בריאה ושלמה ממטתה והיתה כאחד האדם.

עלי שחשש לשלום יוסוף בנו, לא ויתר למורי סעדיה, והמשיך לבקש עליו רחמים, באומרו, שהוא חושש שאם המורי לא ימחל ויסלח לו מיידית, בנו ימות תוך דקות ספורות. כששמע מורי סעדיה את דברי עלי, שהוסיף ואמר, שאם הוא ימחל ויסלח לו, ובנו ישוב לבריאותו, ידעו כל הישמעאלים, שה' אוהב את היהודים. דברים אלו אודות 'קידוש השם' שהוא יכול לגרום, פשטו לו את ספקותיו, ואמר לעלי, שישב לביתו ויאמר ליוסף בנו, שאם הוא מקבל על עצמו לא ליגוע ביהודי לרעה כל ימיו, ולעמוד לימין יהודי שפוגעים בו, אם יש ביכלתו לעזור, הוא יתפלל עליו שיבריא ממחלתו זו.

כשסיים מורי סעדיה את דבריו, לא המתין עלי עוד רגע קט, ומיד יצא בדהרה אל עבר ביתו, אולי יספיק לפגוש את יוסוף חי ולהוציא ממנו הבטחה זו, וכך יציל את חייו. יוסוף שכבר לא יכל לדבר, ובקושי היה עוד בין החיים, סימן בידיו שהוא מקבל על עצמו כן, ותוך שעה קלה ראו שיפור במצבו, ולאחר כמה שבועות שב לאיתנו, כאשר מאותו יום ואילך, יוסוף נזהר מכל משמר שלא לפגוע ביהודי.

*

כשבועיים לאחר מכן, כשמורי סעדיה בא שוב לעיר, יצא יוסוף לקראתו, סידר לו את כל פירותיו באופן היותר טוב, ועזר לו למוכרם, כשהוא מכריז בשוק בקולי קולות, 'פירות מתוקים של יהוד'. באותה שעה עבר במקום ה'שייח מחפ'וג'ור', אחד מאנשי המלוכה, והתפלא על המחזה שראה, היאך נער ישמעאלי עומד ומכריז על מרכולתו של יהודי, ועוד אומר שהיא טובה ומתוקה. זהו דבר שלא יעלה על הדעת, ועל כן פנה אל יוסוף ושאלו, מדוע אתה מכריז כן.

יוסף השיבו, שאם הוא רוצה להנות את 'האימאם' (המלך), 'אלמנצ'ור מוחמד בן יחיא ח'מיד אלד'ין', או כל מוכר אחר ממשפחת המלוכה, כדאי לו לרכוש מעט מפירותיו של היהוד, שאין כמותן במתיקות, ועל כן הוא מכריז כן. ויחד עם זאת סיפר לו את מה שהיה עמו לפני תקופה, והיאך אותו היהוד הצילו ממות לחיים.

השייח שטעם מהפירות, הרגיש מיד את טעמם הערב, ופנה אל מורי סעדיה ואמר לו, שמהיום והלאה הוא יקנה ממנו את כל פירותיו, שמפני מתיקותם אינם ראויים להמכר בשוק להמון העם, אלא רק לאנשי המלוכה ובני משפחותיהם. וכמובן הוסיף השייח ואמר, שהוא ישלם על כך במיטב כספו, כפל כפליים ממה שהוא מקבל עליהם כאן בשוק ובדוכן זה.

הרגשה מיוחדת היתה למורי סעדיה, שכעת זו שעת כושר שיוכל לשקוד יותר על התורה והעבודה, בלא לטרוח לעסוק במלאכת מכירת הפירות, ועל כן אמר לשייח, שהוא מציע לו, שלטובתו, בכדי שהוא אישית יקבל את הפירות המתוקים ביותר, שישלח את שלוחיו אל מקומו ועיירתו, והם יוכלו לבחור מהמבחר הענק שיש לו, וליקח עבורו את הטוב והמתוק ביותר.

בחסד ה' על מורי סעדיה, קיבל השייח את הרעיון, ומאותו יום ואילך כבר לא נצרך מורי סעדיה לכתת את רגליו עד לעיר ולשוק למכור את פירותיו, אלא שליח מיוחד היה בא מבית המלוכה, בוחר את הפירות ומשלם עליהם בנדיבות. כאשר בזכות זה, מורי סעדיה מנצל את זמנו יותר ויותר לעסוק בתורה ולגמול חסדים עם אחרים, במיוחד שבזכות הכסף הרב שהוא מקבל מבית המלוכה, בזכות ליבו הנדיב, הוא מחלק צדקה לרוב, ודואג לסייע ביד כל

אומלל ומסכן.

לימים, כשמורי סעדיה הזדקן וחפץ לעזוב את מלאכתו זו, הוא העבירה לגמליאל, אחד מבניו, כשהוא מגלה לו את כל רזי המקצוע, בזכות מה זוכים לפירות רבים בחלקה כה קטנה, ובמיוחד את הסוד הגדול, מה עושים בענפי העצים בכדי שפירותיהם יהיו כה מתוקים, עד שמשפחת המלוכה מעדיפה את פירותיהם על פני כל הפירות האחרים שיש במדינתם.

כששמע גמליאל את סודותיו של אביו, אמר לו, מובן לי היטב שמקור הסגולה המיוחדת אודות ריבוי הפירות שיש לך, למדת מרש"י בפירושו עה"ת בפרשת 'וזאת הברכה', אבל תגלה לי אבי, מנין לך הרעיון אודות מתיקות הפירות, שאין כדוגמתן ועדיין לא נמצא מי שיצליח לעשות כמותך.

השיבו אביו, גמליאל בני יקירי, כל ימי למדתיך וחנכתיך שכל החכמות שבעולם הנה בתורתנו הקדושה, וחכמי ישראל היו בקיאים בדברים רבים שאפילו כיום לאחר כאלפיים שנה, להבדיל אלף אלפי הבדלות, חכמי הגויים עדיין לא מצליחים להבינם, וידוע על חכמתם הרבה של חכמי ישראל בכל תחום ומישור, וגם ענין זה של סודי המיוחד אודות הפירות, גם הוא נלמד מרש"י בפירושו על התורה, באותה פרשה בה מוזכרת העצה הקודמת.

השאלה היא: מנין בפרשתנו עפרש"י מצא מורי סעדיה את ב' סודותיו המיוחדים?

תשובה ל"סיפור ושאלה בציוד" לפרשת נצבים

השאלה: מנין בפרשתנו עפרש"י הגיע ר' דוד לדבריו, על הפחד שיש לו לפחד מה' אודות העונש שעתידי לקבל משום שלא מיחה ונאבק על הפרצה בחומות הקדושה של כלל ישראל.

התשובה: ר' דוד הגיע להכרה אודות הפחד שיש לו לפחוד ולחשוש שיענש על ידי ה', וזאת מדברי רש"י כ"ט כ"ח, עה"פ, "הנסתרת לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את פל דברי התורה הזאת", וביאר רש"י, "הנסתרת לה' אלהינו. ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד... ואחר כך, וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חברו. אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין (בהם) [בו], יענשו (את) הרבים." מבואר בדברי רש"י, שכל אותן פשעים הגלויים, עלינו ועל בנינו לבערם מהעולם, למחות כנגד עושי רשע ופורצים פרצות בחומות הקדושה של כלל ישראל, ואם לא נעשה כן, עונות אלו יהיו תלויים בראשי הרבים שיענשו על כך.

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה, בכל חלקי התורה מתוך הספר 'דרישה וחקירה', בעריכת יהושע לינטופ

עניני סוכה

הערה: הדברים הבאים אינם מעובדים ומוגהים כל צרכם.

גדר המצוה

בלילה הראשון היא מצוה חיובית, לאכול בזית בסוכה, אבל בשאר הלילות והימים היא מצוה קיומית, שיכול לא לאכול ולא להיות בסוכה.

מנחת חינוך (מלוה שכה אות ט). וראה עוד במצטר טוב (מועד סי' י אות ה).

ההנאה מהסוכה היא חלק מהמצוה, שהרי צריך 'תשבו כעין תדורו'.

עונג יום טוב (או"ח סי' ג), חמדת שלמה (או"ח סי' כג אות ג), הגרעק"א (שו"ת תנינא סי' קלח). וראה באור תורה (נדרים טז, ז ד"ה אמר רבא).

האם חייב להיות כל הזמן בסוכה, או רק כשרוצה לאכול.

מנחת חינוך (מלוה שכה), וראה בדבר שלום (סוכה מג, א ד"ה לנין).

האם כל הסוכה היא החפצא של מצוה, שעיקר המצוה היא שבסוכות תהיה ישיבתו שלא בביתו אלא בסוכה, ונמצא שכל הסוכה היא גוף החפצא דמצוה, שיושב בהם ולא בביתו. או שיסוד המצוה הוא שבחג הסוכות צריך להחליף את הגג, ושיהיה עשוי מפסולת גורן ויקב, ואם כן כל החפצא של המצוה היא בסכך לבד. כמו שבציצית הבגד עצמו אינו חפצא דמצוה, אלא עשוי להנאת לבישה (תוס' מנחות מ, א), והמצוה היא רק שבבגד של ארבע כנפות יהיו חוטי ציצית, והחפצא דמצוה הוא רק בחוטי הציצית.

זל קודש (מועדים עמ' שלח).

יש בה שני דינים:

א. צריך חפצא של סוכה.

ב. צריך לשבת תחת הגג. והלבוד מתקן את החפצא של הסוכה, אבל במציאות צריך גג, ולכן אין ישנים תחת האויר.

אחה זחרתנו (סוכות עמ' ער) זקס הגר"ש רוזנבסקי.

אויר ג' פוסל

האם הוא סוג של פסול [הלכה למשה מסיני], או משום העדר הסכך [שאינן כאן לבוד].

מפענה לפנות (לבעל פנת פענת, ו, כט), חידושי הגר"ח (פ"ה מהל' סוכה הי"ט). וודעת זחגך (סוכות עמ' טו).

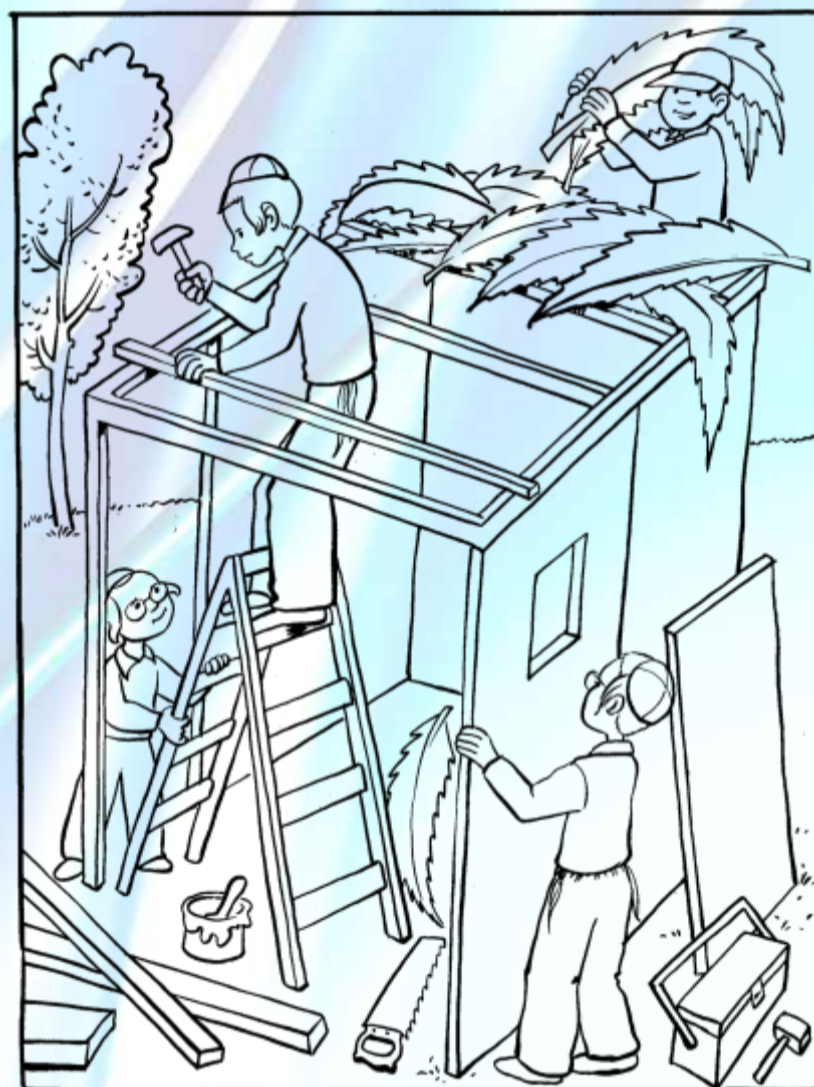
מה שאויר פחות משלשה אינו פוסל, האם הוא מדין לבוד, או מדין שיעור בעצם הפסול, שאויר בסוכה עד ג"ט אין לו חשיבות מקום שאינו מסוכך, ועל כן אינו פוסל הסוכה.

זירת זוד (מועדים עמ' קעט).

אכילה בליל ט"ו

האם הפת שאוכל היא חפצא דמצוה, כמו במצה. או שהסוכה היא החפצא דמצוה, אלא שהקיום הוא על ידי אכילה. ונפקא מינה כשאכל פת גזולה.

שיעורי הגר"ז זקס הגר"ח ושלמי כהן (סוכה עמ' קמג), וכעין זה בשיעורי לך חיים (סוכה עמ' קעז). וראה לעיל במדור 'עשרה מי ודע'.

יש לחקור [כעין הנ"ל], האם הוא חיוב אכילה בסוכה, כמו אכילת מצה, או שהוא חיוב ישיבת סוכה, שהיא מתקימת על ידי אכילה.

שיעורי הגר"י אללשטיין (סוכה עמ' ז) זקס אחרונים.

דופן שלישית טפח

האם מחשיבים את הדופן כאילו היא משוכה לכל אורך הסוכה, או שאין מחשיבים כן, אלא שההלכה היא, שדי בשתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח.

מרחשת (ח"א סי' טז אות ג), תוספות רי"ד על הירושלמי (סוכה פ"א מ"א), רדב"ז (ירושלמי סוכה דף ז), רש"י (סוכה ו, ז), וראה בלהל של תורה (ח"ב עמ' עה, ח"כ עמ' קפו).

יש לבאר ההלכה בשני אופנים: א. באמת מן התורה צריך שלש דפנות גמורות, וההלכה למשה מסיני הוא רק בשיעור של הדופן השלישית, שדי לה בשיעור טפח, כדי שתחשב לדופן גמורה מהלכות דפנות.

ב. ההלכה למשה מסיני היא, שהדופן שלישית די לה בטפח, משום שאינה כשאר הדפנות. והיינו שנתחדש בשלישית גדר דופן חדש, שלא שייך לשאר גדרי הדפנות.

שיעורי הגר"ז פניקל (סוכה סי' ו אות ג).

חמתה מרובה מצילתה

האם זה פסול בסכך, או בסוכה.

זל קודש (מועדים עמ' שמא).

בוזנה

האוכל או ישן בסוכה, ולא נתכוון כלל למצוה, האם נחשב כמי שאכל מחוץ לסוכה, כיון שמצוות צריכות כוונה. או שנאמר שלא קיים מצוה, אבל עביר גם לא עבר, ולא נחשב שאכל מחוץ לסוכה. וכן יש להסתפק לענין

הלובש ציצית ולא התכוון למצוה.

זככת ליון (פסחים סי' ח ענף ג) זקס מנחת שלמה (ח"א סי' א).

למעלה מעשרים

האם הוא פסול בסכך, או פסול בדפנות [ואפילו אם אין הדפנות מגיעות לסכך, פסולים הצדדים של הסוכה].

קהלות יעקב (סוכה סי' ג).

פיכוך בדבר המקבל טומאה

האם הפסול הוא דווקא בדבר המקבל טומאת מגע, או שגם דבר המקבל טומאת נגיעים, ולא מקבל טומאת מגע, אין מסככים בו.

הענות הגר"ש אלשיך (סוכה יב, ז ד"ה אמר).

ראויה לשבעה

מה שצריך שהסוכה תהיה ראויה לשבעה, האם הביאור הוא שצריך שהסוכה תהיה ראויה למשך שבעת ימי החג ברציפות, או שדי בכך שראויה לכל יום ויום בפני עצמו.

משאלת המלך (מועדים, סוכה סי' ט).

אכסוף נועם שבת

בענין השבת וקדושתה **בהוצאת 'קול האמונה' 079-5422643**

השראת השכינה בשבת קודש

שבת קודש לדורותם, לשון דירה, הקב"ה בא לדור עימנו זוהר חדש תקונא קדמאה.

בר נש דעביד דירה לקודשא בריה הוא ולשכינתה ולחילותיו בשבתות. כמא דאתמר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם, לישנא דדירה. הכי קודשא בריה הוא תקין לה דירה בההוא עלמא ולכל דאתין עמה. האדם שעושה דירה לקדוש ברוך הוא ולשכינתו ולחילותיו בשבתות, כמו שנתמר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם, לשון של דירה, כך הקדוש ברוך הוא מתקין לו דירה באותו העולם ולכל שבאים עמו. דכמא דבר נש עביד נייחא לקודשא בריה הוא ולשכינתה בשבת, הכי קודשא בריה הוא עביד לה לבר נש עם בת זוגה בההוא עלמא, איהו נטיר שכינתא עמה בשבת דלא אתחלל, הכי קודשא בריה הוא נטיל לה לבר נש עם בת זוגה דלא אתחלל.

שכמו שאדם עושה נחת לקדוש ברוך הוא ולשכינתו בשבת, כך הקדוש ברוך הוא עושה לאדם עם בת זוגו באותו העולם. הוא שומר את השכינה עמו בשבת שלא תתחלל, כך הקדוש ברוך הוא שומר את האדם עם בת זוגו שלא תתחלל.

שבת קודש - עומד לפני השכינה

וכתב היערות דבש:

"ראו כמה יש לנו לכבד את השבת, כי זו היא שמגינה בעדנו, ושכינה אז לנגדינו, ובאור אלקים חיים אנו הולכים, לכן צריך שמירה ביותר ביום השבת בכל הדברים, כעומד לפני השכינה... ולכן בכל מקום שמשמרים שבת כראוי, יש קדושת מקדש ושריית השכינה, ולכן מאוד יש לזהר בשבת בעסקיו ודבריו וענייניו, כעומד לפני ה', ועיני ה' תמיד בו".

אכן, שבת קודש נפשות ישראל בצל כנפיך יחסיין

שלשה דברים מלמדנו רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל.

א. בשבת, האדם בדרגת עומד לפני השכינה, ועומד לפני ה'.

ב. בשבת יש קדושת מקדש והשראת השכינה.

ג. וזה תלוי ב"משמרים שמירת שבת כראוי".

וידוע מה שכתב המ"ב בהקדמתו בשמו, וכבר העיד הגאון בעל אורים ותומים בספרו "יערת הדבש" כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בוריים היטב היטב.

ובלימוד הלכות שבת מקיים האדם מצות עשה דאורייתא זכור את יום השבת לקדשו. [ספר שינון דעה הלכות שבת בהקדמה]

"הנעליים שלך אמרו דרשה יפה"...

נעליים לדרשת שבת הגדול באופקים, מתוך זהירות מאיסור טלטול!

סיפור נפלא על הגר"ש פינקוס זצ"ל, ימחיש לנו מהו משמרים שבת כראוי... ואכן הוא ניחן בחוש מיוחד להלכות שבת ובצירוף יראת השמים הנדירה אשר פיעמה בלבו גרם הדבר לדקדוק הלכה אשר לא נודע כמותו אצל רבים וגדולים מעשים רבים מסופרים על אודות אותו דקדוק הלכה לא תכילם היריעה במסגרת זו נביא מספר דוגמאות בודדות אשר יש בהן כדי ללמד על הכלל כולו שרצוף יראת שמים טהורה וזהירות מופלגת בשמירתה של שבת כך לדוגמא מספר אחד משכניו על אותה שבת הגדול בה נקש על דלת ביתו בנו של הרב פינקוס ומסר כי הרב מבקש שיכנס אליו בהקדם אותו שכן מיהר לגשת אל בית הרב אשר ניגש ישר לענין מה מספר הנעליים שלך שאל הרב והאברך השיב כי הוא נועל נעליים במידה ארבעים ושש תוך שמקולו

לא נעלמת נימת הפליאה על השאלה המוזרה הרב התעלם מפליאתו של בל שיחו וביקש אנא הואל להסיר את נעליך לרגע ותן לי למדוד אותן בשמחה השיב האברך אשר טרם הצליח להבין מה לרבה של הקהילה ולנעליו הרב מיהר למדוד את הנעליים משנוכח לדעת כי תואמות הן למידתו בירר האם יש לאותו אברך נעליים אחרות ומשנענה בחיוב ביקש לשאול את נעליו למספר שעות מה קרה התפלא הלה והרב הסביר בפשטות היום בבוקר חזרתי מהישיבה דרך השדה ובדרך הבחנתי לפתע כי עיגול המתכת שמגן על החור שבו שורכים את השרוכים באחת מנעלי השתחרר ממקומו ונותר תלוי באויר מעתה התעוררה בעיה חמורה של טלטול לא נותרה בידי אפוא כל ברירה כי אם להותיר את נעליי בשדה ולהמשיך את דרכי אל ביתי כשרגלי יחפות אולם עתה ניצבת בפני בעיה אחרת השבת שבת הגדול היא ועלי לשאת את דרשת שבת הגדול להגיע יחף לבית הכנסת ולשאת את דרשתי באופן זה בודאי אין זה ראוי ועל כן מבקש אני כי תשאל לי את נעליך למספר שעות רק בכדי שאוכל לשאת את דרשת שבת הגדול הסביר לו הרב אשר לא שכח מאוחר יותר לשוב ולהודות למיטיבו תוך שהוא מציין כי נעליו דיברו יפה היום.

זהירותו של הסטייפלר מנדנד איסור שבת

ראוי לספר מעשה נפלא מגודל יראת החטא של רבנו הקדוש זצוק"ל היה זה בהיות רבנו לעת זקנותו המופלגת מעל לגבורות שמונים בחלשתו ובתשות כחו הלך לבית הכנסת בבקרו של יום השבת ולפתע מעדו רגליו בסמוך לו עמד עץ אך בתוקף בהלת הנפילה מהר לחבוק ידיו כי אסור להשתמש באילן תפל כגזע כרות רחמנא לצלן אפים ארצה מיד החל קורא לעזרת עוברים ושבים שיעזרוהו לקום, ולא לחבלת גופו ויסוריו היתה דאגתו, אלא חרד משום שהוא שוכב בפשוט ידים ורגלים על אבני המדרכה, שמא יש בזה משום אבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה... כך שמעוהו אלו שמהרו להקימו ממלמל בחרדה, "אבן משכית אבן משכית..."

בשבת קודש האדם נעשה משכן לשכינה

את אותו מסר מרגש, כותב גם רבי צדוק הכהן, והוא מוסיף ומבאר שזה נובע מכח הקשר לתורה.

פרי צדיק - כי תשא

והיינו דתלמידי חכמים דמשתדלי באורייתא דמיין לשבתות (זוהר ח"ג קכ"ד סוף ע"ב) והיינו שהם פנוים תמיד לתורה והם משכן לשכינה. וכמו כל ישראל בשבת שהם פנוים לתורה שאז נעשים משכן לשכינה כמו שנאמר (שמות ל"א, י"ג) לדעת כי אני ה' מקדשכם שהם נעשים בחינת מקדש ומשכן.

פרי צדיק - במדבר

וכן בשבת יום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שבשבת כל אחד מישראל משכן לשכינה כמו שמובא בתיקונים (תיקון מ"ח) לדרתם זכאה מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי ליבא.

ויש שזוכה שנעשה לבו קודשי הקדשים

אבל רבי צדוק זצ"ל מוסיף במקום אחר נקודה חזקה,

האדם יכול להגיע לדרגת קודש הקודשים בשבת!!!

פרי צדיק ויקרא שבת הגדול

ובגמרא (ברכות ל"ג א) כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, והיינו שנעשה האדם משכן לה' וכל אחד לפי מדריגתו זוכה בשבת לקדושת המקום יש שזוכה לקדושת מחנה ישראל ויש שזוכה שנעשה לבו קודשי הקדשים.

נראה שדברי המקובל הקדמון רבי יוסף גיקטיליא, מרוממים אותנו לפסגות. "ודע כי האדם השומר שבת כהלכה נעשה אותו אדם כמו כיסא למרכבה לשם יתברך ולפיכך נקרא השבת 'מנוחה' וכתוב זאת מנוחתי עדי עד [תהלים

קלב יד] כאילו ה' יתברך נח על בני אדם ושוכן עליו כמלך על כסאו וסימן וינח ביום השביעי [שמות כ יא] הוא בעצמו נח".
שערי אורה השער השני הספירה התשיעית

שמחת התורה

שו"ת בעניני הפרשה והמועד □ הרב הגאון יהודה שמחה סטורץ שליט"א

לפרשת וזאת הברכה

האם יעקב אבינו בירך את ראובן?

האבן עזרא (לג ו) פירש, וז"ל: 'הלך על דרך יעקב, שלא ברך שמעון ולוי. ובעבור כבוד אהרן נתלה השבט ממנו. ולא היה בשבט שמעון גדול כמותו. ואם יטען טוען, למה בירך ראובן. התשובה, כי יעקב ברכו, והברכה היא אל תותר (בראשית מט ד), שיהיה כאחד מאחיו. עכ"ל.
וקשה שהרי האבן עזרא (בראשית מט א) כתב, וז"ל: 'ותעו האומרים שהם ברכות, בעבור שמצאו בסוף ויברך אותם (בראשית מט כח), ואיה ברכות ראובן שמעון ולוי. עכ"ל.

א. איתא בבראשית רבה (פרשה צח רמז ד): 'רבנן אמרי איני לא מרחקך ולא מקרבך, אלא הרי אני תולה אותך ברפיון עד שיבא משה, שכתוב בו (שמות יט) 'ומשה עלה אל האלהים', מה שדעתו רואה לעשות בך עושה, כיון שבא משה התחיל מקרבו יחי ראובן.'

ובסגנון אחר בתנחומא (ויחי רמז ט) איתא: 'תהיה מרוחק עד שיבא משה, שכתוב בו (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים ויקרבך, ויאמר לך יחי ראובן ואל ימות (דברים לג). יצא ראובן ואזניו מקטפות.'

ולפי זה כוונת האבן עזרא שבאמת לא בירכו יעקב, אך לא ריחקו, והיינו שאמר לו אל תותר, אך תשאר כאחיק, והניח למשה רבינו לקבוע אם לברכו או לא. משא"כ שמעון ולוי קיללם, ולא לא היה תלוי במשה רבינו.

ב. ובאמת הלשון אל תותר היינו שנטל ממנו יתרון אך השאירו בכלל י"ב שבטים,

וניחא שבפרשת ויחי לא שייך לקרוא לכך ויברך אותם, שהרי נטל ממנו הגדולה, וכפי שכתב התנחומא 'יצא ראובן ואזניו מקוטפות'. אמנם כיון שמחל לו החטא, והשאירו בכלל י"ב שבטים, בודאי יש כאן ברכה גדולה, ועל כל פנים הניח מקום למשה רבינו לברכו.

ג. והנה רש"י (בראשית מט ז) פירש, וז"ל: 'ארור אפס כי עז. אפילו בשעת תוכחה

לא קלל אלא אפס. וזהו שאמר בלעם (במדבר כג ח) מה אקוב לא קבה אל". והיינו שבירך את שמעון ולוי שאפס והיינו מידת הכעס שלהם יהיה ארור, כלומר יכלה ולא יהיה לו קיום. והיינו ברכה שיסור מהם מידת הכעס. וקשה מדוע אצל ראובן קיפחו ולא קילל את הפחז כמים שלו. ומבואר שאין ליטול מאדם את ה'עמא פיזיא' שלו, אף אם נכשל בכך ולא ניצלו כהוגן. ועדיף לקחת ממנו את המעלות של מלכות כהונה ובכורה המצריכות שיקול הדעת, ובכך לא ינזק מהיותו פחז כמים, מאשר לקחת ממנו את מעלת ה'עמא פיזיא' (שבת פח. כתובות קיב). וממילא בעצם הזכיר מעלה וברכה בשבט ראובן. משא"כ בשמעון ולוי הזכיר יעקב רק עקירת מידה רעה.

האם בני לוי מלו במדבר?

רש"י (לג ט) פירש, וז"ל: 'ובריתך ינצרו. ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בנייהם והם היו מולין ומלין את בנייהם'. עכ"ל.

וצ"ב שהרי מקרא מלא (יהושע ה ה): 'כי מלים היו כל העם היצאים, וכל העם הילדים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו'. ומפורש שכל העם לא מלו, וכיצד אפשר לומר שבני לוי מלו.

א. והנה בגמרא (חולין קלא). איתא שרב הסתפק אם לוי חייב בזרוע לחיים וקיבה, משום שהסתפק אם לוי נקרא עם, ואם הוא בכלל

החיוב (לעיל יח ג): 'זוה יהיה משפט הכהנים מאת העם'. והסיקה הגמרא (שם קלא:): 'תנאי היא. דתניא, 'וכפר את מקדש הקדש' וכו'. כהנים כמשמעו, עם הקהל אלו ישראל, יכפר אלו הלויים. ותניא אידך, יכפר אלו עבדים. מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר איקרו עם, ומר סבר לא איקרו עם'.

והעיר רבי עקיבא איגר (גליון הש"ס חולין קלא:), וז"ל: 'ומר סבר לא איקרי עם. עי' ברש"י בחומש בפ' ובריתך ינצרו דשבט לוי מלו בניהם במדבר, וביהושע ה' ה' וכל העם הילודים במדבר לא מלו, משמע דלויים לא איקרו עם'. עכ"ל. והיינו שסבר רעק"א שדברי רש"י אלו תלויים במחלוקת התנאים האם לויים בכלל וכל העם לא מלו, או שאינם נקראים עם.

ב. הדרך אמונה (בה"ל ביכורים פ"ט ד"ה וספק) הביא את דברי רעק"א כקושיא על מ"ד שלוי איקרי עם, ותירץ, וז"ל: 'ונראה דכל הנידון בגמרא היכא דכתיב עם בהדי כהנים, כגון במתנות דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם. וכן גבי יוה"כ דכתיב וכפר על הכהנים ועל עם הקהל. בזה יש מקום להסתפק דלויים בכלל עם, כיון שלא הוציא אלא כהנים, אלמא דלויים בכלל עם. אבל היכא דכתיב עם לחודיא שפיר י"ל דלא כלל לויים בהדי עם, כיון שנמנו בכל מקום בפני עצמם'. עכ"ל.

ג. ועוד אפשר שאף אם בכל התורה בני לוי בכלל עם, מכל מקום לא נמנו במנין הפקודים, וכל העם מתייחס לצבאות בני ישראל היוצאים ממצרים, והם אינם בכלל. משא"כ כשנאמר מצוה בתורה לעם, גם בני לוי בכלל, אלא אם הוציאו אותם בפירוש.

ד. ובנוסף אחר אפשר שיהושע איירי על העם היוצא למלחמה, ואמר שמל אותם ולא חשש יאספו עליהם הכנענים למלחמה. וכפי שכתב האברבנאל (יהושע ה ה) על תחילת הפסוק 'וזהו כל העם היוצא ממצרים הזכרים כל אנשי המלחמה, ר"ל שהיו מבין עשרים שנה ומעלה שהם היוצאים לצבוא צבא'. וממילא בני לוי שלא נלחם לא היה בכלל.

ה. ועוד אפשר לפי הכלל הידוע שהעם היינו הפחותים שבהם, ושינה הכתוב לכתוב העם ולא בני ישראל, להורות שכל הפחותים לא מלו. אך המעולים שבהם כדון שבט לוי שפיר מלו.

ו. ועוד נראה ע"פ מה דאיתא בהגדה שהביאו הראשונים (העיטור ש"ג מילה, ועוד): 'וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו'. ר' ישמעאל אומר וכי ערלים שמעו קולו של הקדוש ברוך הוא בהר סיני, אלא נימולין היו שלא כתיקון, והיה כורתין הערלה ולא היו פורעין לכך אמר הכתוב לא מלו'. ולפי אפשר שמאן דאמר שבני לוי בכלל 'וכל העם', סבר שהיה איזה חסרון במילתם, ולא יכלו למול במדבר כדין, אך מלו טפי משאר ישראל, ולכן סגי בכך כדי שיזכו בתורה. כדברי ההגדה שגם מי שלא מל כתיקונו, מכל מקום יכול לשמוע קולו של הקב"ה.

ומצאתי בבית יצחק (יו"ד ח"ב סי' צ) כתב, וז"ל: 'ומלו שבט לוי בחצות לילה מילה שלא בזמנו [דבחצות לילה נשיב רוח צפונית אף במדבר]'. עכ"ל. ולפי זה שפיר קרא להם הכתוב לא מלו. ואף שהוא מחלוקת תנאים אם מילה שלא בזמנו פסולה בלילה, אפשר שהמחלוקת תלויה במחלוקת התנאים האם הלויים איקרו עם.

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעניני הפרשה והמועד | הרב הגאון שלום חזקיה שליט"א

השמחה, אבל לעתיד לבא שכבר השיגו הששון הוא השגת הדביקות הפנימית יהיו הולכין אחר הששון להשיג עוד שמחה, כמש"כ הגר"א בפירושו על איוב דבעולם הבא על ידי שנוסיף דעת לדעת אותו יותר ויותר תתגבר תשוקת הנפש להתדבק בו ית' ותייהיה עודפת רגע אחר רגע ועל ידי זה יבא לעוד השגות ונמצא שעל ידי הששון תבא השמחה לעת"ל, וכעין זה כתב הגר"א בכת"י (ונדפס במשלי עם פי' הגר"א משנת תרמ"ג בתחלת הספר גרגיר אחד מכת"י הגר"א) וז"ל ששון הוא הנאה שמתהנה בהשיגו הדבר ומתפשט בתוכו שמחה הוא מה שמראה לחוץ ואף בקרבו שמתפנק מהדבר ומודיע לנפשו גודל התועלת ומשמח בה וזה שאמר בסוף פ"ר דסוכה מ"ח ב' אמר ליה ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו' עכ"ל.

ועפ"ז כתב בשלמי תודה (סוכות סי' עב) דבזה יבואר הפיוט לשמחת תורה שישו ושמחו בשמחת תורה, שהקדים ששון לשמחה, דהנה בספר תוספת מעשה רב אות ס"ו כתב בשם הגר"א דשמיני עצרת עפ"י הסוד הוא יום קדוש ושמחה דוגמת עולם הבא לעתיד לבא שלא יתערב זר בשמחתנו שכל שבעת ימי החג הקרבנות הם כנגד שבעים אומות ושבעים שרים לא כן יום שמיני עצרת הוא כנגד ישראל לחוד ע"ש, ומבואר דשמיני עצרת יש בו

דוגמת עוה"ב לעתיד לבא ובעוה"ב הששון קודם בו לשמחה כמש"כ הגר"א דהיינו הא דכתיב ששון ושמחה ישיגו דלאחר שהשיגו הששון יהיו הולכין להשיג עוד שמחה, לכן הקדים גם בשמיני עצרת הששון לשמחה, ובילקוט סוף פרשת פנחס אות תשפ"ב בסופו איתא עה"פ זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אמר רבי אלכסנדר משל למלך שבאת לו שמחה וכו' כך כל שבעת ימי החג ישראל עסוקים בקרבנותיהם של אומות העולם וכו' וכיון שיצאו שבעת ימי החג אמר הקב"ה לישראל עכשיו אני ואתם נשמח יחד וכו' וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלסין

להקב"ה ואומרים זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו וכו' כך בתורתך כך בישועתך ע"כ. ומבואר דשמיני עצרת כתיב בה נגילה ונשמחה בו גילה קודם שמחה לפי שאנו דבוקים בו ית' דוגמת השמחה לעתיד לבא בעוה"ב ואחרי הששון שמתהנה נפשו לשמוח בה' באה השמחה שהוא התגברות תשוקת הנפש להשיג עוד השגות בתורה לכן אחר סיום התורה מתחילים את התורה מבראשית שהוא ענין השמחה ותשוקת הנפש לתוספת ההשגה והששון קודם בו לשמחה.

תירוץ ג. לא רק שמחה חיצונית אלא גם פנימית

באור ישראל (האגר, אות כד) כתב, דחילוק יש בין ששון לשמחה, ששמחה הוא בלב כמ"ש דוד 'משמחי לב', וששון הוא בגלוי מלבושים נאים וכדומה, שמחה חיצונית עי' מגילת סתרים על מגילת אסתר בפסוק ליהודים היתה אורה ושמחה וששון, וע"כ אמר הפייטן ששו ושמחו בשמחת תורה, תורה היינו שלא יצאו רק בששון לנשקה ולכבדה ולרקוד עם הקפה שזה רק שמחה חיצונית רק שיהי' ששון ושמחה פנימית בלב שלם לקים מצות התורה בשמחה.

תירוץ ד. שמחה לרגע ושמחה תמידית

בכרם בנימין (סי' מז) כתב, שששון היינו שמחה תמידית ושמחה היינו שמחה לרגע, ולכן בשמח"ת אומרים שישו ושמחו בשמחת תורה, דיש שמחה עכשוית שהיא שסיימו את התורה, ויש שמחה תמידית שמתחילים את החומש, וזהו שמחה תמידית שכל הזמן צריך ללמוד תורה ולכן הקדימו את הששון לשמחה.

גדר השמחה בשמחת תורה

יש לבאר, מה פשר הא דבשמחת תורה מצינו שמחה יתירה, ואף רוקדים הכל, מה שלא עושים כן בשאר ימים טובים, שהרי אף בהם נאמר 'ושמחת בחגך' (דברים טז, יד), ומקיים השמחה בדרך אחרת, כגון בשר ויין וכיו"ב (פסחים קט, א).

עוד יש לבאר, דהנה נוסח הפיוט לשמחת תורה: 'שישו ושמחו בשמחת תורה ותנו כבוד לתורה', מבואר דסדר הדברים קודם 'ששון' ורק אח"כ באה ה'שמחה'. וצ"ב, דבמגילת אסתר כתיב (ח, טז-יז): 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וגו' שמחה וששון ליהודים', וכן בשחרית ליום השבת בפיוט 'קל אדון': 'שמחים בצאתם וששים בבואם', הרי ד'שמחה' קודמת ל'ששון'. וכן בתפילת ימים נוראים: 'שמחה לארצך וששון לעירך'.

תירוץ א. ששון על סיום התורה ושמחה על התחלה

מחדש

בענין החילוק בין ששון לבין שמחה, כתב הגר"א (איוב ג כא) על הפסוק 'השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר', וז"ל הנה מאמר ששון יתכן בהיות הדבר עומד על גמר טובו ושלמות פעולתו, כמאמר שמחים בצאתם וששים בבואם, ר"ל ישמחו באשר יצאו להאיר על הארץ וששים בבואם היינו בהיות

השמש כבר במערב אז ישישו שגמרו פעולתם הטוב, וזהו ישישו כי ימצאו קבר היינו כאשר יגמר רצונם וחפצם ויבואו לקבר זה אשר קוו לו עכ"ל, ומבואר דשמחה היא בהתחדשות הדבר המשמח את האדם, וששון הוי כשהדבר עומד על גמר טובו ושלמות פעולתו כמאמר שמחים בצאתם וששים בבואם, דכאשר יצאו להאיר על הארץ שמחים ובעת בואם למערב שגמרו פעולתם ששים.

ובספר טעמי המנהגים (קונטרס אחרון) כתב, דלדברי הגר"א הנ"ל מבואר לשון הפיוט שישו ושמחו בשמחת התורה, דנקט בתחילה ששון של גמר ואח"כ תחילת שמחה דלכאורה הול"ל שמחו ושישו בשמחת התורה, דבתחילה שמחים ובגמר השמחה הוי ששון, אך מכיון שבשמחת התורה שמחים

על שני ענינים א. סיום חמשה חומשי תורה, ב. שמתחילין התורה מבראשית שפיר דקדק הפייטן לומר שישו ושמחו בשמחת התורה, דקודם שישו ששמחים על סיומה של תורה בקריאת וזאת הברכה, ואח"כ שמחו ששמחים על תחילת קריאת התורה מבראשית.

תירוץ ב. חילוק בין עוה"ז לעוה"ב

עוד כתב הגר"א בפירושו על מגילת אסתר (ח טז) עה"פ 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר', בביאור ענין שמחה וששון, דהנה בגמ' בסוכה מ"ח ב' אמרו הנהו תרי מיני חד שמה ששון וחד שמה שמחה אמר לו ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב ישעיה ל"ה ששון ושמחה ישיגו וגו' אמר לו שמחה לששון אנא עדיפנא מינך דכתיב אסתר ח' י"ז שמחה וששון ליהודים, וכתב הגר"א וז"ל ואמר שמחה וששון כי ששון הוא אחר שמחה כמו שאמרו בגמ' שמחה הוא שהולך למצוא חפץ בשמחה וששון הוא אח"כ בשכבר החפץ בידו וששון בלב זה שאמר שמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב שמחה וששון ליהודים וששון אמר אנא עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו, פירוש ששניהם אמת כי בזמן הזה שהולכין אחר השמחה להשיג אותה הוא שמחה תחילה, אבל הששון הוא החפץ שרוצין להשיג, אבל לעתיד לבא אי"ה יהיה אחר שישגו הששון יהיו הולכין להשיג עוד שמחה וזהו ששון ושמחה עכ"ד, ומשמע דמפרש דשמחה היינו ההשתדלות וההליכה להשיג את חפצו וששון הוא העונג שבהשגה עצמה והוא בלב ובעולם הזה ההשגה באה על ידי הליכה והשתדלות שהולכין להשיגה ואח"כ בא הששון שהוא החפץ או ההשגה שרצה להשיג, ולכך ששון הוא אחר

הקפה בלי ד' מינים סביב ספר התורה

שו"ע (או"ח תרס, א) כתב: נוהגים להעלות ספר תורה על הבימה ולהקיפה פעם אחת בכל יום וכו', זכר למקדש וכו' שהיו מקיפים את המזבח. ויל"ע, כיון שההקפה זכר להקפה במקדש, מה טעם מקיפים כל העם - כהנים לויים וישראלים, הרי במקדש לא הקיפו אלא כהנים, כדאיתא בסוכה (מג, ב): 'ערבה שלוחי בית דין מייתי לה, לולב מסור לכל'. ופירש"י (ד"ה שלוחי): 'שלוחי בי"ד מייתי לי מע"ש, ולמחרת אינה מצוה לכל אדם, אלא כהנים מקיפים בה את המזבח' [וכ"כ תוס' (שם ד"ה שלוחי)]. וכיון שבמקדש לא נצטוו במצוה זו אלא כהנים, מדוע היום שמקיפים זכר למקדש, אין נוהגים שרק כהנים מקיפים.

וכן יל"ע, בשיטת הרמ"א (שם סעיף ב), שאף מי שאין לו לולב מקיף. ולכאורה, כיון שמצות ההקפה שבמקדש בלולב, מ"ט נוהגים להקיף אף מי שאין לו לולב.

תירוץ. ההקפה אינה תלויה בערבה

בביאור הגר"א (או"ח סי' תרס) כתב, דהרמב"ם פסק כמ"ד בלולב וכן מנהגינו כמ"ד בלולב דלמ"ד בערבה לא היינו מקיפין אלא ביום הז' כמ"ש מ"ד א' דערבה לא עבדינן שבעה זכר למקדש ולכן אין להקיף אלא בלולב. ר"ן. וסברא הראשונה ס"ל כמ"ד בערבה שהרי מ"ד בזקיפה איתותב שם צ"ל אף על גב דערבה לא עבדי נן זכר למקדש כל ז' ההקפה עבדינן שאין ההקפה תלויה בערבה.

ביאור הושענא 'ממתנת עד כלות השבת'

בנוסח 'הושענא' ליום השבת מזכירים: 'הושענא יושבת וממתנת עד כלות השבת'. ויש להעיר על הלשון 'יושבת וממתנת', שנראה כאילו מחכים לצאת השבת בכדי להיפטר, והרי אין זה שבח אלא להיפך גנאי הוא, כי הלא צריך לאחר את יציאת השבת, כמו שאומרים בזמירות השבת: 'המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא'.

תירוץ א. שיכלו הספיקות של בין השמשות

בסידור תפילה למשה הביא לבאר בשם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, דעד כלות השבת, היינו שאינה ממהרת אלא ממתנת עד שיכלו כל הספיקות של בין השמשות.

תירוץ ב. ממתנת עם הצרות והדאגות עד שיכלה שבת

בזכור לאברהם כתב ע"פ מה שכתב בעל חידושי הרי"ם ז"ל, על הא דאיתא המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שהמענג את השבת שיש לו תענוג ממצות השבת ומניח בעבור זה כל הדאגות כשבא שבת ונח עד כלות השבת בשכר זה מסירין ממנו כל המצרים, ר"ל הצרות והדאגות ע"כ, ו"ל שזכ"ה מי שהוא יושבת וממתנת עם כל הדאגות עד כלות שבת בשכר זה כבוד ועונג אמיתי קוראה לשבת שנותנין לו נחלה בלי מצרים בלי דאגות וצרות.

תירוץ ג. ממתנינים עד כלות הנפש לשבת

בקדושת ציון (ח"ב מ"ד) כתב לבאר הכוונה בזה, דהנה עם בני ישראל לגודל אהבתם לקיים מצותיו ית' ובפרט מצוות שבת אשר אין שיעור וערך לגודל קדושתה, מצפים ומייחלים במשך כל ימי השבוע בהשתוקקות הנפש לקראת ביאת השבת קודש מתי תבוא לידינו ונקיימנה, וזהו יושבת וממתנת עד כלות, שכנסת ישראל יושבת וממתנת בכיסופין והשתוקקות נפלאה עד כלות הנפש, לקראת קדושת שבת.

תירוץ ד. מצפים שיכלה שבת לקיים תוספת שבת

במהר"י ט"ב כתב לבאר הכוונה, על פי מה שאמרו רז"ל (ע"ז לה.) על הכתוב (שיר השירים א ב) 'כי טובים דודיו מיין אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם ערבים עלי דברי דודך [-דברי סופרים, רש"י] יותר מיינה של תורה [-עיקר תורה שבכתב, רש"י], וכן מצינו עוד בכמה מקומות בדברי רז"ל שחביבין על דברי תורה הנלמדים בתורה שבעל פה יותר מתורה שבכתב, והנה עיקר שבת הוא מדאורייתא ותוספות שבת הוא רק מדרבנן, וישראל קדושים מתוך שחביבין עליהם דברי סופרים מוסיפים תוספות שבת מחול על הקודש מלבד עיקר השבת, ואחרי ככלות זמן עיקר השבת אינם ממהרים לצאת מן השבת אל ימות החול אלא מאריכים עוד את השבת עד אחר עבור זמן תוספות שבת.

זמן תוספות שבת.

תירוץ ה. ממתנינים מלצלות את הפסח

האמרי חיים מויז'ניץ אמר לבאר, כי מדובר בערב פסח שחל בשבת שאז ממתנינים לקיים מצות צליית קרבן פסח.

תירוץ ו. ממתנינים במתינות ולא הפצים שיסתיים

בנר חוה (ירח האיתנים עמ' רסט) דהנה בברכות י"ז ע"א א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיין באקריוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנווי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן וברש"י בסוטה כ"א ע"א כתב ונטרין לגברייהו וממתנינות לבעליהן שיוצאין לעיר אחרת ללמוד תורה, וקשה מהי המעלה הגדולה דנטרין לגברייהו היינו שמחכות לבעליהן שישבו לביתם ובוודאי שתחכה האשה לבעלה דכיון שהבעל איננו בבית אזי יושבת ומחכה לו שיחזור ומה מעלה היא זו, ויש ליישב דרש"י דקדק בלשונו ולא כתב ומחכות לבעליהן אלא וממתנינות לבעליהן, והמכוון הוא במתינות היינו דיש נשים שבעליהן הולך ללמוד תורה אבל לבן בל עמן ומחכות שיגמור כמה שיותר מהר ויחזור לביתו וכה שמחות הן ברגע שמסיים את לימודו וחוזר לביתו אך הגמרא מדברת על נשים שרוצות חפצות ושמחות בלימוד בעליהן ואינן מחכות שיגמור, וזהו שאמר רש"י ממתנינות היינו מחכות במתינות ולא מצפות שיגיע כבר הזמן.

ומעתה נראה דזהו הביאור בהא דאמרינן וממתנת עד כלות השבת דאין אנו יושבין ומצפין מתי כבר תצא השבת אלא אדרבא אנו במתינות עד שתצא.

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הרב הגאון אריה יהודה פרידנר שליט"א

אָתָּה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים

יש הבדל בין עמים לאומות שעמים הוא החומר ואומות היא רוח האומות והארכת בזה במוסף של שבת ראש חדש ע"ש. ולפ"ז בברכה זו התחדש שעם ישראל נבחר לעם סגולה גם מצד החומר שבו ולא רק מצד הרוח היינו קיום התורה והליכה בדרכיה. ולמדתי זאת ע"פ אחד ההסברים מדוע בחר ה' בעם ישראל מכל העמים. והמקור לענין זה הוא הפסוק בפרשת ואתחנן [דברים ז' ז'-ח'] "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט וכו' כי מאהבת ה' אתכם" וצ"ב מה הסיבה שבחר ה' בישראל כלומר קובץ דרישה וחקירה (גליון קעה) האזינו וזאת הברכה סוכות ש"ת תשפ"ג | 21

ערבית שחרית ומנחה לשלוש רגלים

בחירת עם ישראל מן העמים נובעת משתי סיבות גם מהחומר וגם מקיום מצוות התורה. ואנו מזכירים זאת במועדים בתפלת אתה בחרתנו כי אז הוא זמן המסוגל להתעלות ולהתקדשות על ידי אכילה ושתייה ששייך רק בחומר מזוכך של עם ישראל גם מעלת הרוח מוזכרת בהבדל שבין ההבדלות אתה חוננתנו לבין ותודיענו וכן בהזכרת סוג הזמן, זמן שמחתנו המסוגל בטבעו לשמחה וזמן חרותנו המסוגל בטבעו לחרות וכו'.

הסיבה שאומרת התורה כי מאהבת ה' אתכם היא עצמה צריכה סיבה כך שואל "הכלי יקר". ויש בזה כמה שיטות. הכלי יקר אומר שסיבת האהבה היא מצד החומר בלבד ולא המעשים. וז"ל כי אתם בעצמותיכם רצוין מצד הגזע שלכם. כי מצד מעשיכם הגם שהם יותר טובים משאר עמים אבל היות והם אינם מושלמים א"כ מצד המעשים אינכם רצויים ולכן אין זו סיבה לבחירה ע"כ. נמצא שבחרתנו מכל העמים הוא אפילו בחומר עם ישראל משובח ונבחר מכל העמים.

ולפי שיטה זו צ"ב מדוע דווקא במועדים מזכירים את מעלת ישראל מצד החומר בעוד שבשבת ראש חדש נוקטים לשון אומות וז"ל כי במועד יש מצוה של ושמחת בחגיך ע"י אכילה ושתייה ומצוה זו ניתנה דווקא לישראל שהם בעלי חומריות משובחת שיכולים לנצל גם אכילה ושתייה לעליה רוחנית אבל אצל הגויים ימי אדיהם הם ימי התהוללות הנגרמת מאכילה ושתייה. כלומר האתה בחרתנו מכל העמים גם במצוות שמחת המועדים בגלל שאנו מסוגלים ובנויים לקיים מצוות ושמחת בחגיך שהיא מצווה שנעשית ע"י החומר מבלי להיסחף לחומריות ואדרבה לנצל מצווה זו להתרוממות הרוח.

ורש"י פירש וז"ל "ומדרשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כאשר אני משפיע עליכם טובה לפיכך חשקתי בכם. וכן פירש כי אתם המעט הממעטים עצמכם כגון אברהם שאמר ואנוכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן שאמרו ואנחנו מה. לא כנבוכדנצר שאמר אדמה לעליון וסנחריב שאמר מי בכל אלוהי הארצות. וחירם שאמר אני מושב אלוקים ישבתי" עכ"ל. ולפ"ז הסיבה היא מעלתם הרוחנית של ישראל. וצ"ב מדוע דווקא מעלה זו

היא הגורמת. ונראה לומר שלא עצם הרגשת השיפלות היא המעלה הגדולה אלא ממה נובעת הרגשה זו. אצל אברהם שאמר ואנוכי עפר ואפר, פרש"י ראוי הייתי להיות אפר באור כשדים ועפר במלחמת ארבעת המלכים כלומר יודע ומרגיש שכל קיומו הוא מה' ואין לו משלו כלום. וכן משה ואהרן שאמרו ונחנו מה שנאמר בפרשת המן והשלו ע"פ "הספורנו" על הפסוק "ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבע בשמע ה' את תלונותיכם אשר אתם מלינים עליו ונחנו מה וכו'" וז"ל "הספורנו" אמר משה מה שהתפללנו שיתן ה' לכם מזון בערב בענין שתדעו שה' הוציא אתכם מארץ מצרים וכו', בשמוע ה' את תלונותכם וכו' רצוננו שיתן לכם אלה בענין שיראה לכם שתלונותכם הם עליו ושהוא שמע תלונותכם עכ"ל. כלומר כל רצונם של אהרון ומשה היה שישראל יכירו שהכל מה' ולפ"ז נ"ל שההמשך ואנחנו מה פירושו ועל תתלו שום גדולה או טובה שיש לכם בנו כי הכל מיד ה'. ומעלה זו היא גורמת לכל טובה ולכל קירבת ה' כפי שכתבתי באריכות בברכת אבות וע"פ דברי המהר"ל בנתיב התפלה שביטול העצמיות והכרה והידיעה שהכל מה' היא הגורמת להתמלא חסרון זה ולברכת ה' ולדבקות בה' וא"כ זו הסיבה שאתה בחרתנו כי ע"י השיפלות אנו דבקים בך.

ולפי פירוש "האבן עזרא" בקריעת ים סוף על המילים "ויקה שש מאות כל רכב בחור" וז"ל מובחרים במרכבותיו מכל רכב שהיו לו עכ"ל א"כ אתה בחרתנו הוא מלשון בחירה ולפ"ז אתה בחרתנו מכל העמים בגלל שעם ישראל טוב משאר העמים ושייך גם בטוב יחסי לשון אתה בחרתנו ולא ככלי יקר.

אַהֲבַת אֹתָנוּ

לפי שיטתו של "הכלי יקר" נסביר אהבת אותנו בגלל מעשינו היינו קיום המצוות. כי אתה בחרתנו הוא לא מכח המעשים אלא מצד המציאות של גזע ישראל. ואהבה כפי המבואר בברכת אבות ובמוספים היא נובעת מהכרת האוהב את מעלת הנאהב מכח מעשיו וצידקתו. כפי שמצינו ביצחק שנאמר ויבאה האהלה שרה אמו שפירשו והנה היא שרה אימו, ולכן ויאהבה וכן אצל יעקב שנאמר ויאהב גם את רחל מלאה שהכיר מעלתה ביחס ללאה או מכח מה שעשתה ללאה שנתנה לה את הסימנים.

במועדים קיימת אהבה בין ישראל לקב"ה ע"י שנמצאים בבית ה' וכמו שמביא רש"י על הפסוק בפרשת אמור [ויקרא כג' לו'] "שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרא קודש וכו' עצרת היא וכו'" מביא רש"י עצרת היא עצרתי אתכם אצלי, כמלך שזימן בניו לסעודה לכך וכך ימים כיון שהגיע זמנם להיפטר אמר בני בבקשה מכם עכבו עימי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם. וכן בפרשת פנחס בקרבן שמיני עצרת ומדרשו באגדה לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם ע"כ. משמע שברגל הקב"ה נהנה מישראל שנמצאים במקדש. וזהו לשון אהבת אותנו ששמח להיות ביחד ורצית בנו רוצה שישארו ומצטער שעוזבים.

וְרִצִית בְּנוֹ

על פי ה"כלי יקר" נפרש ש"רצית" מתייחס לחומריות ישראל שהקב"ה ברא את ישראל מובחרים ומשובחים לשון רצית שפירושו שברא את ישראל מיסודם משובחים. כלומר הגם שעם ישראל נהיה לעם רק במתן תורה ואבות האומה אברהם יצחק ויעקב נולדו כאלפיים שנה אחרי בריאת העולם אבל מהות עם ישראל היתה קיימת בכח כבר בבריאת העולם כמו שאומר הפסוק בראשית ברא פרש"י בשביל ראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו. וכן מצינו שהתנה הקב"ה את בריאת וקיום העולם בקבלת ישראל את התורה. ונראה לי שזו הוכחה שמהות ישראל כבר היתה קיימת קודם בריאת העולם שאל"כ א"א היה לתלות ולהתנות את בריאת העולם בישראל. כלומר לתלות דבר שנברא כבר בדבר האמור להיברא בעתיד ואינו קיים כלל עדיין.

וְרוֹמְמָתָנוּ מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת

במועדים שמודים גם על מעלת חומריות ישראל פירוש מכל הלשונות כפשוטו שהשפה וסגנון הדיבור של ישראל היא מעודנת וטהורה יחסית לשאר העמים. ובראש חדש הכוונה במילים אלו הם על חכמת התורה ביחס לחכמת האומות כי שם נקט לשון אומות ולא עמים שפירושו רוח העמים וזאת על פי הנאמר בברכת "אהבה רבה" שהיא בקשה לזכות בלימוד התורה נאמר בסופה ובנו בחרת מכל עם ולשון. ולפ"ז אנו מודים שנתן לנו את התורה שהיא מרוממת מחכמת העמים וכפי שמצינו שחכמת העמים ביחס לתורה מוגדרת כשפחה בפני גבירתה.

וְקִדְשָׁתָנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ

במועד מודים גם על ההתקדשות ע"י מצוות ושמחת בחגיך שהיא פעולה חומרית של אכילה ושתייה אבל בכוחה לקדש גם את חומריות האדם.

בשבת ראש חדש ובמועדים אנו מודים על שהקב"ה קידש אותנו במצוות ואילו בשבת אנו מבקשים קדשנו במצוותיך ובראש חדש לא מודים ולא מבקשים. ואפשר לפרש ע"פ "אור החיים" בפרשת קדושים שמסביר את הפסוק "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם" שכל אדם מישראל המייחד עצמו לעשיית מצוה לשם ה' הקב"ה מתדבק באדם זה והקב"ה קדוש וממילא האדם העושה מצוה נקרא קדוש כי הוא דבוק בקדוש. ולפ"ז נסביר, במועדים ובשבת ראש חדש ניכרת הדבקות בין ישראל לבין הקב"ה במועדים כי ישראל נמצאים בבית ה' וה' שמח בבואם ומצטער כאשר עוזבים כפי שמביא רש"י על הפסוק בענין שמיני עצרת בפרשת אמור "עצרת היא" עכבו עצמכם עוד יום כי קשה עלי פרידתכם. ובשבת ראש חדש ישראל נעשים שותפים לקב"ה במעשה בראשית כי הם משלימים את הבריאה ע"י מצוות חידוש החודש כרצון ה' בבריאה א"כ ניכרת הדבקות מכח השותפות. ומאחר שהדבקות קיימת וניכרת מודים עליה וקדשתנו במצוותיך אבל בשבת דבקות ישראל בקב"ה היא מכח קדושת השבת ומכח הנשמה היתרה והקדשתנו היא לא רק מכח קיום המצוות לכן לא אומרים קדשתנו במצוותיך שמשמע מזה שהקדושה היינו הדבקות בה' היא רק מכח המצוות. אבל מבקשים קדשנו במצוותיך כי ע"י קיום מצוות השבת תתרבה ותתוסף הקדושה. ובראש חדש שהוא יום התחדשות מעלת המצוות הנעשות בו היא שנעשות בהתחדשות ובקשת קדשנו במצוותיך כלולה במילים חדש עלינו את החודש הזה כלומר חידוש החדש הוא גם קיום המצוות בהתחדשות.

מחודדים בפיך

חידונים על פרשיות השבוע והמועדים הרב הגאון מנחם אלינגר שליט"א

וכן מהרב הגאון רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, לעילוי נשמת מרת זיוה בת רבי אליעזר הכהן ע"ה

הגר"י גלינסקי שליט"א

חידודי ידע לסוכות

1. מתי הקריבו את המספר הגדול ביותר של קורבנות ציבור בבית המקדש ביום אחד?
2. ביום הכיפורים - בכף רגל עגל, ובסוכות - באתרוגים. מה הקשר ביניהם?
3. ארבע הזמנים בהם קוראים בשלושה ספרי תורה?
4. הפיצוי ליום השני בבריאה, ברגל השלישי.
5. שלוש מצוות שמקיימים עם כל הגוף.
6. הקשר בין שמחת בית השואבה למפטיר במנחה ביום הכיפורים.

3. במדינה נאמר בקבלת על ובמקדש בכל ברכה
4. מי שכור ולא מיין
5. נשמע שנוי, אך הוא חידוד
6. בפה דומה מיתת משה לבניית התבה
7. מתי אחד ועוד אחד = עשר
8. מי הם שלושת גדילי החבל

חידון מחודד לפרשת וזאת הברכה

1. מי ערב לאחיו ולכן לא מצא מנוח ל'עצמו'?
2. הבכור והמלך נצמדו ב'מודים'?
3. מי היה חותן של פהנים גדולים?
4. המחליף שמן בתבואה
5. בשלשתם היה צפון השלישי והם מבשילים הקישואים

חידון א-ב לשבת חול המועד סוכות

קריאותיו ותפילותיו

- א. יושלכו על גוג מהשמים (הפטרת היום)
- ב. ה' שומר עלינו כמותם (הושענא)
- ג. המלחמה העתידה (הפטרה)
- ד. משל לאדם שמת פתאום כמו... (קהלת ט, יב)
- ה. כינוי לעיניים (קהלת יב, ג)
- ו. שם של ספר, מדרשני דורנו (קהלת יא, ז)
- ז. חייבים במצוות ראה (שמות לד, כג)
- ח. כינוי לחודש ניסן (שמות לד, יח)
- ט. "עדיף להיות עם מישהו נוסף" בלשון הפסוק (קהלת ד, ט)
- י. עדיף ממלך זקן (קהלת ד, יג) כך נפטרים מהמזבח (כהושעת אדם)
- כ. משה ביקש שד' יראה לו (שמות לג, יח)
- ל. מוזכר ג' פעמים בתורה (שמות לד, כו)
- מ. קלקול שאי אפשר לתקן (קהלת א, טו)
- נ. חור בסלע (שמות לג, כב)
- ס. מילה בעלת 2 משמעויות - צומח, ותואר לאדם (קהלת ז' ו')
- ע. 28 כאלו, מוזכרים (קהלת ז' ב- ח)
- פ. ביטוי לסילוק הכעס (שמות לג יד- טו)
- צ. סימון למקום עצמות - מת (הפטרת היום)
- ק. כינוי לשלמה המלך / מגילה הנקראת היום.
- ר. קריאת היום בתורה (שמות לג, יב)
- ש. ביטוי לנכדים (שמות לד, ז)
- ת. אלפיים אמה, הם... (הושענא לשבת)

חידון א-ב לשמחת תורה - וזאת הברכה

- א. כינוי לתורה (במילה אחת או שתיים) (לג, ב)
- ב. שם השראת השכינה - כינוי לאיבר (לג, יב)
- ג. כינוי לפירות, המתבשלים לאור הירח (לג, יד)
- ד. נמשל לגור אריה (לג, כב)
- ה. זיהה (לג, ט)
- ו. "ונגמרו - הסתיימו" בלשון הפסוק (לד, ח)
- ז. אותו יכה גד עם הראש (לג, יח)
- ח. נכסיו (לג, יא)
- ט. מרבצי האדמה - לדוגמא זכוכית (לג, יט)
- י. עיר התמרים (לד, ג)
- כ. אחד המקומות בא"י, שד' הראה למשה (לד, ג)
- ל. אות אחת, שבכתיבתה בשבת, חייבים (לד, יב)
- מ. כינוי למשה רבנו (לג, כא)
- נ. לא אירע למשה, גם בגיל 120 (לד, ז)
- ס. שם ניתנה תורה (לג, ב)
- ע. תואר למשה רבנו (לד, ה)
- פ. איזור השייך לישמעאל (לג, ב)
- צ. מהדברים שעשה ה"מחוקק" (לג, כא)
- ק. לוי ישימו באפך (לג, י)
- ר. התמלא ביהושע (לד, ט)
- ש. כינוי לעשו (לג, ב)
- ת. מעמקים (לג, יג).

7. מה המרחק הגדול ביותר בין אמירת הלל אחת לשניה?
8. כמה ברכות יש בקידוש הארוך ביותר השנה? מתי עושים קידוש זה? ומה כינויו?
9. מבוקשת מילה בת 8 שקשורה ל-7.
10. כמה סוכות פסולות וכמה כשרות מוזכרות בגמרא?
11. איבר אחד בלבד מוזכר בהקפות. מהו?
12. [הרב ו' מתפרח] אלו שלושה ימים רצופים בתשרי תשפ"ב שאומרים אותו שיר של יום?
13. [הרב ו' מתפרח] באיזה יום אומרים רק פעם אחת "לדוד השם אורי וישעי" פרט לשמח"ת?
14. איזה תשלום אינו בכסף? [רמז: קשור לבע"ח שהקריבו כל יום בחוה"מ]
15. מתי אומרים 'אבינו מלכנו' בתוך שמונה עשרה, ולא בימים נוראים?
16. שני צמדי מילים בהקפה ג' בהושענא רבא: האחת שם הפטרה והשניה שם ספרו של הסטייפלר. [ביחיד בקריה"ת בשמח"ת]
17. מתי מבקשים "ונתמיד מאד בתלמוד תורתך הקדושה ללמוד וללמד"? [רמז: לויתן]
18. מתוך האיברים הבאים, איזה איבר אינו איבר, בקריאת התורה בליל שמחת תורה: אף, רגל, ראש, יד, מתניים, כתף, קדקד, זרוע.

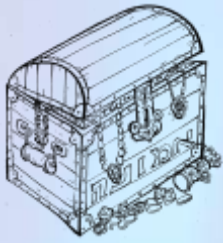
חידודי היכי תימצוי לסוכות

1. כשיורד גשם בסוכה, מי שלא יוצא ממנה נקרא הדיוט, ורק אדם אחד צריך להישאר?
2. שסוכה שהיתה כשרה אשתקד, תהיה אסורה השנה.
3. שעל הסוכה מונח דבר שפסול לסכך ובכל זאת הסוכה כשרה.
4. קריאת התורה בלילה.
5. שיקראו בארץ ישראל בפרשת בראשית יותר פעמים מאשר בחו"ל.
6. מאכל שאסור לאכול בשמיני עצרת אך מותר לאכול בשמחת תורה.
7. תחילת הסוף גדולה? [קהלת יב, יג]

הגר"מ אלינגר שליט"א

חידון מחודד לפרשת האזינו

1. יד העדים תהיה בו, בהעדר עבוי אדים
2. מכנה פערץ וכחץ

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור מתוך כתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל

לסוכות - הפטור מהדבר ועושה נקרא הדין

א. במקראי קודש סוכות ח"א סימן ל"ו אות ד' דן האם כלל של הפטור מדבר ועושהו נקרא הדין הוא רק גבי מצטער או גם בשאר פטורי סוכה כמו בדלי של מים שהחמיר בו ר"ג ואמר העולם לסוכה (סוכה כ"ו ע"ב) ומביא מהביאה"ל שילהי סימן תרל"ט שכותב שזה רק במצטער דהוה חילול יו"ט.

וכותב שם שזה תלוי בשני הטעמים של הכלל הזה דבשו"ת מהר"ו סימן קצ"א כותב שבירדו גשמים פטור מסוכה ואם יאכל בה נקרא הדין דכתיב דרכיה דרכי נועם ולפ"ז זה שייך רק במצטער. אולם בשו"ת מהר"ם פאדווא סימן ל"ט נוקט שהטעם שפטור מדבר ועושהו נקרא הדין הוא משום דמיחזי כיוהרא ושהוא כהך דלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול עכ"ד. ונפל ברעיוני בעז"ה ביו"ט סוכות ה' תשס"ד שלכאורה י"ל דתלוי בהנך ב' טעמים האם יקבל שכר כשפטור מדבר ועושהו, דלפי הטעם דנקרא הדין משום דכתיב דרכיה דרכי נועם מסתבר שאינו מקבל שכר דכיון שאין זה נועם אין זה דרך ד' ואין ע"ז שם מצוה וכך יש לפרש ברמ"א שם שכתב אינו מקבל שכר. ולפי הטעם דמיחזי כיוהרא י"ל דלעולם יש שם מצוה אלא שיש חסרון צדדי דמיחזי כיוהרא וא"כ יקבל שכר. ואמרת כ"ז להגר"א ווייס שליט"א והסכים שאפשר לומר כן אך אין זה מוכרח דיש לומר שאף שיש כאן מעשה מצוה לא יקבל שכר לפי דשכר יש על נחת רוח והכא ליכא עשיית נחת רוח.

ב. בלוח לא"י מובא מהגר"ח ברלין זצ"ל דהיוצא בלולבו של חבירו ביו"ט [דיש דין לכם] במתנה ע"מ להחזיר יטלנו ב' פעמים, בנטילה ראשונה יכוין לקנותו ולא יכוון לצאת, ופעם שניה יכוין לצאת המצוה, דאילו לא יטול אלא פ"א נמצא קיים מצות נטילת לולב דהא בזמן שנטלו עדיין לא היה שלו ולא רצה לסמוך על סברת גיטו וידו באין כאחד והעיר הגר"נ גולדברג זצ"ל בסברתו דכל זה אי ס"ל דמש"כ ולקחתם לכם היינו מעשה הנטילה, דלמאן דס"ל דולקחתם היינו עצם מה שמונח בידו אין שום קפיידא ליטול ב"פ ויוצא במה שזה בידו לאחר שקנאו.

ג. בשפ"א שנת תרמ"ג כות' דאדם הראשון נברא בשביל גן עדן שזה מקום שיש בו הרבה שמחה כמש"כ כשמה יצירך בג"ע מקדם אלא שגירשו אותו כשחטא, וסוכות הוי מעין ג"ע שזה מביא הרבה שמחה.

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו י"ט מדורים:

מדורי ההלכה והעיון:

- א. מדור 'אורות אילת השחר', ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל אילת השחר זצוק"ל [מהספר 'כאיל תערוג'].
- ב. מדור 'דובבות שפתי חיים', ובו שו"ת ממרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל, מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרב הגאון מתתיהו גבאי שליט"א. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרב הגאון גמליאל רבינוביץ שליט"א.
- ג. מדור 'מתיקות התורה', ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].
- ד. מדור 'אוצר היסודות והחקירות', ובו חקירות ויסודות מרבותינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ.
- ה. מדור 'מרגליות שאול', ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרב הגאון מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

מדורי הפרשה:

- ו. מדור 'אוצרותיהם אמלא', ובו פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא', מדרשותיו של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א.
- ז. מדור 'פניני פרשת השבוע', ובו פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרב הגאון אשר קובלסקי שליט"א.
- ח. מדור 'עשרה מי יודע', ובו קושיה בעניני הפרשה עם עשרה תירוצים, מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה' [וכל הזכויות שמורות להם], בעריכת יהושע לינטופ.
- ט. מדור 'שמחת התורה', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרב הגאון יהודה שמחה סטורץ שליט"א.
- י. מדור 'שלום לאוהבי תורתך', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרב הגאון שלום חזקיה שליט"א.
- יא. מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים', בעריכת הרב הגאון ברוך רובין שליט"א.
- יב. מדור 'סיפור ושאלה בצידו', לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

יג. מדור 'מחודדים בפ"ך', ובו חידות לפרשת השבוע, מאת הרבנים הגאונים, רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, ורבי מנחם אלינגר שליט"א.

יד. מדור 'שביבי חיים', ובו פנינים נפלאים לפרשת השבוע, מאת הרב הגאון חיים איזנבאך שליט"א.

מדורים שונים:

- טו. מדור 'מתיקות שבת הארץ', דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני השמיטה, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ומתוק האור', מאוצרו הגדול של הרב הגאון שלמה לוינשטיין שליט"א.
- טז. מדור 'שתולים בבית ה', ובו עניני חינוך, מהרב הגאון יחיאל פליסקין שליט"א.
- יז. מדור 'נפלאים מעשיך', ובו עובדות נפלאות ומחזקות, בתורה ויראת שמים, בדרך כלל מהרב הגאון שלמה קולדצקי שליט"א.
- יח. מדור 'אכסוף נועם שבת', ליקוט נפלא בענין השבת וקדושתה, בהוצאת 'קול האמונה'. לפרטים נוספים: 0795422643 AO795422643@gmail.com
- יט. מדור 'ביאורי תפילה', ובו כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרב הגאון אריה יהודה פרידנר שליט"א.

הקובץ מעוט באיורי המאייר התורני הנודע הרב יוני גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מן רשכבה"ג רבי אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל □ מן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל □ מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל □ הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל □ הרה"ג ר' משה רייך ב"ר לייב זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל □ סבתי מרת יונכד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל □ סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל □ סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל □ סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל □ מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל □ הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל □ הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל □ מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל □ מרת רבקה בת דניאל ומלכה ע"ה.